KARYS

1958

VASARIS —
FEBRUARY

KARYS

1958 M.

Nr. 2 (1839)

Redaktorius **Zigmas Raulinaitis**

Redaktoriaus pavaduotojas **Stasys Butkus**

Kalbinę dalį redaguoja **Kazys Kepalas**

Dailiosios literatūros dalį redaguoja **Vincas Jonikas**

Administratorius **Leonas Bileris**

*

L. V. S. Ramovė New Yorko Skyrius

Atskirus skyrius redaguoja:
Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje.
Romas Kezys — Kariai ir Jaunimas.
Justinas Liaukus — Karinės Žinios
L. Š. S. T. — Tremties Trimitas.
Kunigunda Kodatienė--Šaulė Tremtyje

TURINYS

V. Augustinas — 3-čio Dragūnų Geležinio Vilko pulko vėliava Vilniuje, prie katedros 1939 m.	Viršelis
Z. Raulinaitis — Prieš keturiasdešimt metų	33
A. Rėklaitis — Šaltojo karo perspektyvos 1958 metais	35
V. Mingėla — Knygnešių karalius	37
V. Petravičius — Istorija apie rūstų poną	40
T. Papartis — Plėšikų amžius neilgas	41
B. Balčiūnas — Žmogaus kelias į mėnulį	42
Z. R. — Lenkijos rytinė siena ir Lietuva	43
A. Bernotas — Čypiškė, apysaka	46
K. Kepalas — Hėrodoto istorijos	51
P. L-is — Geografija sovietų mokyklose	53
B. Vrublevičius — Indokinijoje japonai puolė mus	54
Tremties Trimitas	55
Šaulė Tremtyje	59
Kariai ir Jaunimas	61
Karinės žinios	62
Karinė Spauda	64
Kuprinės Pabiros	68

Bendradarbiai

K. Ališauskas, P. Alšėnas, J. Apyrubis, V. Augustinas, A. Balčiūnas, B. Balčiūnas, A. Bernotas, P. Bliumas, P. Būtėnas, E. Čekienė, P. Dirkis, K. Jankūnas, V. K. Jonynas, J. Juodis, J. Almis Jūragis, Dr. K. Jurgėla, P. Jurgėla, J. Kiaunė, A. Levickis, Marių Žuvėdra, Nelė Mazalaitė, J. Mikštas, J. Mikuckis, Vl. Mingėla, T. Papartis, V. Perminas, P. Plechavičius, A. Rėklaitis, V. Raulinaitis, J. Skardis, A. Sodaitis, Dr. V. Sruogienė, Mag. Hist. K. Stalšanas, J. Šarūnas, E. Šulaitis, V. Šventoraitis, J. Tumas, O. Urbonas, Kun. Dr. S. Valiušaitis, J. Vėgelis, V. Vilkutaitytė-Cedvilienė, B. Vrublevičius.

ATSTOVAI: **Albinas Baranauskas,** Vokietija. **Balys Brazdžionis,** Chicago, Ill. **Andrius Mart, Cieminis,** Rochester, N. Y. **N. Cininas,** Sydney, Australija. **Stasys Misiūnas,** Omaha, Nebr. **Jonas Citavičius,** Cleveland, Ohio. **V. Šalkūnas,** Australija. **Morkus Šimkus,** Baltimore, Md. **Kazys Trečiokas,** Newark, N. J.

PLATINTOJAI JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Baltimore, Md.—K. Bradūnas,
Boston, Mass.—"Baltic Florists",
Brockton, Mass.—A. Mantautas,
Chicago, Ill.—J. Karvelis, "Marginiai", Ramanauskas.
Cleveland, Ohio—V. Ročiūnas,
Detroit, Mich.—Vl. Mingėla, "Neringa", V. Perminas,
Grand Rapids, Mich.—J. Belinis,
Los Angeles, Calif.—V. Prižgintas.
Omaha, Nebr.—Elz. Ribokienė,
Philadelphia, Pa.—A. Impulevičius,
Newark, N. J.—Kazys Trečiokos,
Rochester, N. Y.—P. Saladžius, A. Sabalis,
Waterbury, Conn.—V. Vaitkus.

KANADOJE:

Hamilton, Ont.—J. Pleinys, Z. Orvidas,
London, Ont.—Vyt. Repšys,
St. Catherines, Ont.—J. Vyšniauskas.
Toronto, Ont.—V. Aušrotas, A. Kuolas, "Parish Librery", J. Smolskis, Br. Žolpys,
Montreal, Que.—"Parish Library", A. Žukas.

ANGLIJOJE:

J. Bružinskas, 46 Springcliffe, Bradford 8, Yorks.
D. Daunoraitė, 49 Thornton Ave., London, West 4, Great Britain.
K. Rožanskas, 35 Storer St., Nottingham.
Santarvė, 46 Aberdare, Gdns., London, N. W. 6, Gt. Britain.

AUSTRALIJOJE:

N. Butkūnas, 9 Cowper St., St. Kilda, Vic.
N. Cininas, 97 Boyd St., Cabramatta, NSW.
E. Stašys, 72 Canterbury Rd., Canterbury, Suburb, NSW.
Pr. Zenkevičius, 181 Victoria St., N. Geelong, Vic.

VENEZUELOJE:

Tėvų Kelias, Apartado 369, Caracas, Venezuela, SA.

VOKIETIJOJE:

Alb. Baranauskas, Kaiserslautern, Postschliessfach 232, W. Germany.

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS", 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y., U.S.A. Subscription $6.00 per year. Single copy 60 cents. Entered as second-class matter at the Post Office. Brooklyn, N. Y. OFFICE OF PUBLICATION: 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.

KU biblioteka
093 00523518 8

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

KARYS

Atgaivintas Jungt. Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 2 (1339) VASARIS - FEBRUARY 1953

PRIEŠ KETURIASDEŠIMT METŲ

Vasario 16 dieną prieš 40 metų Lietuvos Taryba, susirinkusi Vilniuje, priėmė nutarimą, kuris tais laikais skambėjo labai drąsiai:

Lietuvos Taryba, kaipo vienintėlė lietuvių tautos atstovybė, remdamasi pripažintąja tautų apsisprendimo teise ir lietuvių Vilniaus konferencijos nutarimu rugsėjo mėn. 18-23 d. 1917 metais, skelbia atstatanti nepriklausomą, demokratiniais pagrindais sutvarkytą, Lietuvos valstybę su sostine Vilniuje ir tą valstybę atskirianti nuo visų valstybinių ryšių, kurie yra buvę su kitomis tautomis. Drauge Lietuvos Taryba pareiškia, kad Lietuvos valstybės pamatus ir jos santykius su kitomis valstybėmis privalo galutinai nustatyti kiek galima greičiau sušauktas steigiamasis seimas, demokratiniu būdu visų jos gyventojų išrinktas.

Jau Vilniaus konferencijos nutarime prieš penketą mėnesių buvo pasisakyta už nepriklausomos Lietuvos valstybės sudarymą. Tačiau, kaip ir galima buvo laukti, Lietuvos okupantai vokiečiai tada buvo nusistatę prieš nepriklausomą Lietuvą.

Vasario 21 d. vokiečių reicho kancleris Hertling pranešė, kad Lieutvos Tarybos vasario 16 d. nutarimas esąs priešingas jos 1917 m. gruodžio 11 d. nutarimo pagrindams, todėl reicho vyriausybė negalinti pripažinti Lietuvos, kol nebūsią sugrįžta prie pagrindų, kurie atsižvelgia į esminius vokiečių interesus.

Gi tame gruodžio 11 d. nutarime buvo pasisakyta už nepriklausomos Lietuvos "amžiną, tvirtą sąjunginį

1920 m., du metai po nepriklausomybės paskelbimo, iškilmėse prie paminklo žuvusiems Už Lietuvos Laisvę, Karo Muzėjaus sodelyje, Kaune.

Iš H. Bezumavičiaus rinkinio

Svetimųjų valstybių kariniai atstovai pagerbia Nežinomo Kareivio paminklą Karo Muzėjaus sodelyje, 1938 m. V. Augustino nuotr.

santykį su vokiečių reichu, kuris pirmoje eilėje būtų įgyvendintas karo, susisiekimo konvencijos, muitų ir pinigų bendruomenės pavidalu'. Toks nutarimas darosi suprantamas, žinant, jog tada Lietuvoje stovėjo vokiečių kariuomenė.

Lietuvos Brastos sutartyje kovo 3 d. Rusija atsisakė nuo vokiečių užimtų kraštų, taigi ir Lietuvos ir 23 d. reicho kancleris Hertling pareiškė Lietuvos Tarybos trijų narių delegacijai, kad Vokietija pripažįsta Lietuvos valstybės nepriklausomybę, bet tik 1917 m. gruodžio 11 d. Tarybos nutarimo pagrindais.

Tų laikų sąlygomis, vistik reikia pasakyti, Lietuvos politiniai vadai elgėsi drąsiai ir mėgino įvairiausius kelius, kad išplėštų tautai kiek galima daugiau laisvių. Taip reikėtų žiūrėti į Uracho kvietimą į Lietuvos sostą ir kitus žygius, kurie vėliau buvo pasmerkti.

Vėlesni įvykiai parodė, jog sunkiais laikais tik ryžtingi ir drąsūs veiksmai laiduoja tikslo pasiekimą. Toki du sekantys drąsūs žygiai buvo įvykdyti, vienas, lapkričio 23 d., kai buvo išleistas pirmasis įsakymas Lietuvos kariuomenei ir, antras, gruodžio 29 d., kai vyriausybė pašaukė savanorius į krašto apsaugą.

Neabejojame, jog praeities drąsūs žygiai duos įkvėpimo mūsų tebevykstančiai kovai dėl nepriklausomybės ir galutinio laimėjimo.

Z. RAULINAITIS

Nepriklausomos Lietuvos raiteliai parade V. Augustino nuotr.

ŠALTOJO KARO PERSPEKTYVOS 1958 METAIS

A. REKLAITIS

Komunistai, apsvaiginti žemės palydovo čempionatu, pastaruoju laiku pasidarė labai veiklūs, net agresyvūs. Jie mano, kad dabar turi progą išspausti JAV iš Europos, stipriau įsitvirtinti Viduriniuose Rytuose, pasiekti naujų laimėjimų Azijoje. Siekiant čia paminėtų tikslų, artimiausiu savo uždaviniu raudonieji pasistatė mėginti laimėti antrąjį rundą "taikingos koegzistencijos". Tam jie dės didžiausias pastangas 1958 metais. Raudonieji laimės šį rundą, jei Vakarai jiems padarys naujų nuolaidų, t.y., priims raudonųjų padiktuotas sąlygas. Tačiau Vakarai, žinodami su kuo turi reikalą, spaus Sovietus, kad jie sutiktų su UN daugumos sprendimais. "Taikingos koegzistencijos" kova gali būti labai kieta. Bet tai ne naujiena. Kova tarp Rytų ir Vakarų vyksta senai. Jos pradžia — II Pas. karo pabaiga. Toji kova šiais atomo amžiaus laikais vadinama "šaltuoju karu". Dabar sakoma, kas laimės šaltąjį karą, tam nereikės kovoti "karštojo karo". Šių laikų strategai apibūdina šaltąjį karą tarp Sovietų Rusijos ir JAV sekančiai:

1) Idėja to, ko Kremlius siekia 1958 metais yra žinoma JAV Sąjungininkų tarpe Europoje. Sovietų tikslas, kurio jie siekia kovojant antrąjį rundą dėl Rytų - Vakarų konferencijos, yra mėginti pristabdyti - sulėtinti JAV raketų programos vykdymą ir duoti Maskvai laiko susidoroti su visais sunkumais komunistinės diktatūros viduje.

2) Didysis karas nenumatomas. Kremlius, nežiūrint pasigyrimų ir grąsinimų, yra toli nuo galimybės laimėti III Pas. karą. Todėl jis vengs kaip kad vengė iki šiol.

3) Mažieji karai, kurie iki šiol prasiveržda vo tai vienoj, tai kitoj kritiškoj šaltojo karo vietoj, yra galimi ir ateity, ypač ten, kur komunistai ras silpną vietą ir palankias sau sąlygas, laiduojančias pasisekimą.

4) Sovietų galimi laimėjimai šaltojo karo frontuose, spėjama, nebus tokie stebėtinai dideli, kaip kad buvo II Pas. karui pasibaigus. Štai ko Nikita Chruščiovas dabar siekia:

— įsigyti Europoje pagarbos savo asmenybei,

— kad Vakarai formaliai pripažintų esamos padėties "teisėtumą",

— paspartinti komunizmo plėtimąsi Vid. Rytuose, Afrikoje ir Azijoje.

RAUDONOJO VORATINKLIO IŠSIPLĖTIMAS

Pasaulio istorija nežino asmens, kuris kada nors valdė didesnę imperiją už tą, kurią dabar Chruščiovas valdo. Apytikriai jis turi pakišęs po pjūklo ir kūjo ženklu 1/3 pasaulio gyventojų ir 1/4 pasaulio teritorijos. Jis turi ryšį ir susisiekimą net su tais pasaulio kraštais, kur komunizmas prieš kurį laiką išviso nebuvo žinomas. Jis turi du žemės palydovus, beskriejančius erdvėje aplink žemę. Joks kitas kraštas žemėje negali pretenduoti į tokį laimėjimą 1958 metais.

Sovietų Sąjungos industrijos gamyba yra smarkiai pakilusi. Rusijos istorijoje tokio lygio ji niekad nebuvo pasiekusi. Vakarai žino, kad tas industrijos iškilimas atsiektas tik todėl, kad buvo ir yra naudojama pigi — neapmokama arba menkai apmokama darbo jėga — vergai. Sovietų imperijos darbo žmogus gyvena nuolatiniame nedateklyje, skurde, baimėje. Jo būklei pagerinti raudonieji valdovai rimtų žygių nedaro. Užtat jie savo klastinga ranka siūlo visokeriopą pagalbą "be jokių sąlygų" kitų kraštų tautoms, kurios gal geresnį gyvenimą turi negu Sovietai. Tikslas aiškus — su ta pagalba kartu ir raudonuoju voratinkliu suraizgyti pagalbą priimančius.

Bet nemažai rūpesčių turi Chruščiovas namuose. Paskutiniu metu dėl naujų persitvarkymų, gamyba, ypač žemės ūky, mažėja. Nepasitenkinimas satelituose didėja. Neramumai gali kilti kiekvienu momentu. Kremliaus valdovų tarpe nėra pilno sutarimo. Nors dabar Chruščiovas yra pačioj viršūnėj, bet vistiek jis turi stiprius priešus savo bendradarbių tarpe. Tai silpna Sovietų pusė šaltojo karo bare.

ERDVĖS GINKLAI

Tarpkontinentinių raketų srity iki šiol Sovietai parodė, kad jie turi raketas, galinčias tiek augštai išlėkti į erdvę, kiek reikalinga. Tačiau iki šiol dar nepavyko tas raketas, iššautas į erdvę, sugrąžinti atgal į žemę, t.y., nutupdyti jas į norimą taikinį žemėje. Turimomis vakaruose žiniomis, Sovietai nėra tiek toli pažengę raketų gamyboje, kaip kad Chruščiovas giriasi. Žinovai teigia, kad Sovietai yra dar toli nuo to, kai jie turės pakankamai moderniškų ginklų, kad galėtų vienu ypu sunaikinti visas JAV ir jos sąjungininkų bazes, supančias komunistinę imperiją. Bombonešiai iš tų bazių minučių bėgyje gali suduoti Sovietams mirtiną smūgį. Be to, dauguma vakariečių bombonešių bazių turės JAV raketas, kurios dar labiau sustiprins smogiamąją galią.

ŠALTOJO KARO FRONTAI

EUROPA

Raudonųjų strategija

- Sutrukdyti JAV bazių steigimą raketoms Europoje.
- Įvilioti prezidentą Eisenhowerį į "viršūnių" konferenciją.
- Bandyti derybų keliu sumažinti Europos apsigynimo pastangas, kad tuo būdu susilpnintų pagrindinį šaltojo karo frontą.

J.A.V. strategija

- Įsteigti JAV raketoms bazes Europoje.
- Laikytis nuošaliai nuo "viršūnių" konferencijos iki Sovietai veiksmais įrodys tikrą savo norą susitarti nusiginklavimo reikale.
- Laikyti savo sąjungininkus vienybėje ir juos stiprinti, teikiant jiems finansinę paramą, naujus ginklus, etc.

VIDUR. RYTAI

Raudonųjų strategija

- Siūlyti ginklus, patarėjus, instruktorius kiekvienam Arabų kraštui, kuris tai sutinka priimti.
- Plėsti čia Sovietų įtaką, kur tik susidaro tam palankios sąlygos.
- Palaužti vakariečių galią ir įtaką Vid. Rytų alyvos eksploatacijoje.

J.A.V. strategija

- Remti Turkiją, Iraką, Jordaną ir visus anti-komunistinius kraštus šioje pasaulio dalyje.
- Padrąsinti Egiptą ir Siriją, kad pašalintų komunistų įtaką savo kraštuose.
- Laikyti čia atomu ginkluotą 6-jį Laivyną kaipo įspėjimą komunistams.

AFRIKA

Raudonųjų strategija

- Ginkluoti ir remti anti-kolonialinius sukilimus visur, kur tik tas bus įmanoma.
- Sustiprinti propagandą prieš JAV visoje "Juodoje" Afrikoje.
- Skatinti karą prieš Prancūziją Alžirijoje ir kitur.

J.A.V. strategija

- Stiprinti JAV bazes Š. Afrikoje bombonešiais ir raketomis, kuriais galima pasiekti Sovietų taikinius.
- Padidinti JAV paramą atsilikusiems kraštams Afrikoje.
- Stengtis laikytis nuošaliai nuo Prancūzijos ginčų Š. Afrikoje.

TOLIM. RYTAI

Raudonųjų strategija

- Palaikyti kylančius neramumus ir vakariečių nuosavybių grobimus Indonezijoje, Burmoje ir kitur.
- Infiltracijos keliu įstatyti komunistus į naujas vietos vyriausybes.
- Sukelti anti-amerikietiškus jausmus šioje srityje.

J.A.V. strategija

- Remti anti-komunistines vyriausybes Korėjoje, Formozoje ir kitur.
- Palaikyti spaudimą į Raud. Kiniją, nepripažįstant jos vyriausybės ir draudžiant su ja prekiauti.
- Neįsileisti Raud. Kinijos į UN.

EUROPA, didžiausias industrijos kraštas šalia JAV ir toliau pasilieka dėmesio centru Rytų-Vakarų strategijoj. Kai JAV pradės telkti raketas Europos kraštuose, pirmoj eilėj Britanijoj, Kremlius, tenka laukti, skelbs karo pavojų, o Chruščiovas siųs grąsinančias notas Europos valstybių vyriausybėms ir dės visas pastangas Vakarų Vokietijai neutralizuoti. Nėra jokio pagrindo tikėti, kad už metų komunistai Vakarų Europoj bus stipresni. Gal po metų jie bus žymiai silpnesni.

VIDURINIAI RYTAI greičiausiai pasiliks ir toliau įtempimo ženkle. Sovietų Sąjunga įsistiprino Syrijoj kaip sargas čionykštės karinės vyriausybės ir kaip įtakingas agentas teikia pagalbą ginklų ir pinigų forma ne tik Egiptui ir Syrijai, bet ir kitiems arabų kraštams. Sovietams kurstant arabų tarpe priešvakarietiškas nuotaikas, Vakarų padėtis darosi sunkesnė, keblesnė. Vidurinių Rytų turtingi alyvos šaltiniai, naudojami vakariečių, darosi nesaugūs. Saugumui užtikrinti Vakarai priversti ir ginklais ir ekonomine pagalba remti tuos arabų kraštus, kurie dar nėra patekę į komunistų kontrolę. Varžytynės Viduriniuose Rytuose tarp Vakarų ir Sovietų yra, galima sakyti, pilname įkarštyje.

AFRIKA komunistams sudaro aktualią problemą. Raudonieji gali čia daug laimėti, jei Alžyrijos karas ir toliau bus tęsiamas. Tačiau Vakarai turi pagrindo tikėti, kad Prancūzija, aplinkybių verčiama, keis savo politiką Alžyrijos karo klausime ir sieks susitarimo su sukilėliais. Tuo būdu komunistų viltys iš to karo daug laimėti, gali žlugti.

"Juodoji Afrika" tampa pirmos eilės taikiniu Kremliaus palnuose. Sovietų oficialūs pareigūnai skatina negrų vadus lankytis raudonųjų kraštuose, duoda negrų studentams stipendijas komunistų universitetuose ir visokiais kitais būdais stengiasi sudaryti draugiškus santykius su neseniai nepriklausomybę gavusiomis Afrikos valstybėmis. Nelaukiama, kad 1958 metais komunistai pasiektų didesnių laimėjimų šioje pasaulio dalyje.

AZIJA, ypatingai pietryčių Azija, atrodo, bus vienas iš svarbiausių kovos frontų šaltojo karo ateinančių mėnesių bėgyje. Komunistai gali paimti kontrolę tirštai apgyventos Javos, pagrindinės Indonezijos respublikos salos. Prileidžiama, jei jie griebs valdžią smurto keliu ir gali visą kraštą įstumti į chaosą ir į vidaus karą. Laose, Burmoj ir Malajuose raudonieji sukilėliai išeina iš džiunglių ir įsiterpia į politiką.

Raudonoji Kinija prislopino savo karingas kalbas savo kaimynų atžvilgiu. Bet Peipingo raudonieji vis dar svaisčioja apie naujas teritorijas ir siekia, kad būtų "įteisinta" jų padėtis Kinijos žemėje.

IŠVADOJE tenka spėti, kad šaltas karas 1958 metais komunistams ypatingų laimėjimų neatneš. Taip mano žinovai. Šiuo metu raudonieji deda visas pastangas įtraukti Vakarus į derybas-konferencijas, kad laimėtu laiko suvirškinti kraštus, pavergtus tuo metu, kada šaltas karas dar nebuvo prasidėjęs.

Nuoširdžiai dėkojame L. K. Kūrėjų-Savanorių Sąjungos Valdybai ir Šaulių Klubo Montrealyje, Kanadoje, Valdybai už 20 dol. pašalpą L. L. K. Invalidų reikalams.

L. L. Kovų Invalidų Dr-jos Valdyba

KARIO ruošiamas

LITERATŪROS VAKARAS,

į kurį yra pakviesta eilė žymių mūsų dailiojo žodžio kūrėjų,

įvyks

KOVO MĖN. 22 D., ŠEŠTADIENĮ, 7 val. vak.,

PILIEČIŲ KLUBO SALĖSE,

280 Union Ave., Brooklyne

KNYGNEŠIŲ KARALIUS

Vladas Mingėla

40 m. Jurgio Bielinio mirties sukaktį minint; "Aš tol nemirsiu, kol neiškrapštysiu maskolių iš Lietuvos"; jis tikėjo nepriklausomą Lietuvą atgimsiant; šis taurus ir narsus lietuvis visą amžių kovojo su Rusijos caro galybe; J. B. 1902 m. vasarą Tilžėje susitinka su žymiuoju kultūrininku kun. A. Miluku; 1918 m. sausio mėn. iškeliauja senelis (72 metų amžiaus) pėsčiomis į Vilniaus Lietuvos konferenciją: vos 20 km tenukeliauja ir miršta pakely... — sausio 18 dieną, o tų pat metų vasario 16 d., Vilniuje, paskelbiama Lietuva nepriklausoma valstybe.

Mūsų praeitis turtinga kančiomis, bet taip pat joje randame įkvėpimo šiandieninei laisvės kovai. Daugybė kilnių patriotų visą savo gyvenimą pašventė vien tik kovai su Lietuvos priešais — tautos pavergėjais. Tik, gaila, kad mūsų kultūros istorikai vienus, gal mažiau nusipelniusius, labai augštai iškėlė, be to, nepriklausomos Lietuvos laikais visose mokyklose apie juos nuolatos buvo aiškinama: jų darbai buvo statomi pavyzdžiu ateinančioms kartoms. Gera, kad taip buvo daroma. Bet negera, kad nevisi vienodai buvo iškeliami, nevisi buvo minimi ir gerbiami. Apie tokį tautos žymūną ir kovūną, kaip kun. A. Milukas, nepriklausomoje Lietuvoje mažai tebuvo žinoma. Taip pat nedaug buvo kalbama apie "knygnešių karalių" Jurgį Bielinį-Bieliaką. Nevalia tiesos nutylėti. Jis ir kun. A. Milukas visada tikėjo nepriklausomos Lietuvos idėja: tam jie ir aukojosi, tam jie vargo ir dirbo be galo, be krašto. Tuo tarpu beveik visi mūsų nepriklausomos Lietuvos laikais garbinami, su mažomis išimtimis, kovojo tik dėl **autonominės Lietuvos.** Dar net 1915 m. Amerikos Lietuvių Tarybos išleistame atsišaukime į pasaulio valdovus mūsų "pranašai" drįso kalbėti tik apie Lietuvos autonomiją.

Minint Jurgio Bielinio (buvusio Lietuvos v. Seimo nario-žurnalisto Kipro Bielinio tėvas) mirties 40 m. sukaktį, tenka nors iš dalies šią neteisybę atitaisyti. Iš viso reikėtų spręsti apie didžiuosius tautos žmones ne iš jų garso, bet iš jų atliktų darbų kiekio, iš jų pasiaukojimo tautos ir valstybės reikalams. Neturėtų būti toleruojama neteisybė. Praradus savo valstybę, šiandien jau daugis dievinamų "tautos milžinų" kuo ne nykštukais pavirto, ir jie, jeigu dar gyvi, nebenori tiek daug aukotis "neaiškiems tautos darbams", juo labiau, kad jie neapmokami... Šiandien toji neužtarnautoji valstybės tarnautojų — didelių — augštose kėdėse sėdinčių — garbinimo hipnotinė liga praeina... Vėl pereinama į kitą kraštutinumą: imama tuos dievaičius niekinti ir žeminti. Negerai! Nežeminkime, jeigu kas tų nuopelnų nors ir nedaug teturėjo: geriau apie juos tylėkime. Turėkime galvoje priaugančiosios kartos patriotizmo nykimą. Geriau kelkime tų asmenų nuopelnus, kurie iki šiol dėl nežinomų priežasčių buvo nutylimi.

Tiesa, kalbant apie knygnešio Jurgio Bielinio tikėjimą Lietuvos valstybės atsikūrimu, tenka pridurti, jog jis irgi kiek klydo, nes tikėjo, jog Lietuva prisikels ir turės savo karalių.

J. B. lankydavo ir vysk. M. Valančių: vyskupas juo pasitiki ir nekartą įteikia jam stambias sumas pinigų. Kartą gavęs keletą tūkstančių rublių juos įteikė lietuvių spaudos reikalus tvarkiusiam Tilžės katalikų klebonui Zabermanui: jis po to labai pagyvino lietuviškų maldaknygių ir kt. spaudinių spausdinimą.

J. B. dirbdamas knygnešio darbą, beveik 40 metų, per sieną pergabeno ir paskleidė po Lietuvą pusę visų lietuviškų spausdinių. Jis pats rašydavo "Aušrai", "Žvaigždei", "Tėvynės Sargui", "Vienybei Lietuvninkų", "Ūkininkui", "Varpui"; leido ir savo laikraštį — Baltasis Erelis, kuriame be jokių kompromisų reikalavo Lietuvai nepriklausomybės.

BAIGĖ VOKIEČIŲ PRADŽIOS MOKYKLĄ RYGOJE

Spaudos draudimo metais knygas į Mintaują ir Rygą pristatydavo Jurgis Bielinis. Atvažiuodavo važiuotas, pasistatydavo kur vežimėlį su knygomis ir nešiodavo jas kur reikia su skarele jas apvyniojęs — surišęs, ir atrodė, kaip kaimiečių sūriai ar kas kita.

Jurgis Bielinis dar buvo vadinamas Bieliaku. Jis gimė Suostų parapijoj, N. Radviliškio v., Purviškių vienkiemy; Biržų-Pasvalio apskr. 1846 m. kovo 16 d. Jo tėvas anksti mirė, o jaunesnysis brolis iškeliavo į Rygą. Taigi Jurgiui teko ūkininkauti.

J. B. dar buvo nepilnametis, kai rusų matininkai priskyrė jo ūkio miško dalį kaimyniniam dvarui. Ši skriauda ir neteisybė skaudžiai paveikė jį. Jaunikaitis nemokėjo apginti savo turto, nes buvo bemokslis. Jis nusprendė, jog be mokslo iš viso bus sunku gyventi. Išnuomavo savo ūkį, gi pats išvyko į Mintaują, pasisamdė kambarį ir ėmėsi mokytis. Tiesiog įniršo į mokslą. Neužtekdavo jam dienų, tad ištisomis naktimis išsėdėdavo prie knygų. Per du tris vakarus sudegindavęs svarą ir daugiau žvakių (juk elektros nebuvo!). Užtat per didelį uolumą bei stropumą J. B. trumpu laiku išmoko vokiečių, rusų, lenkų, latvių kalbas. Mokėsi dvejus metus. Svajojo pasiruošti ir įstoti į kunigų seminariją, bet pritrūko pinigų.

RYGOJE BAIGĖ VOKIEČIŲ PRADŽIOS MOKYKLĄ JAU SUAUGĘS

Su skaudančia širdimi, pasimokęs, pasiblaškęs, sugrįžo namo. Apsiveda. Ir vėl ūkininkauja. Susipažįsta su Suostų klebonu Daukša, trumpą laiką buvo apsikrėtęs lenkomanija. Net savo pirmąją dukterį moko lenkiškai kalbėti bei rašyti. Lankydamasis Rygoje, susipažįsta su lietuviu patriotu kun. Jacevičiu, vėl sugrįžta į lietuvybę. Laiks nuo laiko ėmė pranykti iš namų, o grįždamas parsigabendavo lietuviškų knygų. Jau 30 metų vyras, J. B. vėl išnuomoja savo ūkį ir gauna 300 rublių. Iškeliauja į Belgiją (1899 m.). Tikslas — kažkokių istorinių paveikslų ir Lietuvos žemelapio spausdinti. Nuvyksta net į Paryžių. Tenai patenka į lenkų tautos kongresą; to kongreso darbuose buvo svarstomas Lenkijos nepriklausomybės klausimas ir valstybės atstatymas.

Ir čia Jurgio Bielinio būta patrioto: jis, tame lenkų kongrese gauna žodį. Kalbėdamas gražia lenkų kalba, jis iškelia bekompromisinį **Lietuvos — atskiros ir nepriklausomos valstybės klausimą, daugiau — reikalavimą.** Lenkai įtūžta. Jis ten net apstumdomas ir iš to kongreso jėga išmetamas. Grįžtant namo, ant Vokietijos sienos, vokiečiai atima iš jo brangiai kaštavusius istorinius paveikslus ir žemėlapius. Jis tiesiog iš apmaudo apsiverkia. Nei pinigų, nei paveikslų!.. Nesėkmė. Nelaimingas likimas persekioja jį.

J. B. nebijo bylinėtis. Kartą sužinojęs, kad Paparčiuose, Žąslių apylinkėse, rusai nusavino katalikų vienuolyną ir jį atidavė pravoslavams, jis ėmėsi įvairių gudrybių, kad galėtų tą vienuolyną vėl atkovoti ir grąžinti katalikams. Jis pažadą vykdo. Bylą veda net iki paskutinės instancijos — Petersburgo Senato. O kiek tas pinigų iš jo pareikalavo! Už jo drąsą, policija padaro jo namuose kratą. Suranda ir išsiveža visą, iš kun. Daukšos paveldėtą, biblioteką. Tiesa, po dviejų metų daug paimtų knygų grąžino. Tačiau čia minimoji byla pasibaigė nesėkmingai.

LANKOSI PAS VYSK. M. VALANČIŲ

J. Bielinis kartą apsilanko pas vysk. M. Valančių — Kaune. Jis gauna iš vyskupo 3000 rublių; juos slaptai nugabena į Tilžę ir sumoka Mauderodei ir kt. už spausdintas lietuviškas knygas bei laikraščius. Jau tas įvykis parodo, jog J. B. buvo tikrai doras, sąžiningas ir patikimas žmogus. Tuo metu jis susitarė Tilžėje gabenti Lietuvos žmonėms lietuviškas knygas ir laikraščius.

Vėliau lietuviškos spaudos gabenimą J. B. sutvarkė sumaniai ir gudriai. Atrodo, nebuvo jam lygaus knygnešio Lietuvoje. Jis preciziškai tikslus pogrindžio veikėjas bei spaudos gabenimo ir platinimo organizatorius. Knygnešių centrą sudarė Kauno gubernijos, Naujamiesčio apylinkėje esąs Garšvių sodžius. Augštas, tvirtas, gražus vyras — Bružas, su savo seserim, pristatydavo iš Tauragės dideliais kiekiais knygas bei laikraščius. Laikydavo jas mažažemio Dilkaus daržinėje. Tas Dilkus gyveno nuošaliai kaimo ganyklose, pamiškėje — krūmuose. Kitas sandėlis buvo to paties kaimo gale, pas ūkininką Šliužą. Atskaitomybę vedė ir knygas skirstė mokytojas — siuvėjas Ladukas. Iš tų centrinių sandėlių, be J. Bielinio, knygas bei laikraščius imdavo platinimui K. Udra ir dar gal 13—14 žmonių. Bielinis toje kompanijoje buvo vadinamas "ministeriu". Deja, 1896 m. Garšvių knygnešių b-vę rusai išardė. K. Udrą ir Bružą ištrėmė į Sibirą, Ladukas paspruko į Ameriką, o J. Bielinis perėjo į visišką pogrindį ir slapstėsi toliau.

JURGIS BIELINIS RUSŲ "ĮKAINOTAS" 5000 RUBLIŲ

Slapstytis jis turėjo, kadangi nuo nelemtos Paparčių vienuolyno bylos nuolatos buvo jieškomas ir gaudomas. Iš karto rusų policijos buvo paskelbta, jog už J. Bielinio pagavimą bus išmokėta 500 rublių premija, bet nepavykus pagauti, minimą premiją pakėlė net iki 5000 rublių. Kartą tokios stambios sumos sugundyti, jo paties ūkio nuomininkas su savo darbininkais, sumanė ji pagauti ir įduoti rusams. Tačiau nuo tų išgamų J. Bielinis atsigynė revolveriu. Policija nuolatos darė jo namuose kratas. Saugodavo pakeles. Bet jis buvo nuostabiai gabus konspiratorius. Jo garsas plito Lietuvoje kaip legendinio didvyrio. Tačiau jo žmona ir vaikai labai dėl to kentėjo. Policija nuolatos vargindavo ir gąsdindavo jo žmoną. Nuolatiniai tardymai ją be laiko ir į karstą nuvarė. Ji visados tvirtindavo, jog jis pabėgęs į Ameriką ir dingęs.

BEVEIK NUOGAS PABĖGA ŽIEMĄ IŠ RUSŲ POLICIJOS NAGŲ

J. Bieliniui tekdavo po kelis metus nesimatyti su žmona, kurią jis tikrai mylėjo. Kartą ilgai negalėda-

Jurgis Bielinis ir kun. A. Milukas Tilžėje, 1902 m.

mas susitikti su savo žmona, kitų pagalba, susitarė su ja sutartoje vietoje pasimatyti. Žmona atvažiavo su 4 metų vaiku. Tėvas išsiilgęs žmonos, o ypačiai glamonėjo sūnelį... Bet vėl turėjo skirtis ir eiti kovoti už savo amžinąją sužadėtinę — lietuvių tautą, prieš bendrą priešą, — nekenčiamą rusą.

J. Bielinis keletą kartų buvo pakliuvęs į policijos rankas. Vieną kartą, kai vežėsi iš Garšvių sūnaus daiktus (jis buvo nuvežęs sūnelį Ladukui mokyti) bet pavyko išsipirkti už kyšius. Pabėgo į mišką ir paliko vežimą su daiktais. Kitą kartą pakliuvo policininkui "uriadnikui" į nagus. Pasielgė trumpai ir drūtai. Į vieną ranką pasiėmė, kiek turėjo pinigų, o į kitą — skubiai išsitraukė revolverį ir pasiūlė pasirinkti: pinigai ir gyvybė, arba mirtis! Tas, aišku, pasirinko gyvybę ir pinigus, nes buvo nuginkluotas, o mirti nenorėjo.

Bet trečias suėmimas jam brangiausia kaštavęs. Atvažiavo kartą į sodžių nakvoti. Palikęs vežimą su knygomis pas vieną ūkininką, pats atsargumo dėliai, nuvyko nakvynės ieškoti kitur. Visai netikėtai jis pakliuvo rusų policininkui į nagus. Gintis buvo pervėlu. Rusas, uriadnikas, išsigabeno J. B. į miestą. Iš vieno miestelio jį vežė vis į kitą: kadangi J. Bielinis tikros pavardės nesakė. Iš Panevėžio Bielinį vedė vyresnysis policininkas. Jis, matyt, numanė kokios rūšies paukštį jis vedasi. Jį labai saugojo. Papirkti jau nebuvo kuo, kadangi jis prie savęs nė cento neturėjo. Visus pinigus, kuriuos turėjo, jau buvo išdalijęs policininkams. Nuvykę pakeliui į kaimą, kurio dešimtininkas ėmė vaišinti J. B. palydovą. Kvietė prie stalo ir J. Bielinį. Jis nusiavė batus ir pakabino sermėgą (švarką), o pats atsigulė pailsėti prie pat pečiaus ant grindų.

Abu rusai: šeimininkas ir svetys, gerai pavalgę ir išgėrę, pamatę, kad Bielinis ramiai sau miega, irgi sumigo. O J. B. to tik ir laukė. Atsikėlė tyliai... ir kaip stovi, pusnuogis, kad nepažadinus savo palydovo, išėjo iš namų.

Buvo vasario mėnuo — taigi šalta žiema. J. B. bėga per sniegą basas ir nuogas. Kad nesivytų pėdomis, jis buvo įbėgęs į sraunų upelį, kuris nebuvo užšalęs, kad rusai pamestų jo pėdsakus. Jis bėgo gal 3 kilometrus (apie 2 mylias) iki savo pažįstamo kiemo. Neradęs to pažįstamo namie, bet tarnaitė jį pažinojo. Aprengė. O bernas užsodinęs ant arklio nujodino iki kito kaimo. Tuo būdu vėl jam pavyko pasprukti. Bet šį kartą pairo jo sveikata. Tai buvo prieš J. B. pasimatymą su kun. Antanu Miluku, 1901 m., o 1902 m. jie susitiko Tilžėje ir aptarė daugybę kultūrinių ir Lietuvos vadavimo klausimų. Buvo susitarta dėl kun. A. Miluko leidžiamų knygų bei laikraščių platinimo.

Sveikata silpnėjo, bet šis mūsų tautos legendarinis didvyris to nebojo: jis savo darbą varė, kaip varęs. Laikraščius bei knygas dažnai gabendavo tiesiog į Mintaują ar Rygą. Kaip žinia, Latvijoj spaudos draudimo nebuvo. Iš ten laikraščius ir knygas adresatams siuntinėjo paštu. Maldaknyges gražiai įrišdavo ir veždavosi į Lietuvą. Kai spaudos draudimas buvo atšauktas (nuo 1904 m.) gabendavo į Lietuvą tik rusų uždraustą literatūrą.

Judrus ir gudrus J. Bielinis ir vokiečių — rusų I-mojo Pasaulinio karo metu nesnaudė. Jis nuvykdavo net į Vilnių. Su vokiečiais vėl ginčydavosi, nes ir jie buvo okupantai. Rašydavo protestus į lietuviškus laikraščius.

PO MEDINIU KRYŽIUM SUKRITO KIEME...

Kartą iškeliavo jis į Lietuvos Tarybos konferenciją Vilniuje pėsčias; nuo savo namų gal dvidešimt kilometrų tenuėjo: vos galėjo paeiti... taip jis buvo nuvargęs ir sergąs. Tik pasiekė savo draugą — tikriau į jo kiemą įėjęs ir sukrito kieme po dideliu mediniu kryžium. Nuneštas į kambarį, nė žodžio netaręs — mirė. Sustingo Lietuvai tarnavusi ir Ją mylėjusi širdis. Toji širdis buvo ištikima savo tėvynei visą Jurgio Bielinio-Beliako "Baltojo Erelio", "Ministerio" gyvenimą. Taigi jis mirė 1918 m. sausio 18 d., o 1918 m. vasario 16 d. Vilniuje buvo paskelbta Nepriklausomos Lietuvos deklaracija.

JURGIS BIELINIS KUN. A. MILUKO BENDRADARBIS

Be papildymo prie Daukanto istorijos, jis yra parašęs ir išspausdinęs šias knygas:

1) Lietuvos administraciją, 2) XIX šimtmečio pabaiga, ir 3) Lietuvos ateitis. Jose dėstomi istoriniai faktai davė mums daug medžiagos nušviesti ūkininkų su dvarais santykius, ir kt.

J. B. buvo sumanęs rašyti juodoje lentoje tuos inteligentus, kurie dirbo caro Rusijos naudai. Vieną kitą tokį lapelį buvo parašęs ir išspausdinęs. Jis, kaip ir kun. A. Milukas, buvo pasižadėjęs dirbti ir kovoti iki Lietuvos išlaisvinimo. Tačiau vos vieno mėnesio trūko ir jis pats būtų išgirdęs ir pamatęs Nepriklausomos Lietuvos paskelbimo aktą — 1918 m. vasario 16 d.

Gaila tik, kad nepavyko niekur rasti jokių kun. A. Miluko atsiminimų apie Jurgį Bielinį. O jie abu panašūs! Jie abu visą gyvenimą paaukojo savo Tėvynei Lietuvai. Jie abu nė žingsnio nepasitraukė nuo siekiamo tikslo — Lietuvos nepriklausomybės. Juo labiau, kad kun. Antanas Milukas jį gerbė, jį mylėjo ir karts nuo karto susirašinėjo, be to, Jurgis Bielinis platino kun. Antano Miluko JAV spausdinamas knygas bei laikraščius. Retkarčiais parašydavo ir į "Žvaigždę".

Šį TREMTIES TRIMITO numerį (4 papildomus puslapius) finansavo LŠST Montrealio Klubas, atsiųsdamas $55.00 Klubo Valdybos vienbalsiu nutarimu.

TREMTIES TRIMITAS nuoširdžiai dėkoja Broliams ir Sesėms Šauliams Montrealyje už taip greitą atsiliepimą į TREMTIES TRIMITO pagalbos prašymą. LŠST Montrealio Klubas atsiliepė pats pirmasis iš visų LŠST vienetų. TREMTIES TRIMITAS linki LŠST Montrealio Klubui ir toliau rodyti gražų pavyzdį tiek šauliškosios spaudos rėmimo, tiek ir kitose šaulių veiklos srityse.

TREMTIES TRIMITAS labai apgailestauja, neturėdamas jokios nuotraukos iš LŠST Montrealio Klubo gyvenimo bei veiklos, tačiau tikisi tokią nuotrauką bent vėliau gauti.

ISTORIJA APIE RŪSTŲ PONĄ SU MEDALIAIS IR NENUORAMAS JŪRININKUS

V. PETRAVIČIUS

Tokia jau jūrininko prigimtis: mano manymu panaši į tekantį vandenį: jis amžinai neramus, juda, ieško ir kombinuoja. Stovim ant žydro Nemuno srovės, netoli Rusnės. Mūsų pusėje kasami apkasai, rezgamos spyglių užtvaros, statomi pabūkiai. Toliau dunkso fabrikų masyvai, ir dūmai kyla į viršų. Kitoj Nemuno pusėj — lygumų pievos ir elegiškas ruduo su gelstančiais, auksiniais lapais. Slenka dienos ir naktys — laukiam įsakymo. Į mūsų nusistovėjusį ir vis labiau virstantį monotonišką gyvenimą įnešė daug neramumo pasklidęs gandas, kad anoj pusėj viskas evakuojama, ir kiekvienas gali paimti ką nori ir kiek tik gali panešti. Pasikvietęs iš kitų laivų prityrusius operacijose jūrininkus padarėm nepaprastą konferenciją, ir visi priėjom prie bendros išvados, kad laikas yra svarbus faktorius, ir turim neatidėliodami skubiai veikti. Kitą rytą, apsirūpinę kuprinėmis, kas bulbiniu maišu nešinąs, nuvykom į buvusią muitinę, kurios fasade kabojo geležinis, galingas aras.

Miglotais žodžiais išdėstę mūsų intenciją luftwaff'ės feldfebeliui (jis tvarkė judėjimą) prašėm leidimo persikelti per Nemuną.

— Tai ką, kalėdot užsimanėt...?

Tyla reiškė sutikimą.

— Žiūrėkit ir manęs neužmirškit, — ir reikšmingai mirktelėjęs padavė išrašytus leidimus.

Persikėlę keltu per Nemuną, trys draugai pasileidom į žygį, turėdami palankų vėją į nugarą ir pasitikėdami mūsų nenusileidžiančia žvalgžde. Kojos vikriai kilnojosi, ir nepasijutom kaip pievos liko užnugary. Ant kalvelės pamiškėje stovėjo didelė, vieniša sodyba. Garsūs sparnuočių balsai kvietė mus ten užsukti.

Tai būta gražios ir turtingos sodybos. Aptvertame prieš baltai dažytus langus darže, blizgėdami rudenio saulėje, baigė nokti vaisiai ir pamidorai. Pasibeldėm į duris. Tyla.

— Uždrožk kaip reikia, gal popiečiui sugriuvę miega, — daviau instrukcijas. Tyla.

— Kas čia galėtų būti: kieme gurinėjo karvės, stripinėjo būriai veršių ir avių. Prispaudę pirštus prie stiklų, peržiūrėjom visus kambarius — niekur nė gyvos dvasios. Atsirėmę prie tvoros užsirūkėm, svarstydami, kas toliau daryti. Staiga išvydom neįprastą reginį: iš bulvių išniro kiaulė, tokia ilga ir riebi, kad net pilvas žeme vilkosi. Ji pasižiūrėjo į mus mažytėmis nustebusiomis akutėmis ir pasisveikino jai įprastu būdu:

— Kriuk, kriuk....

Stojo gilios tylos minutė.

— Čia tai bent dalykas, — stebėiomės ja ir jos gera, nerūpestinga nuotaika, atgavę dvasios pusiausvyrą. Daugybė minčių gimė ir geso mūsų galvose.

— Per sunki operacija, — lyg atspėdamas mūsų mintis su rezignuojančia intonacija pratarė Jonas R. buvęs Kauno frantas su vapsvos ūsiukais. Tuojau dėmesį nukreipėm į kiemą ir grįžom prie pozityvios veiklos, apžiūrėdami sau tinkamus objektus. "Šveikas", tarkštydamasis nutverti už gracingo kakliuko, vaikėsi po kiemą žąsele ir būtų puikiai jam pavykę pervietinti ją į savo terbą. Staiga, lyg kažkieno atnešti, išniro poriorių būrys ir, permetę mus bukais, abejingais žvilgsniais, nuėjo sau tolyn.

— Velnias juos parautų, — nuoširdžiai keikėsi "Šveikas".

— Ką, gal vėliau reiks užsukti?

Jo nuomonei mes pilnai pritarėme.

— Reikia ir kitur laimę išbandyti.

Perkirtę miškelį sustojome.

Bekraštės lygumos tolimame horizonte matėsi degtuko galvutės dydžio sodybos, o nepertoliausiai šviet kvadrato forma sustatyti didelio dvaro mūriniai pastatai. Pasileidom tiesiog į juos, negailestingai griaudami tvarkingas burokų ir runkelių gretas. Kieme sukinėjosi būrelis žmonių, kurių viduryje kažkas gestikuliuodamas rankomis davinėjo įsakymus ar nurodymus.

Priėję arčiau, pamatėme pagyvenusio amžiaus imponuojančiais veido bruožais asmenį. Jis dėvėjo rudu golfo kostiumu, o ant švarko atlapo buvo suvarstyta daugybė miniatiūrinių kryžių ir kitokių pasižymėjimo ženkių. Žemiau jų kišenėj buvo įstatytas mikrofonas.

Visiems buvo aišku, kad jis yra centrinė figūra, todėl taikstydamiesi kalbėti į mikrofoną, išklostėm savo reikalus.

Jis pritariamai lingavo galva ir, lyg tai būtų visai nesvarbu tepaklausė:

— Kokios jūs tautybės?

— Lietuviai...

— Kas... lietuviai?

— Lietuviai, — patvirtinom abejingai.

— Jakub, — suriko lyg įgeltas ir parodė kokį tai ženklą.

Girgžtelėjo klėties durys, ir pasirodė Jokūbas: iš augščio pargriuvęs į priekį ir ant keturkampės galvos užs smaukęs kepurę su blizgančiu matiku. Laikydamas rankoje šautuvą, ilgais gremėzdiškais žingsniais priėjo prie mūsų rodydamas nepavargstantį karingumą ir šuns paklusnumą.

— Wird es gemacht, — drausmingai atraportavo kryžiais apsikarsčiusiam ponui, išklausęs jo nurodymus. Laikydamas šautuvą po mūsų nosimis užšovė naują apkabą ir įleido šovinį į lizdą.

— Los, — ir parodė į dulkėtą vieškelį.

Mūsų geras ūpas nerodė jokios tendencijos kristi žemyn.

— Uh, — kvatojo "Šveikas" apskritas, sveikas, visucmet patenkintas žmogelis su mažytėm gudriom akutėm, — kaip garbingai, šį kartą net su eskortu.

— Mūsų nepražus, ir pietūs tikrai bus, — vaptelėjo vapsvos ūsai, — valdiški kartais net ir geresni. Girdėjęs iš labai patikimų šaltinių, kad ten duoda žirnių košę su sosu, dėstė jis toliau savo samprotavimus.

PLĖŠIKŲ AMŽIUS NEILGAS

TEODORAS PAPARTIS

Šiaulių apskrities Stačiūnų valsčiaus gyventojai praėjusio karo metu dažnai nusiskųsdavo vietos lietuvių policijai, kad jų apylinkėje neretai pasirodydavo iš vokiečių karo belaisvių stovyklų pabėgę rusų kareiviai. Jie besislapstydami ateidavo pas vietos gyventojus iš Radviliškio — Šiaulėnų miškų ir reikalaudavo iš ūkininkų maisto, drabužių, apavo ir net svaiginamųjų gėrimų. Tokie apsilankymai ypač padažnėdavo rudenį, nes miškuose pasidarydavo šalčiau ir su maistu sunkiau.

Jeigu kuris ūkininkas neturėdavo ir negalėdavo patenkinti karo belaisvių rusų reikalavimų, tai tuomet patys belaisviai pradėdavo šeimininkauti ūkininko sodyboje. Jie paimdavo iš ūkininko tai, kas jiems patikdavo. Neretai patį ūkininką sumušdavo arba kitaip prikankindavo, o kartais net ir nužudydavo.

Vietos lietuviškoji policija susirūpino padažnėjusiais ūkininkų nusiskundimais ir pradėjo imtis žygių užkirsti rusams karo belaisviams kelią terorizuoti ir plėšikauti Stačiūnų valsčiaus apylinkėje.

Vieną lapkričio mėnesio pavakarį buvo gautas iš vietos ūkininkų pranešimas, kad Stačiūnų valsčiaus ribose, viename kaime, pasirodė trys stipriai ginkluoti rusai karo belaisviai. Jie užėjo pas neturtingą ūkininką ir reikalavo, kad duotų jiems maisto, apavo, drabužių ir keletą litrų naminės degtinės. Kadangi ūkininkas neturėjo atliekamų maisto produktų ir drabužių, o naminės degtinės iš viso nemokėjo gaminti, tad negalėjo patenkinti belaisvių reikalavimų. Belaisviai matydami, kad iš ūkininko geruoju nieko negaus, pradėjo grasinti ginklu.

Tuo metu pas ūkininką buvo apgyvendinta vokiečių evakuota iš Rusijos viena rusė. Pastaroji matydama, kad rusai karo belaisviai švaistosi ginklu prieš jos šeimininką, ji taip sumaniai patvarkė tuos belaisvius, kad šeimininkas ir šeimininkė galėjo slaptai išsprukti iš kambario laukan ir pabėgti pas kaimynus. O iš kaimynų tuojau buvo pasiųstas pranešimas Stačiūnų valsčiaus policijai, kuri ir ėmėsi atitinkamų priemonių belaisvius sulaikyti.

Kadangi Stačiūnuose policijos buvo vos keli pareigūnai, todėl skubiai telefonu buvo kreiptasi į Šiaulių apskrities policijos vadą, pranešant jam apie įvykį ir kartu buvo paprašyta ginkluotos jėgos. Iš Šiaulių miesto buvo skubiai pasiųsta prašoma pagalba.

Šiauliškiai policijos pareigūnai nuvyko į nurodytą vietą vėlokai vakare ir ten rado Stačiūnų policijos pareigūnus kovojančius su karo belaisviais. Policija tą ūkį, kuriame buvo rusai karo bealisviai, laikė iš trijų pusių apsupusi. Rusai karo belaisviai iš namo pro langus šaudė į policijos pareigūnus, bet policija taip buvo susitvarkiusi, kad paleisti plėšikų šūviai jiems buvo nepavojingi.

Atvykusi policijos pagalba tuojau įsijungė į kovą prieš plėšikus. Čia užvirė, kad ir trumpas, bet karštas susišaudymas bei namo puolimas. Kadangi policijai namo puolimo sąlygos buvo labai nepalankios, tai tuojau buvo atsisakyta pulti ir tik, prisitaikius prie vietos sąlygų, nutarta laikyti plėšikus apsuptus ir, pasinaudojant nakties tamsa, patiems pareigūnams prislinkti prie namo tiek arti, kad plėšikai negalėtų apšaudyti pro namo langus.

Naktis buvo labai rami. Ir mažiausias šlamėjimas galėjo būti juntamas. Plėšikai nesnaudė ir budriai sekė visą aplinkumą. Jie manė, kad pasinaudodami nakties tamsa galės praslysti pro policijos apsupimo žiedą ir vėliau pasijuokti iš policijos nebudrumo. Bet jų supinti planai neišsipildė. Vos tik plėšikams pajudėjus iš namo į lauką, policija, nieko nelaukdama, paleido serijį šūvių ir du plėšikai krito negyvi. Tretysis matydamas, kad jo du draugai jau guli negyvi, nieko nelaukdamas pasislėpė po namo gonkų grindimis. Policija gerai nujautė, kad plėšikai, pasinaudodami nakties tamsa, bandys iš jos apsupimo pasprukti. Tad policija buvo taip susitvarkiusi, kad kiekvieną prie namo įtartiną šlamėjimą galėtų apšaudyti.

Išaušus rytui buvo apžiūrėta apšaudomoji vieta ir rasti du plėšikai nukauti. O tretysis, kuris buvo gyvas, pasidavė policijai. Jis buvo sulaikytas ir perduotas į teisingumo rankas. Jų visų ginklai buvo paimti ir padėti policijos sandėlyje.

Visi labai užsinorėjome žirnių košės su sosu. Matydamas, kad jo karingumas nedaro didelės įtakos mums, Jokūbas patogiai užsidėjo šautuvą ant peties ir įsterpdavo į mūsų pokalbius vienu kitu žodžiu. Nei medžio, nei šešėlio nebuvo prie naujai pravesto tankams kelio, saulė šutino kaip puode. Jokūbas ėmė raižytis ir žiovauti: vakar kažkur buvo išsibeldęs tvarkos daryti, ir grįžo tik ketvirtą valandą iš ryto. Tikėjosi gerai išsimiegoti, o šiandien vėl ta pati istorija.

— Au... au... — žiovavo visa burna.

Vėliau kalbos nukrypo apie dvarus ir ūkius. Jo ponas, baronas von Ropp, pasak Jokūbo, yra turtingiausias.

Gal būtų viskas gerai išėję, jei nebūtumėt pasakę, kad jūs esate lietuviai, — švietė mus Jokūbas, — lietuvių jis nemėgsta, nes lietuviai keturis metus išlaikė jį kalėjime. Jam pačiam nesmagu mus varyti, bet įsakymas lieka įsakymu. Tą ir mes vienbalsiai pripažinom.

Netoli saulės laidos pasiekėm punktą N, kur buvo naujai permestas tiltas per Nemuną. Jokūbas energingai, užmiršęs beįsižiebiantį familiarumą, pristatė mus posto sargybiniams kaip baisius prasikaltėlius ir perdavė pono įsakymą pristatyti mus į artimiausią komendantūrą. Žandaras pasikrapštęs pakaušį tylėjo, ir kai tik Jokūbas dingo už horizonto, liepe mums skubiai nešdintis ten, iš kur atėjom. Antrą sykį to nereikėjo kartoti: įsakymą žaibiškai įvykdėm, pasirinkdami trumpiausią kelią namo panemuniais. Kelelis vingiavęs pakrantėmis, įnėrė į krūmus ir dingo. Vietoj jo radome įmantriausiai išraitytus griovius ir vielų užtvaras. Lietus pradėjo lyti, pakrantės pasidarė slidžios lyg pamuiluotos. Balansuoji kaip įmanydamas, bet nepasijunti, kad jau griovy atsiradai, išsikrapštai, paeini, ir vėl ta pati istorija.

Taip kovodami su tamsa ir lietumi apie vidunaktį grįžome į savo išeities punktą.

Tą naktį, miegodami Juozapo Teisiojo miegu, sapnavom kiaules, poną su kryžiais ir su šautuvu besišvaistantį Jokūbą.

ŽMOGAUS KELIAS Į MĖNULĮ

B. BALČIŪNAS

Nuo pirmosios atominės bombos sprogimo praėjo vos 12 metų, kai žmogaus pagamintas žemės palydovas iškilo į erdves. Nuo atominio laikotarpio, staigiu ir trumpu šuoliu žmonija įžengė į tarpplanetinės erdvės užkariavimo laikotarpį ir, pagal mokslininkų skaičiavimus, 1963 metais žmogus pastatys kojį ant mėnulio paviršiaus. Šiuo metu tai atrodo fantastiška ir sunkiai įmanoma, tačiau peržvelgus išrastas priemones, pritaikytas medžiagas ir žmogaus tikslus, susidaro kiek realesnis vaizdas.

Kas atsitiks po to, kai žmogus užvaldys tarpplanetines erdves, šiandien būtų sunku spręst. Dvi žemėj vyraujančios jėgos lenktyniauja dėl pirmumo: Vakarai ir komunistiniai Rytai. Viena aišku, — jei sovietai pirmieji pasieks mėnulį, amerikiečių prestižas kris daugiau negu po sputniko; maža to, mėnulis gali pasidaryti kariniai reikšmingas punktas ir toliau gali sekti komunistinių idealų įvykdymas — pavergimas ne tik amerikiečių, bet ir viso pasaulio.

Mėnulis, kaip karinė bazė tada gali daug daugiau reikšti, negu šiandien manoma: — raketos gali būti laidomos į bet kurią žemės paviršiaus vietą, be pavojaus būti pastebėtom prieš pasiekiant taikinį ir jau šiuo metu turimom priešraketinėm raketom būti numuštom; jis gali tarnauti kaip arsenalas; dėl mažesnės mėnulio traukos (viena keturioliktoji žemės traukos) reikėtų mažiau kuro ir žymiai mažesnių variklių raketas varyti. Iš mėnulio nekliudomai būtų galima stebėti visą žemės pavaršių, naudojant televizijos aparatus. Radaro pagelba būtų galima tą pačią akimirką pastebėti kiekvieną išleistą raketą ar lėktuvą ar laivą judantį bet kuria kryptimi. Astronomai prasiveržę per žemę supantį kosmini kiautą, galėtų atidengti daugelį visatos paslapčių. Pačių amerikiečių teigimu, šiuo metu pastangomis ir pasekmėmis užkariauti erdves, pirmauja sovietai. Tačiau tai nereiškia, kad nėra galimybių amerikiečiams pirmiems pasiekti mėnulį.

Pravartu suminėt, kad dar neužgiję žaizdos nuo paskutinio karo, kuris užklupo amerikiečius visai nepasirengusius — pavyzdžiui, Atlantas buvo pasidaręs amerikiečių laivų kapinynu, kuriame vokiečių povandeniniai laivai skandino nepasirengusius tokiai kovai amerikiečių laivus, plaukiančius be jokios apsaugos su kariniais tiekmenimis kovojantiems Europos alijantams ir saviems daliniams. Reikia dar neužmiršti ir tai, kad vokiečių povandeniniai laivai visai netrukdomi skandindavo amerikiečių laivus prie pat šio kontinento rytinių pakrančių. Pacifiko pirmųjų karo dienų tragedija pasibaigė gen. Mac Arturo bėgimu į Australiją. Tai tik pora pavyzdžių, iš kurių jau galima darvti išvadas, kad praeito karo daug kainavusios pamokos šiuo metu amerikiečius privers imtis tikrai radikalių priemonių apsisaugoti ne vien nuo didelių nuostolių, bet ir nuo galutinio sunaikinimo.

Yra keletas paminėtinų sunkumų, kuriuos reikia nugalėti, išeinant iš žemės atmosferos traukos, nugalėti kosmines ir atstumų kliūtis. Pirmiausiai tai atstumas — 238,900 mylių; neištirtos ir nežinomos magnetinės srovės ir audros; spiečiai meteorų, meteoritų; kosminės audros, kosminiai spinduliai ir eilė kitų. Navigacijoje neužtenka teoretiškų samprotavimų, reikia turėti nuolat papildomų patyrimų; kilimo ir nusileidimo vietos nėra pastovios tarpplanetiniam skraidyme, kaip yra įprasta žemės paviršiuj, bet nuolatos judančios, keliavimo kursas turi būti nustatytas ne pasiekti tam tikrą tašką, bet susitikti tam tikram taške.

Kas liečia patį žmogų, jis erdvėje būtų tolygus žuviai ištrauktai iš vandenyno gelmių ir todėl turi turėti savo įprastą žemės atmosferos spaudimą, apsisaugoti nuo didelio šalčio ar karščio. Žmogus, išėjęs iš žemės traukos sferos nustoja savo svorio pajutimo, netenka įprastos jėgos. Jautrų organizmą neigiamai veikia kosminiai spinduliai, baimė atsiskirti nuo žemės arba milžinišku greičiu įkristi į žemės atmosferą ir nuo trinties pavirsti į pelenus. Tai tik bendras žvilgsnis, nesuminint cilės kitų techninių sunkumų. Daug yra padaryta nugalėti minėtas kliūtis. Pavyzdžiui, pagaminti ir išbandyti gana tobuli nylon'o kombinacijos drabužiai, kurie apsaugotų žmogų, jei prireiktų erdvėje apleisti raketą; vykusiai pritaikytas šalmas su plastiniu langu, miniatiūriniai radio priimtuvai, deguonies tiekimo ištekliai, tas viskas sudėstyta taip, kad žmogaus neapsunkintų ir nevaržytų jo judėsių. Yra išrastos priemonės mažam tūryje valyti iškvėpuotą orą, papildant sunaudotą deguonį. Sputniko II šuo gyveno virš 10 dienų palyginamai su mažu deguonies išteklium.

Toliau, kilimo pradžios greitis apsunkina kraujotaką, veikdamas į kraujo indų sienas nepaprastai dideliu skirtumu nuo įprasto; anksčiau minėti drabužiai šią problemą palengvino išspręsti. Paminėtina viena iš didžiųjų problemų, tai trintis. Išeiti iš žemės traukos srities reikalinga didelis kiekis energijos — kuro, galingi varikliai, kurių pagalba raketa gali būti išmesta vienokiu ar kitokiu greičiu — mažesniam greičiui reikia lėtesnio degimo kuro, tuo pačiu, pagal jo savybes ir daugiau vietos.

Yra rasti keliai, kaip panaudoti kietą kurą, kuris duoda daugiau energijos ir reikalauja mažiau vietos, tuo būdu mažėja raketos svoris ir galima išvystyti didesnis greitis. Greitis kylant nuo žemės galimas kontroliuot, tačiau vis tebėra problematiška grįžti žemėn — iš didelio greičio, sakysim 20,000 mylių per valandą, pereiti į garso greitį. Tai viena. Antra, reikia pasigaminti metalą, kuris būtų atsparus trinčiai ir temperatūrai. Amerikiečiams pavyko surasti "Jupiterio" raketos antgalį, kuris grįžo iš erdvės dideliu greičiu per žemės atmosferos sluogsnį nesudegęs ir palyginti labai geram stovy. Reiškia yra pagamintų metalo lydinių, kurie yra šiose sąlygose atsparūs. Yra duomenų, kad ir sovietai pasigaminę lydinį, kuris atsparus superzoniniams karščiams ir manoma, kad galėtų būti tinkamai naudojamas tarpplanetinių laivų kiautams.

Elektroniniai valdymo ir ryšio instrumentai dar nėra pakankamai patikimi ir per daug sudėtingi; jie

LENKIJOS RYTINĖ SIENA IR LIETUVA

Teritorijos klausimas kiekvienos valstybės gyvavimui turi gyvybinės reikšmės.

Būsimų nepriklausomos Lietuvos sienų reikalu tremties spaudoje buvo daug rašyta ir dar vis tebe rašoma. Tas tik rodo, jog mūsų valstybinio ploto nepaprasta reikšmė lietuvių tautos gyvavimui ir jos vystymuisi yra labai jaučiama ir suprantama.

Lietuvos etnografinės sienos, 1920 m. nustatytos, vieniems iš mūsų yra galutinis tikslas, kurio turėtume siekti ir džiaugtis jas atgavę, kitiems — tai tik išeities riba, siekiant daug platesnių, istorinės Lietuvos žemių apjungimo po lietuviška vėliava.

Kokio dydžio teritorijoje teks mums atkurti nepriklausomą Lietuvą pareis ne tik nuo mūsų pačių pastangų ir jėgų, bet ir nuo mūsų kaimynų siekimų ir jų stiprumo. Todėl tautai, siekiančiai atgauti savas žemes, yra labai svarbu žinoti koki yra planai ar kėslai į tas žemes jos kaimynų.

Lietuvai brėžiant savas sienas nuolatos teko ir ateityje teks turėti reikalo su trimis galingais kaimynais, jos istoriniais priešais: vokiečiais, lenkais, ir rusais. Jų visų noras yra pasigrobti lietuvių žemes, o lietuvių tautą išnaikinti, arba nutautinti. Tačiau šito tikslo siekdami jie savo tarpe nesutaria. Jų nesutikimas ir tarpusavio ginčai mūsų turi būti išnaudoti, siekiant kraštą išlaikyti laisvą.

Ne tik mes rašome apie savo sienas, rašo apie jas ir mūsų kaimynai tiesioginiai, arba tyrinėdami savo, ar vieni kitų sienas. 1955 m. pasirodė I tomas (dar laukiama dviejų tomų) veikalo apie Lenkijos ekspansiją į rytus, į Lietuvos ir Ukrainos žemes. Šis veikalas leidžia mums dalinai pažinti vokiečių pažiūras apie tai, kur baigiasi lenkų "teisėti" reikalavimai rytuose ir kas palikta mums, jei iš viso kas nors mums yra paliekama.

Gotthold Rhode, Die Ostgrenze Polens I tome dėstomų pažiūrų į Lenkijos rytines sienas čia paduodama santrauka su įterpimais ar paaiškinimais iš Lietuvių Enciklopedijos. Toks vokiečių mokslininko pažiūrų sugretinimas su mūsų mokslininkų pasisakymais ir išvadomis, tikimasi, leis skaitytojui geriau pažinti Lietuvos valstybinių sienų klausimo reikšmę mūsų tautos išlikimui ir gyvavimui.

* * *

Dabar žinomos trys slavų tautos, rusai, ukrainiečiai ir gudai, tik paskutiniaisiais šimtmečiais išsivystė kaip atskiros, skirtingos tautos. Kol šios trys tautos dar tebesudarė bendrą Kijevo valstybę yra geriau jas vadinti ne bendru rusų vardu, bet rusinais. 14 a. gale, kai rusų tauta galutinai susiformavo Maskvos valstybės rėmuose, yra skiriamos dvi Rusijos, būtent: Maskvinė ir Lietuvos su Lenkija valdoma. Pirmoji tiktų vadinti Rusija, bet antroji — Rusinija, kol pagaliau 16 a. prasidedant jau galima kalbėti apie ukrainiečius ir gudus (baltrusius).

---

neužtikrintų nuolatinio ryšio kelyje į mėnulį, kad būtų galima raketą nuvairuoti reikiama kryptim.

Raketos kuro srityje sovietai yra padarę pažangą. Amerikiečiai naudoja cheminį skystą kurą, kuris yra ribotas dėl augštos degimo temperatūros, pavyzdžiui, išvystyti greitį 25,000 mylių per valandą, reikalingą išeiti iš žemės traukos sferos, cheminis skystas kuras pirmiau sudegintų pačius variklius. Vandenilis yra sekantis — bombarduojant elektronais, vandenilis gali išvystyti stūmimo jėgą apie 40% didesnę. Sovietai naudoja vandenilį kuro priemaišai. Tikras kuro išsprendimas tai būtų ioniniai džetai, kurie šiuo metu yra dar bandymo stadijoje. Principe — dujoms duodamas elektros įlydis iš atominio reaktoriaus, nedidesnio kaip automobilio variklis, ir išvystoma milžiniška energija.

Raketų srityje šiuo metu arčiausiai tikslo stovi sovietai su T-4A, kuri buvo bandyta 160 mylių augštyje. Ji turi bene galingiausią žmogaus pagamintą variklį 820,000 svarų stūmimo galios (amerikiečiai yra pasiekę 135,000 svarų), kuris buvo suprojektuotas dviejų vokiečių mokslininkų. Principe T-4A raketa tai lėktuvas su delta sparnais iškilęs virš atmosferos, kuris turėtų grįžti plokščiai į atmosferos paviršių kaip plokščias akmuo, metamas į vandens paviršių iš šono. Po kelių nuslydimų — atsimušimų nuo atmosferos, ji palaipsniui išvystytų reikiamą greitį. Kad pasiektų mėnulį, reikėtų tokio vieno nuslydimo. Kitas sovietų jau pagamintas "laivas" skridimui į mėnulį tai 196 pėdų ilgio ir 49 pėddų skersmens raketa, su 20 motorų viso 250 milionų arklio jėgų. Ji valdoma elektroniškais instrumentais, be žmogaus; pasiekęs laivas-raketa mėnulį, iššautų magnezijaus raketas, kurios stipriai apšviestų mėnulio paviršių.

1958 metai — pradžia įtemptų lenktynių į tarpplanetines erdves; pirmas tikslas — mėnulis. Vargiai būtų galima nuspėti, kas laimės ir kokios to laimėjimo pasekmės, viena yra aišku — lenktyniaujama su tikslu ne pagerinti žmogaus gerbūvį, bet sunaikinti žmogų. Antrosios amžiaus pusės žmogus jau negali pasilikti ignorantu viso to, kas dedasi mūsų mažoje planetoje, kaip kad buvo prieš pora dešimtmečių. Civilizacijos dar nematyti milžiniški šuoliai verčia kiekvieną žmogų atverti plačiau akis, kad pamatytų, kas ištikrųjų darosi ir kur žmonija eina. Nūdienės problemos pasidarė jau ne vien valstybių galvų ar karo vadų, bet kiekvieno piliečio, kiekvienos tautos, nežiūrint kokioje padėtyje ji šiuo metu randasi. Jau praeitame kare kovėsi ne vien uniformuotas karys fronte. Karas vyko valstybių plotuose; atominis ginklas ir jo panaudojimo priemonės ir būdai gali neįsivaizduojamai pakeisti šiandieninius mūsų spėjimus.

Žmogaus protui taip pat yra kuo stebėtis, juk po tiek daug pastangų dar tiek mažai įstengta pažinti gamtą ir išnaudoti jos paslaptis. Ir vis dėlto netolimoj ateity žmogus tikrai bandys iškelti koją ant tolimo, atšalusio dangaus kūno, mėnulio.

PROBLEMA IR UŽDAVINYS

Niekada nėra buvę sunku apibrėžti Vakarų Pasaulio (Abendland) sienas vakaruose ir pietuose, tačiau daug sunkiau yra nustatyti skiriamoji linija su Rytų pasauliu rytuose, kur iki pat Uralo kalnų nėra aiškios geografinės ribos ar fronto linijos, skiriančios Vakarus nuo Rytų, juo labiau, kad geografinė Europa nesutampa su "Europos" kultūrine ir politine sąvoka.

"Geografiniu atžvilgiu svarbiausią ir kartu centrinį plotą šioje fronto linijoje užima lenkai. Jų sienos rytuose nėra gamtos įtvirtintos, kaip kad Vengrų ir Siebenbuergeno, be to, jie negyvena nuošaliai nuo didžiųjų žygių krypčių, kaip pav. suomiai ar Pabaltijo vokiečiai (Baltendeutsche). Todėl lenkų tautoje šis Vakarų pasienio pozicijos įsisąmoninimas yra ypatingai stipriai įstrigęs, net yra virtęs politiniu įsitikinimu. Lenkų spaudoje, istoriniu požiūriu, žymimos trijų mūšių datos, įrodančios didįjį Lenkijos uždavinį Vakarų pasaulio rytuose: mūšis su totoriais ties Liegnitzu — 1241 m., Vienos išlaisvinimas iš turkų, vadovaujant Lenkijos karaliui Jonui Sobieskiui, įvykęs 1683 m. ir laimėjimas prieš bolševikų armijas 1920 m., vadinamas 'Vyslos stebuklas'."

Europos rytuose plotai nepasižymi nelygumais. Net upėskiros (Wasserscheiden, Watershed) dažnai neišsiskiria iš bendro ploto lygio. Tas faktas turėjo ypatingos reikšmės rusų istorijai. Upėskiros yra gamtiniai keliai į kraštą, ypač besiverčiančiom raitųjų kariuomenėm. Taip iš rytų į tuos plotus veržđavosi totoriai, o iš vakarų lietuvių-lenkų kariuomenės, kurios į Kijevą žygiuodavo upėskira tarp Dniestro ir Pripetės, o į Maskvą kelią rinkdavosi tarp Dniepro intakų ir Nemuno ar Dauguvos.

Nežiūrint milžiniško ploto Europos rytai pasižymi vienodu klimatu, kuris yra kontinentalus: ilga, šalta žiema, staigus pavasaris, sausa ir karšta vasara ir trumpas, bet švelnus ruduo. Einant iš pietvakarių į šiaurės rytus, klimatas vis šiurkštėja, tačiau perėjimai yra lėti ir vienodi — normalūs.

"Karo žygiams ir įsikurdinimui šitie faktai vaidina reikšmingą vaidmenį, nes atkilę didelius atstumus kariuomenės dalys ir naujakuriai — kolonistai, neatsidurdavo svetimame, neįprastame, ligas ir peršalimus iššaukiančiame klimate. Taip, pav., mes nieko negirdime apie tai, kad lenkų ar lietuvių kariuomenės dalys prie Kijevo, Maskvos ir Smolensko būtų kada kiek smarkiau nukentėję nuo 'Rusiškosios Žiemos', nors daug žiemų jos yra praleidę priešo žemėje ir daug karo žygių ten yra atlikę".

Apie lenkus šitame plote galime tik pasakyti, kad jų kiltys, iš kurių susidarė lenkų tauta, 10 a. gyveno į vakarus nuo vidurinės Vyslos. Tuo tarpu rytų slavų kiltys tada buvo peržengę Bugą iš rytų. Šiaurėje, į rytus nuo Narvies (Narevo), iki paties Bugo žinome ten gyvenusius baltus, artimus lietuvių ir prūsų giminaičius — jotvingų kiltį (sūdavus).

RYTINĖ SIENA NUO LENKIJOS VALSTYBĖS SUSIKŪRIMO IKI VALSTYBĖS PASIDALINIMO 1138 M.

Kai lenkų valstybė išėjo pirmą kartą istorijos švieson 963 m., ji buvo, palyginti, jau išsivysčiusi ir organizuota, nors tada ją vadino pirmojo istoriškai įrodyto valdovo Mieszko krašto vardu. Lenkijos vardas pirmą kartą pasirodo tik 11 a.

Apie tos valstybės sienas, jos atsiradimo pradžioje, istoriniai šaltiniai yra labai šykštūs. Liečiantys rytų sienos šiaurinę dalį, mums lietuviams įdomią, yra žinomi du: 1. Ibrahim ibn Jaqub 965 ar 973 m. rašo: "Mescheqqo (Mieszko) kraštas siekiasi rytuose su Rus ir šiaurėje su Brus..."; 2. Žinomas "Dagome-iudex-Dokumento" vardu kardinolo Deusdedit užrašas apie rytines ir pietines sienas 990-992 m.: "Infra hos affines, sicuti incipit a primo latere longum mare, fine Pruzze usque in locum, qui dicitur Russe, et fine Russe extendente usque in Croccoa et ab ipsa Craccoa usque ad flumen Oddere recte in locum, qui dicitur Alemure"... (Žemiau šių kaimynų, kaip prasideda nuo pirmo šono ilga jūra, Prūsų siena iki vietos, kuri vadinama Rusija, ir Rusų siena tęsiantis iki Krokuvos ir nuo pačios Krokuvos iki upės Odro tiesiai į vietą, kuri vadinama Alemure.)

Šitų dokumentų Mieszko valstybės sienos rytuose nėra aiškiai apibrėžtos. Arabų keliautojas Ibrahim ibn Jaqub, kuris, galimas dalykas, yra buvęs Magdeburge ir Pragoje, tačiau nėra lankęs Mieszko krašto, žino, kad ta šalis tęsiasi iki Prūsų šalies (Brus) ir iki Rusinijos (Rus), kas dalinai sutinka ir su Dagome-iudex-Dokumentu. Tačiau yra žinoma, kad tarp tų kraštų ir Mieszko šalies, šiaurėje, būta lietuvių kilčių gyvenamų plotų, "pietuose, tačiau, apie augštutinį Narvį vėlesnėje Podliachijoje, gyveno jotvingų (lenk. Jačwież, Jadžwingowie, vok. Sudauer) kiltis, priklausiusi baltų tautų šeimai, kuri baigiantis 13 a., kovose su Ordinu, lenkais ir lietuviais buvo sunaikinta. Tik bendrai aprašinėjant sienas ir dėka menkų, išlikusių žinių iš 10 a., galimas dalykas, pro tą kiltį buvo praeita tylomis, o gal jotvingai, arba 'sūdavai' buvo apjungti 'prūsų' vardu. Žinoma, tam galima prieštarauti, žinant, kad, pagal taip vadinamą Nestoro kroniką, jotvingų kraštas 983 m. buvo užkariautas Vladimiro Šventojo ('Ir Volodimiras iššygiavo prieš jotvingus ir paėmė jų kraštą ir grįžo atgal į Kijevą') taip, kad Rusinija ir Prūsija, jei ne gyvenamo, tai valdomo ploto atžvilgiu, tarpusavyje siekėsi. Tas paaiškina tik Dagome-iudex-Dokumento, bet ne tą ankstesnę Ibrahim ibn Jaqub rašto vietą. Be to, yra labai abejotina ar 983 m. karo žygio pasekmėje miškingas, be jokių kelių jotvingų kraštas buvo kiek ilgiau išlaikytas rusinų valdžioje, o jei ir sutiksim, kad buvo, kyla klausimas ar tas kraštas buvo apimtas Rusinijos sąvoka, kas vėlesniais laikais juk nebūdavo daroma".

Abiejų istorinių šaltinių sutarimas leidžia spėti, kad Mieszko dalinėje valdžioje (bet neinkorporuota) jau buvo ir Mozūrija (Mazovija), kurios sienos šiaurėje siekėsi su prūsų kraštu ir rytuose su jotvingais. Gi rytinės Mozūrų sienos ėjo nuo Slupsko iki Narvies, toliau išilgai jo iki Viznos, upe Jamialka, Mienka, Nurcezu ir Bugu, t.y., beveik tomis pačiomis vietomis, kur ėjo ir vėlesnioji Mozūrijos ir Podliachijos siena. Lenkų noras pastūmėti tą sieną į vakarus net iki Rajgrodo yra nepateisinamas, nes ta vietovė buvo mozūrų riterių užimta tik 1244 m. ir tai tik laikinai.

(Iš Lietuvių Enciklopedijos žinome, kad Ibrahim ibn Jaqub savo slavų kraštų aprašyme trumpai pamini ir prūsus. Jis ypač iškelia prūsų didvyriškumą: kai juos užklumpa priešų kariuomenė, niekas jų nesitraukia, nelaukia, kad prisijungtų jų draugai, bet kovoja, nieko nežiūrėdami, kapoja kalavijais iki žūdami. Minima ,kad iš vakarų laivais juos užpuldinėja Rus, t.y., vikingai.)

992, Mieszko mirties metais, jo valstybei tikrai priklausė rytuose kujavų ir lenčycėnų gyvenamieji plotai, taigi jos žemės siekė upę Pilicą pietinėje dalyje ir vidurinę Vyslą šiaurinėje dalyje. Be to, galimas dalykas, jis bent dalinai valdė mozūrų kraštą už Vyslos, nusitęsusį iki pasienio tyrų apie Narvį ir Nurzecą. Aiškios, ištisinės sienų linijos tais laikais dar nebūta.

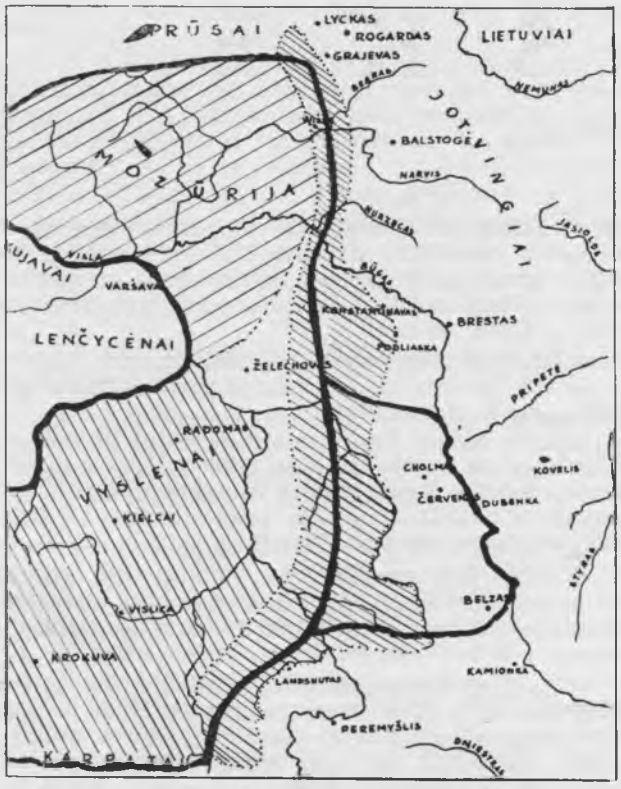

V. Šventoraičio brėž.

Lenkijos rytinė siena 1138 m.

Po jo mirties, jo sūnaus Boleslovo Drąsiojo (992—1025) laikais šiaurinė rytų sienos dalis, atrodo, liko toje pat vietoje, kaip ir jo tėvo valdymo metu. Pietinė rytų sienos dalis ėjo Bugu. Taigi Trečiojo Lenkijos padalinimo metu nuvesta siena Bugu ir vėliau, naujaisiais laikais garsioji Kurzono linija, nužymėta to paties Bugo krantais ir, pagaliau, dabartinės Lenkijos rytinė siena, einanti ta pačia bendra linija, turi seną istoriją ir yra pateisinama.

Tačiau Brasta, atrodo, priklausiusi rusinams, nes Nestoro kronika kalba, kad Sviatopolkas iš Kijevo pabėgo į Brastą prie Bugo, o 1022 m. "Jaroslavas atėjo į Berestje (Brastą)". Brasta priklausė Turovo kunigaikštijai, kurią Sviatopolkas buvo gavęs iš savo tėvo valdyti iki gyvos galvos.

Kadangi Brasta buvo svarbiausia Brastos žemių pilis, vėliau net laikinai buvusi dalinė kunigaikštija, tai galimas dalykas, kad ir Brastos žemių siena vakaruose buvo peržengusi Bugą, nes pilis turėjo būti apytikriai savo srities viduryje.

Nubrėžti Lenkijos rytinę sieną Boleslovo Drąsiojo mirties metais, o jis mirė 1025, yra kiek lengviau, kaip jo tėvo Mieszko mirties metais. Nors ir dabar ištisinę liniją nubrėžti yra sunku, joje dar vis esama neaiškių tarpų. Tačiau 1025 m. siena yra ypatingos reikšmės, nes ji pasilieka pastovi per ištisus 3 šimtmečius, neskaitant mažų vietinių pasikeitimų.

Ypač neaiški ir ginčytina vieta yra, tada mažai apgyventi, plotai tarp Vyslos ir Bugo žemupio, kur pravesti aiškią sieną yra beveik neįmanoma. Čia tenka šauktis archeologijos pagalbos. Tame plote yra randami tipingi mozūrų kapai iš 10 a. ir 13 a. laikotarpio, būtent, prie Biala Podlaska (šita vietovė įsteigta 15 a. Trakų vaivados Petro Baltojo, Bialy, į vak. nuo Brastos, įsteigta Lietuvai priklausiusioje Poliasėje. L. E.), Sokolow, Wengrow, Konstantynow ir dalinai Brastos apskrityje. Jų tarpe esama įsiskverbusių rytų slavų Dregovičių kapų, bet kartu ten esama ir baltų — jotvingų kapų. Tai tipinga pasienio sritis, kurioje varžėsi trys galios. Sekant gyvenviečių likučius, galima nuvesti apytikri linija nuo Wieprzo posūkio į pietus ties Kock iki Nurzeco įtakos į Bugą. Šiaurėje siena su jotvingais ėjo maždaug senąja vieta — tyrais prie Nurzeco ir Narvies.

Boleslovui mirus, pietinė dalis rytinės sienos kiek pasitraukė atgal į vakarus, nes 1030 m. rusinų valdovas Jaroslavas paėmė Belzą ir sekančiais metais atsiėmė visą, taip vadinamą, Červeno pilių kraštą.

(Tarp kitko, Boleslovas Drąsusis (967—1025) užėmė Pamarį su Vyslos žiotimis ir iš prūsų atėmė Gedanio miestą, vėlesnį Gdanską - Dancigą. L. E.)

Jo sūnui Mieszko II mirus, 1034 m., atrodo, ir Mozūrija atsiskyrė nuo lenkų valstybės, tada Lenkijoje viešpatavo suirutė.

Sekantis karalius Kazimieras I (Mieszko I sūnus) 1040 m. pradėjo karą su mozūrais, norėdamas juos vėl prisijungti. Mozūrai, vedami Maslavo, smarkiai priešinosi. Jis laikėsi tvirtai, remiamas pamarėnų, prūsų ir jotvingų iki 1047 m., kai Kazimieras, Jaroslavo padedamas, surengė dar vieną karo žygį, jį nugalėjo ir Mozūriją prisijungė. Nestoro kronika labai pabrėžia Jaroslavo vaidmenį šiame žygyje: "ir jis sumušė jų kunigaikštį Mojslawą ir juos pavergė Kazimierui". Tuo tarpu Gallus Anonymus kronika daugiau iškelia lenkus ir pagal ją Maslavas žuvo Prūsuose.

(Rusinų Jaroslavas Išmintingasis, 978—1054, Kijevo Didysis kunigaikštis, 1038 m. puolė jotvingus ir 1040 m. lietuvius. Šitie karo žygiai turėjo tikslą atkeršyti lietuviams ir jotvingams už jų puldinėjimus, tačiau, matyti, buvę nesėkmingi, nes žinias duodą rusų metraščiai nesigiria jokia pergale. L. E.)

Taigi 1040 m. Mozūrijos vakarinė siena yra kartu ir Lenkijos rytinės sienos šiaurinė dalis ir tik 1047 m. vėl atstatoma senoji padėtis ir lenkų siena šiaurėje vėl liečia Prūsus ir Jotvingus. Prijungus Mozūriją 1047 m., iki Lenkijos pasidalinimo į kunigaikštijas, per 90 metų, jokių svarbesnių pasikeitimų jos rytinėse sienose nežinoma.

(Vėlesnio valdovo, Boleslovo Narsiojo, 1043—1081, santykiuose su prūsais matyti tam tikra sistema. Nuo jų puolimų jis stengėsi apsisaugoti išilgai Bugo upės, nuo Grudzianco ligi Viznos einančia pilių siena. L. E.)

1075 m. Plocke įsteigiama vyskupija. Mozūrų Konrado I išduotame dokumente, datuotame 1239 m., paduota 250 vietovardžių, priklausiusių vyskupijai. Rytinėje dalyje vyskupijai priklausė pasienio sritys apie augštutinį Narvį tarp Tykocino ir Suražo ir apie vidurinį ir žemutinį Nurzecą. Šita linija greičiausia tinka ir kiek ankstesniam laikotarpiui, būtent 1100 m.

1145 m. Boleslovas Garbanotasis pasienio vietovę Vizną perleido Vsevolodui Olgovičiui, taigi, prieš tai, pav., 1138 m., knygos autoriaus manymu, ta vieta greičiaučiausiai irgi pirklausė lenkams. Į rytus nuo šių vietovių (Vizna — Tykocin) yra visa eilė vietovardžių, turinčių ryšį su pilimis ar sargybomis: vidurinio Narvies rytiniame krante — Grodek, Straży, Stražniki, Grodziško, toliau Gorodniany prie Baltstogės, Grodek prie Supraslio, Stražna ir Gorodjanska prie Wasilkow. Visos vietovės priskiriamos rusinams. Vietovardžiai rodo tą sritį buvus saugomu pasieniu. Pagausėjus gyvenvietėms Mozūrijoje, galima spėti, jog jos siena 1138 m. galėjo kiek pasistūmėti į rytus, palyginus su 1025 m. siena.

Č Y P I Š K Ē

ANT. BERNOTAS

Žiema. Labai šalta.

Ant kalvų, slėniuose ir ant užšalusios Angaros upės ledo guli negilus sniegas. Sniego dar nedaug, ir jis lengvomis kepurėlėmis dengia kelmus, garbanotas pušų šakas ir giliomis provėžomis išvažinėtą kelią. Vėliau sniego privers ištisus kalnus, ir bus sunku išeiti ir išvažiuoti. Prasidės gilios žiemos vargai.

Nuošalus ir visų apleistas pietinio Sibiro užkampis — darbo vergų gyvenamoji vietovė. Kažkur toli, Irkutsko apygardos begaliniuose plotuose, taip pat apaugusiuose begaliniais ir sunkiai įžengiamais miškais. Pušynais ir eglynais.

Netoli teka plati ir didelė Angaros upė. Ji prasideda iš pietvakarinio Baikalo ežero galo, prasilaužia pro kalnų virtines, teka į žiemius ir į vakarus, kol pagaliau už daug šimtų kilometrų susijungia su dar didesne, gilesne ir ilgesne Jenisėjaus upe.

Kažkur toli rytuose, ir dar toliau pietuose dunkso sunkiai įžiūrimi kalnai, padengti balta sniego pluta.

Pavakarys. Aplinkui sklinda melsvai violetinis rūkas ir viską supa į vieną masę: miškus, laukus ir tamsiai pilką dangaus skliautą. Netoli esančią pušyno sieną vos begalima įžiūrėti.

Nedidelėje smėlio kalvutėje, apaugusioje retomis jaunomis pušaitėmis, darbo vergų kapeliai. Kapai netvarkingai išmėtyti po visą kalvos plotą, bet kiekvienas kapas rūpestingai aptvertas medine tvorele ir stovi mediniai kryžiai. Kapus aptvėrė mirusiųjų giminės ir draugai. Reikia pagerbti mirusius, kad nors po mirties jie pasijustų buvę žmonėmis ir kad pagaliau jie rado ramybę, kurios niekas iš jų nebeatims.

Lyg melsvas, kiaurai permatomas rūkas, iš kapo išsivinguriuoja Olėsės vėlė. Ji labai lengva ir, nors mažiausiam vėjeliui patraukus, krypsta tai į vieną, tai į kitą pusę. Lyg debesėlis. Paskui ją iš sušalusios kapo žemės dar lengviau išslysta jos mažytė dukrelė. Dukrelė dar švelnesnė ir melsvesnė. Ji panaši į angeliuką, nes turi ir mažyčius sparnelius. Dukrelė lengvai pašoka nuo žemės, apsisuka ir suplasnoja savo sparneliais. Po to ji prisiglaudžia prie motinos, lyg jai būtų šalta ir ji ieškotų šilimos.

Olėsė apsižvalgo kapinėse. Tuščia ir nyku. Nė vieno gyvojo. Tik šen bei ten lengvai plasnoja mirusiųjų vėlės. Kaip ir ji su dukrele.

Liūdna. Niekas neateina aplankyti nė pasimelsti. O turėtų ateiti... Juk šiandien Vėlinės, mirusiųjų pagerbimo šventė. Kitais metais ateidavo. Žvakutės gal neatneš ir neuždegs, nes čia, priešo žemėje, jie žvakučių negauna. Bet aplankyti tai galėtų ir turėtų...

Ji žino, kad šiandien yra Vėlinės, nors priešas šios šventės nešvenčia, ją panaikino ir net savo kalendoriuje jos nemini. Bet šventė yra įrašyta žmonių širdyse, o iš ten jos joks priešas negali ištrinti.

Olėsė laukia ateinant savo artimųjų. Jie turėtų ateiti šiuo laiku. Per dieną jie sunkiai dirba netolimoje lentpjūvėje ir baisiai pavargsta. Dienos metu jų niekas neišleidžia. Jie gali ateiti ją aplankyti tik vakare, kai sugrįžta iš darbo. Jie dabar gyvena už stovyklos ribų mažame namelyje ir sargybiniai jų nebelydi.

Ji turi laiko, atsisėda ant kapo krašto ir pasiima į rankas dukrelę. Lygiai taip, kaip ji darydavo gyva būdama. Ir laukia.

Stovyklos pusėje supokši pora šūvių. Įdomu, kas ten galėtų šaudyti?

Kapas padengtas nestoru sniego sluogsniu, iš kurio kyšo vasarą žaliavusių žolių stiebeliai ir jau nudžiūvusių gėlių galvutės. Sniego kepure apsimovusi kryžiaus viršūnė, jo kryžiavonė ir tvorelės kuoliukai.

Turėtų būti šalta. Bet ji nejaučia jokio šalčio. Taip pat šalčio nejaučia ir jos dukrelė. Ji neverkia,

---

Taigi 1138 m. Lenkijos rytų siena šiaurėje gal buvo kiek nežymiai pasistūmėjusi į rytus, tačiau pietuose ji žymiai pasitraukė atgal į vakarus.

(Apie Baltstogę, šioje srityje taip ryškią, L. E. sako, kad Baltstogės miestas įkurtas Gedimino 1320 m. Sūduvos - Jotvos žemėje, kur slavų negyventa, 120 km į š.v. nuo Brastos. Baltstogės apskrities vakarinis kraštas ilgai buvo siena tarp Lietuvos ir Lenkijos.)

Įdomu dar pažymėti, jog šito, jau aptarto lenkų valstybės laikotarpio metu įvyksta jų valstybinių centrų, iki tada gulėjusių vakaruose Poznanėje ir Gniezne, perkėlimas į rytus, į Krokuvą, kuri anksčiau priklausiusi Bohemijai ir tik 999 m. buvo lenkų užimta. Lenkų valstybės augimui šitas įvykis turėjo epochinės reikšmės. Boleslovas III galutinai perkėlęs ten sostinę, dar vis vedė kovas su pamarėnais ir su prūsais ir visa valstybės didžioji politika buvo nukreipta šiaurė ir vakarų kryptimi. Tačiau faktas, kad sostinė iš centro atsidūrė ekscentrinėn Krokuvon, kuri buvo 350 km nuo šiaurinių, 400 km nuo vakarinių sienų ir tik 60 km nuo pietinių ir 180 km nuo rytinių, rodo valstybinių interesų perkėlimą kiton geografinėn krytin. Iš Odro - Vartos upyno valstybės, Lenkija virto Vartos - Vyslos upyno valstybe.

Lenkijos stūmimąsi į rytus lenkų istorikas Bobrzynski taip aiškina: "Nuo užpuolimų, kuriais be paliovos ją kankino rytiniai kaimynai rusinai, lietuviai, jotvingai ir prūsai, Lenkija gynėsi remdamasi Vysla, tačiau sėkmingai gintis jos priedangoje negalėdama, ji buvo priversta peržengti Vyslą ir ieškoti sau saugumo, imdamasi puolamojo karo ir nuolatinio veržimosi į rytus".

Z. R.

(Sekantis šios eilės straipsnis aprašys Lenkijos sieną tarp 1138 m. ir 1340 m.)

nedreba ir neprašo valgyti. Vėlės nejaučia nė šalčio, nė šilimos.

Tik jau visai temstant ji išgirsta sniegą girgždant netolimame keliukyje ir pamato dvi žmogystas, artėjančias prie kapinių. Ji pažįsta juos: tai jos vyras Pranas ir vyresnioji dukrelė Regina. Jie ateina jos aplankyti.

Ji labai nudžiunga, dar labiau nušvinta ir kaip vėjas nuskrieja jų pasitikti. Tokie mieli ir seniai matyti svečiai! Ir taip retai jie ją teaplanko.

Olėsė pabučiuoja vyrą į lūpas, o dukrelę į abu skruostus ir, skriedama ratais aplinkui, lydi juos prie jos kapo.

Taip puikiai ji viską pažįsta ir atsimena. Lyg šiandien visa tai būtų įvykę.

Jos vyras Pranas tebemūvi tą pačią kailiais pamuštą su ausinėmis kepurę, kurią jis dar prieš karą nusipirko Kelmėje. Tą dieną jis nuvežė parduoti porą avių ir už tris litus pirkosi šią kepurę. Visų pinigų pirkiniams jis neišleido, nes jiedu tada labai taupė. Pirko tik tai, kas būtiniausiai reikalinga. O žieminės kepurės Pranui tikrai reikėjo: jau keleri metai jis vaikščiojo su nusidėvėjusia veltine kepure.

Ji taip pat pažįsta ir milu trauktus kailinius, kuriais vilki jos vyras.

O, kaipgi ji nepažins! Kiek jos prakaito ir darbo įdėta į šiuos kailinius... Tuo metu jie turėjo dideles platybes ganyklų ir laikė daug avių. Ji pati kirpo avis, pati suverpė vilnas, pati nudažė siūlus ir išaudė šį milą. Kailiai yra jų augintų avių.

Austi ir verpti ji išmoko iš savo motinos. Jos motina buvo garsi apylinkės audėja. Ji audė viską: drobes, rašytines staltieses ir rankšluosčius, marginius, čerkasus, milus ir visokius kitus audinius. Kai jos motina verpdavo ir ausdavo, ji, jei tuo metu būdavo namie, turėdavo motinai padėti.

O dukrelė Regina apsivilkusi mamos paltu, siūtu taip pat prieš karą, ir galvą apsisukusi jos vilnone skara. Šį paltą Olėsei pasiuvo jos jaunesnioji sesuo, kuri buvo siuvėja. Šiuo paltu ji buvo apsivilkusi, kai priešas ją suėmė ir iš tėvynės varu išgabeno į šią nelemtą tremtį.

Nieko jie čia, gyvendami Sibire, nepasisiuvo ir neįsigijo. Tebedėvi rūbus ir tebenešioja batus, atsivežtus iš tėvynės. Priešas čia jiems nieko neduoda. O ne, jis duoda: jis duoda darbą, už kurį nieko nemoka, ir pagreitintą mirtį...

Kaip jos dukrelė Regina išaugusi! Jau tikra pana. O tuo metu, kai ji mirė, Regina tebuvo vos 11 metukų amžiaus. Taip seniai ji ją bematė...

Tuo tarpu Pranas ir Regina atėjo prie jos kapo. Pranas nusiėmė kepurę, juodu pražarstė sniegą, suklaupė ir pradėjo melstis. Ir meldėsi ilgai ir karštai.

Regina meldėsi, o jos skruostais tekėjo tyros ašaros. Ašaros, kurios krito į sniegą ir tuoj sušaldavo permatomais ledo karoliukais.

Regina meldėsi ir prašė Dievulį, kad jis neapleistų mamytės ir jos mažos sesutės šioje nesvetingoje priešo žemėje, šiame šaltame kape.

— Ar tau nešalta, mano brangioji mamyte? Niekas tau nepakuria ugnelės ir nesušildo tavo kojelių...

— Ar tau nekieta šioje duobėje ir ar tave nespaudžia grubios lentos ir šalti akmenėliai?

— Ar tau neilgu, mylimoji mamyte, vienai čia gulėti? Niekas tave nepaguodžia, niekas nesuramina, niekas meilaus žodelio nepasako:

— Toli toli paliko tavo gimtasis kraštas, tavo sena mamytė ir tie kapeliai ant kalniuko, kur visi guli ir kur tu turėtum gulėti... Tarp savųjų gulėti būtų vis geriau ,vis ramiau, ne čia, šaltoje Sibiro žemėje...

Ir ji maldavo, kad gerasis Dievulis jos mamytės sielai suteiktų amžinąjį gyvenimą per visus amžius amžinuosius. Kad jos mažoji mirusi sesutė pavirstų baltu angeliuku ir skrajotų aplinkui Augščiausiojo sostą. Tokiu baltu ir mažyčiu, kokius ji kadaise matė Tytuvėnų bažnyčioje. Kai mamytė važiavo į atlaidus, pasiėmė ją kartu, ir ji labai stebėjosi šimtais mažyčių angeliukų, skraidančių visuose bažnyčios kampuose. Čia, Sibire, kur jie gyvena, nėra nė bažnyčios, nė angeliukų...

Tuo tarpu, kai Pranas ir Regina meldėsi ir prašė Dievulį, kad Jis duotų Olėsei ir jos mažajai dukrelei amžinąjį gyvenimą ir ramybę, Olėsės vėlė su dukrele rankose sėdėjo prie kryžiaus ir joms buvo gera... Augščiausiojo palaima nusileido ant jų ir jos sužibo nepaprasta šviesa... Jos norėjo, kad ši šviesa joms šviestų amžinai...

Kai Pranas ir Regina pasimeldė, jie atsikėlė ir nužarstė sniegą nuo Olėsės kapo. Kad sušalęs sniegas nespaustų jos širdelės...

Vasarą Regina dažnai ateina prie mamytės kapo. Ji pasodina gėlių, ravi jas, palaisto, kad gėlės žydėtų ir kvepėtų ir kad mamytei vienai nebūtų taip liūdna ir nuobodu. Žiemą ji neateina.

Kai Pranas su dukterim ėjo namo ir paliko kapines, Olėsė niekaip nenorėjo su jais skirtis — ji norėjo eiti ir gyventi kartu. Ji norėjo vargti jų vargą kartu. Bet vėlėms palikti kapines yra Dievulio uždrausta: ji vėl išbučiavo vyrą ir dukterį ir liūdna grįžo prie savo kapo.

Ji atsisėdo ant kapo krašto ir susimąstė. Ji taip dažnai sėdi ant kapo ir apmąstinėja savo praeitį. O praeitis, lyg begalinis kaspinas, bėga ir bėga prieš jos akis. Ji tankiai taip išsėdi iki aušros, paskendusi praeities vaizduose ir atsiminimuose.

Olėsė buvo gausios šeimos narys. Be jos, dar buvo dvi jaunesnės seserys ir trys broliai. Patį vyriausiąjį sūnų tėvai leido į mokslus. Norėjo, kad vaikas šio to išmoktų, kad turėtų bent kiek lengvesnį gyvenimą. Ne tokį skurdų ir varganą, kaip jie kad turėjo. O gal jis, išėjęs mokslus, padėtų ir jiems senatvėje...

Jos tėvai tikrai buvo neturtingi ir iš savo trijų hektarų žemės vos nevos galėjo pragyventi. Su tokia gausia šeima — ne juokas! Nžtat ir Olėsei jau nuo pat mažumės vargas ir nedatekliai nebuvo svetimi.

Tiek daug vaikų namie nereikalingi. Jiems čia neužteko duonos ir darbo. Užtat tėvai kiekvieną vaiką, vos tik jis pasiekė piemenystės amžių, leido kur nors tarnauti. Pas turtingesnius ūkininkus. Ūkininkams nestigo piemenų, pusmergių ir pusbernių, mergų ir bernų. Niekur netarnavo tik jos vyresnysis brolis, nes jis turėjo mokytis.

Ir taip Olėsė, vos tik sulaukusi piemenės amžiaus, jau pradėjo vargti pas svetimus. Pradžioje ji tris žiemas dar lankė mokyklą, nes žiemos metu ganyti nereikia. Vėliau, kai paaugo į pusmergę, mokytis jau nebegalėjo, nes pusmergės ir žiemą turi darbo.

Pusmergė ūkyje atlieka beveik tą patį darbą, ką ir suaugusi merga, bet jos atlyginimas daug menkesnis. Mat, vis dar nepilnas žmogus.

Nuo sunkaus darbo, vandens ,šalčio ir kaitros Olėsės rankos būdavo nuolat suskirdusios, oda supleišėjusi, o nagai atsilupinėję. Vėjų nugairintas veidas būdavo pleiskanotas ir rusvai raudonas.

Bet ji nesiskundė, nes taip reikėjo. Visų mergų ir bernų dalia vienoda. Jei pataikysi pas gerą ir tvarkingą ūkininką — bus gerai, jei pas kokį — daug vargo reikės pakelti.

Olėsės tėvai, leisdami ją pas ūkininką tarnauti, kiekvieną kartą susilygdavo, kiek ūkininkas metų gale už ištarnautą laiką išmokės: kiek pinigais ir kiek natūra. O ta natūra priklausė nuo ūkininko turto ir padėties — kas davė kelis centnerius grūdų, kas vilnų, kas davė kelis vežimus malkų pasikirsti. Taip pat kas linų, kas ganė jos tėvų avis savo ganykloje arba reikėdavo susilygti, kokius rūbus metų bėgyje ji gaus dėvėti.

Visa uždirbtoji natūra tekdavo tėvams. Tėvas, kai atvažiuodavo metų gale jos pasiimti, namo grįždavo apsikrovęs maišais ir visokiais pundais. Pinigus tai pradžioje pasiimdavo jos motina, — kamgi vaikui pinigų reikia? Olėsei motina iš jos uždarbio nupirkdavo kartais suknelę, kartais batukus, kartais pasiūdavo paltuką — ir gerai. Vėliau pinigus pradėjo taupyti ir dėti į "banką" — tegul sau stovi. Kai mergaitė suaugs — turės susidėjusi pasogą.

Gera šeimininkė, išleisdama namo, įdėdavo dar ir paviržio: duonos bakaną, lašinių bryzą, dešros rinkę, o kartais ir dar ko nors valgomo. Tegul mergaitė vaišių metu turi ką valgyti.

Smagu būdavo, kai Kalėdų vaišių metu namo susirinkdavo visa šeima: kiekvienas su savo uždarbiu ir gėrybėmis. Vyresnysis brolis iš miesto parveždavo visokių knygų, laikraščiu ir žaidimų. Kitas brolis ir sesuo taip pat algas ir paviržius. Tik pati jauniausioji sesuo ir pats mažasis brolis nieko neparveždavo. Jauniausioji sesuo miestelyje mokėsi siūti ir, žinoma, nieko neuždirbdavo, o broliukas buvo permažas ir niekur netarnavo.

Vieną pavasarį Olėsė pasijuto blogai: nuo ko — ir ji pati gerai nežino. Ar tai nuo sunkaus darbo, ar nuo drėgno oro, ar nuo dulkių, ar šiaip kokia kvaraba prisikabino, — vienu žodžiu, mergaitė pradėjo skųstis skausmais krūtinėje, bloga savijauta, pradėjo nykti ir nuolat kosėjo.

Motina pradžioje dar kentė, manė, gal liga pati praeis. Argi taip nebūna? Tačiau, kai reikalai negerėjo, o vis blogėjo, ji galop ryžosi dukterį nuvežti į apskrities miestą pas gerą gydytoją. Žinoma, pradžioje ji apsiklausinėjo, koks čia geriausias gydytojas galėtų būti.

Ją priėmė stambus ir labai rimtos išvaizdos gydytojas: jos sūnus jai buvo sakęs, kad šis gydytojas mokykloje, kur sūnus mokosi, yra anatomijos ir higienos mokytojas ir kad jis yra plaučių ligų specialistas.

Gydytojas Olėsę smulkiai apžiūrėjo, išklausinėjo, padaužė ir pasakė, kad reikalas nėra toks beviltiškas: mergaitei tik reikia ilgesnio poilsio, geresnės priežiūros ir vaistų — ir ji pasveiks. Čia pat jis išrašė gerti kažkokio rudo saldaus skystimo, panašaus į sirupą.

— Tai kiek jau čia, ponuli, reikės už apžiūrėjimą? — paklausė motina gydytoją, kai apžiūrėjimas buvo baigtas.

— Tik penkiolika litukų, nedaug, — atsakė šypsodamasis gydytojas.

— Vaje, vaje, kad brangu, ponuli, — beveik susigraudino jos motina. — Aš nė tiek pinigų neturiu. Dar vaistai kaštuos, ir sūnui reikės duoti, kuris mokinasi šiame pačiame mieste...

— Gerai, jau gerai, kaip tamstai — užteks ir penkių litų, — nusileido gydytojas.

Motina buvo taip patenkinta, kad net norėjo daktarui pabučiuoti ranką, tačiau tas nesileido bučiuojamas, tik patapšnojo jai per petį.

Tais metais Olėsė į tarnybą nebėjo: ji pasiliko pas motiną. Motina ją geriau prižiūrėjo, valgydino ir geriau rūpinosi, kaip kitais vaikais. Olėsė gėrė rudąjį skystimą ir pasveiko. Liga pranyko.

Nuo Naujų Metu ji vėl pradėjo tarnauti pas ūkininką. Kaipgi kitaip galėtų būti ir iš ko ji turėtų gyventi?

Ir taip slinko metai po metų. Mainėsi vietos, keitėsi aplinkuma, naujos šeimininkės ir šeimininkai, bet ūkio darbai ir samdinės dalia liko vis ta pati: sunki, purvina ir be geresnės ateities pragiedrulių...

Paskutinį metą Olėsė tarnavo netoli namų. Šeimininkė buvo gera, darbo nedaug, ir ji kas antrą sekmadienį galėdavo išeiti į bažnyčią ir namo. Po pamaldų jis vis pareidavo pas motiną ir čia dažniausiai išbūdavo iki vakaro.

Ir atsitiko taip, kad senojo eigulio sūnus Pranas pradėjo ja ypatingai domėtis. Tiesą sakant, Praną ji pažinojo jau nuo mažų dienų. Juk jis gyvena visai netoli: tik pereini kaimo laukus, paeini gerą galą miškais — ir jau eigulinė. Ji susitikdavo nuolat: jie lankė tą pačią mokyklą, vaikščiojo į tą pačią bažnyčią, matydavosi vakarėliuose ir prie darbo.

Kodėl ja Pranas pradėjo domėtis, ji negalėjo pasakyti. Ji nebuvo graži ir į vyrus visiškai nesižvalgė. Ji tik buvo rimta, rami ir protinga mergaitė. Ir tekėti dar visai negalvojo.

Dabar Pranas, kai ji grįždavo iš bažnyčios, parlydėdavo namo. Pradžioje tik prie vartelių pastovėdavo, vėliau pradėjo ir vidun užeidinėti. Kartais išbūdavo net po kelias valandas.

Pranas pradėjo kalbėti, kad ji jam patinkanti labiau, negu kitos apylinkės mergaitės ir kad jis ją pradėjęs įsimylėti.

Olėsė nesakė nieko. Ji neužimta, ji nemyli nieko ir tuo reikalu jokių planų neturi. Galėtų būti ir Pranas, jis — vyras kaip vyras. Nors keliais metais ir vyresnis už ją.

Tik vieno Olėsė bijojo — Pranas perdaug smailus prie mergaičių. Jis vaikščiojo čia su viena, čia su kita, ir apylinkėje apie jį buvo piktų kalbų. Sakoma, buvę ir nukentėjusių mergaičių...

Ji tarėsi tuo reikalu su motina. Motinai Prano elgesys irgi nelabai patinka, bet šiaip jis puikus vyras. Ir darbštus, ir sumanus. Galėtų būti geras ūkininkas.

Bet ant ko gi čia ūkininkausi? Prano tėvai to paties kaimo rėžiuose turi tik pusantro hektaro žemės. O žemė, kur stovi eigulinė, ne jų nuosavo — priklauso dvarui.

Be to, kaime esanti žemė priklauso visai šeimai. Be Prano dar yra kiti du broliai ir dvi seserys. Seserys, žinoma, ištekės ir išeis. Joms reikės tik dalis išmokėti. Bet su broliais reikės žeme dalintis. O dar yra ir jo motina. Tėvas, senasis eigulis, jau keletas metų kai miręs. Motina po to ištekėjo už kito vyro, kuris dabar gyvena eigulinėje ir eina eigulio pareigas — saugoja valdinius miškus.

Su Prano jaunesniuoju broliu Kaziu reikalai greitai ir labai netikėtai susitvarkė. Kazys, betarnaudamas ūkvedžiu dvare, prisisuko prie dvarininko dukters Vandos ir ją vedė. Kaip dalį, Kazys gavo šešiasdešimties hektarų folvarką, gulintį netoli eigulinės: tik už ganyklų ir už jaunų atžalynų.

Kazio reikalai dar labiau pagerėjo, kai Vandos vyresnioji sesuo Halina savo dalį taip pat perleido Kaziams. Kam jai tos žemės reikia? Ji jos nedirba, o ištekėti ji neturi jokių vilčių. Motinai užtenka savos dvaro žemės: šiuo metu labai sunku su samdiniais.

Dabar Kazio folvarkas pasidarė didelis — net šimto dvidešimties hektarų. Tikras dvaras! Ir jam tiek žemės tikrai nereikia. Tiesą sakant, tie plotai — ne visa dirbama žemė. Tik jos dalis. Visa kita — ganyklos, pievos, šlapios pelkės ir didžiuliai plotai jauno atžalyno. Iš to atžalyno jokios naudos: valdžia ant tų plotų uždėjo savo globą ir ten negalima nė ganyti, nė ką nors pasikirsti. Viskam reikia specialaus leidimo.

Pranui atėjo labai laiminga mintis: ar Kazys negalėtų dalį savo žemės jam parduoti? Pinigų Pranas neturi, bet kaip nors gal pradžią sudarytų. Jis dabar galėtų vesti, gal gautų kokią nors pasoga. Taip pat ir likusieji jo šeimos nariai už jo dalį gal išmokėtų kelis šimtus.

Jis su Kaziu pasikalbėjo ir netgi jau susitarė. Kazys jam sutinka parduoti folvarko ribose esantį Čypiškės vienkiemį su jį supančiomis žemėmis. Kaip broliui — už palyginti nebrangią kainą, tik kelioliką tūkstančių. Ir tai išsimokėtinai.

Apie tokius savo planus Pranas pasisakė Olėsei. Ar ji nori visą savo amžių tarnauti pas svetimus? Ar ji negalėtų būti šeimininke savuose namuose ir savame ūkyje? Ar ji nenorėtų už jo ištekėti?

Žinoma, Olėsė norėtų. Jau pilnai nusibodo pas svetimus tarnauti. Bet ji bijo vieno dalyko. Ir čia ji jam papasakojo visas tas nelemtas istorijas tarp Prano ir apylinkės mergaičių. Ji bijanti, kad Pranas neliktų toks, kaip buvęs. Suvedžiotojų ji nemėgsta.

O ne! Jis prisiekinėjo ir prisižadėjo visais šventais ir nemirtingais, kad daugiau tokių klaidų nebedarys. Jis būsiąs visad ištikimas ir tik ją vieną temylėsiąs.

Žinoma, pasogos jis norėtų. Juk ji betarnaudama bus jau susitaupiusi keletą šimtukų. Be to, gal ir motina jai duotų koki šimtą kitą, o gyvenimo pradžiai ir kokio gyvulio reikėtų.

Trisdešimt penkių hektarų ūkis — labai viliojantis dalykas. Galvok, kaip nori, nieko geresnio neišgalvosi. Taip sako ir Olėsės motina.

Ir ji sutiko už Pranc tekėti.

Vestuvės pasitaikė vidurvasarį. Buvo šilta ir gražu, ir svečiai daugiau šoko lauke, negu troboje. I vestuves buvo atvykęs ir jos vyresnysis brolis su žmona, kuris atostogavo netolimame kaime, žmonos tėviškėje. Brolis jau seniai buvo baigęs savo mokslus, atitarnavęs kariuomenėje, vedęs ir dabar valdininkavo. Ji labai džiaugėsi, kad brolis buvo jos vestuvėse. Taip retai jį temato.

Ir taip pasibaigė Olėsės mergystė, jos svajos ir troškimai ir drauge sunki samdinės dalia.

Bet dabar prasidėjo nėkiek nelengvesnė moters ir naujakurės dalia...

Buvo gražus birželio priešpietis. Dangus toks mėlynas ir taip švariai nušveistas, kad spindėjo lyg veidrodis. Tik kažinkur toli šiaurėje virš miško kabojo keli nejudrūs, išpešiotais kraštais debesiūkščiai. Buvo nepaprastai gyva ir gaivu.

Olėsė šiandien į bažnyčią nėjo .Išleido Praną. Vienas kas nors turi pasilikti namų saugoti. O ir šiokio tokio darbo yra. Kad ir sekmadienį.

Ji apsiruošė apie namus, pašėrė kiaules, surinko vištų kiaušinius ir atsipūtė. Ji dabar turi trupučiuką laiko ir gali pailsėti.

Lauke daug smagiau, negu viduje, todėl ji pasiėmė maldaknygę ir mažąją Reginą: nueis kur nors pasivaikščiodama, pasėdės ir Mišių maldas paskaitys. Dabar turėtų būti Mišių pradžia.

Ji su Regina išėjo laukan ir apsižvalgė. Kur čia būtų gražiau?

Patraukė Rūža į šiaurės pusę. Ten, už kokio šimto metrų nuo jų trobos, yra mažas slėnelis, kertąs Rūžą į dvi dalis. Lyg mažo upeliuko vaga. Pavasariais ir po didelių lietų, kada vakarų pusėje gulinčios pievos ir Linynikių aikštės prisipildo vandens, slėnelis virsta tikru upeliu. Vanduo net burbuliuodamas veržiasi per Rūžą išgraužtu taku, pro stambius, tėkmėje gulinčius akmenis, per dvi storas kartis, padėtas liepto vietoje, ir išsilieja rytų pusėje į plačias Linynų aikštes.

Olėsė atsisėdo ant plokščio akmens, gulinčio slėnelio krante, ir pamėgino skaityti, bet skaitymas kažkodėl neina į galvą. Ji perdaug išsiblaškiusi, gamta perdaug triukšminga ir visą dėmesį išsklaido. Geriau stebėti aplinkumą ir ką nors mąstyti.

Mažoji Regina gi tuo tarpu labai užimta. Ji rado piemens pamestą vytę, muša ja per vandenį ir krykštauja, kai iš vandens ištrykšta smulkūs sidabriniai lašeliai, kurie subyra į dar smulkesnes įvairiaspalves dulkes. Dulkės pamažu leidžiasi žemyn ir saulėje blizga visomis vaivorykštės spalvomis: tai rausva, tai gelsva, tai lelijiniai mėlyna.

Vakar visą dieną ir šią naktį smarkiai lijo ir visos ap inkinių pievų ir ganyklų aikštės paplūdo vandeniu. Tik širyt prieš aušrą lietus nustojo liję̨s ir stebuklingai gražiai dangus nusiblaivė. Lyg pasitikdamas sekmadienio rytą.

Olėsė stebi per brastą besiveržiantį vandenį. Vanduo nugilia tėkmele atplaukia iš kairės ir yra toks skaidrus ir permatomas, lyg krištolas. Gali lengvai suskaityti visas apsemtas ir plūduriuojančias žoleles ir kiekvieną žvirgždą ir akmenuką, gulintį daubelės dugne. Jie tokie švelnūs ir skaistučiai.

Vandens srovelė savo kelyje pasitinka akmens viršūnę ir suskyla į dvi dalis: viena dalis pasuka i kairę, kita — į dešinę. Abi dalys išsilieja saulėje blizgančiomis bangelėmis, dailiu lankeliu aplenkia akmenį, patašką keletą lašų ir vėl susilieja į vieną masę. Kad vėl sau plauktų į tolumoje augančius alksnynus.

(Bus daugiau)

LAISVĖS ŠVENTEI

JUOZAS ALMIS JŪRAGIS

Mes vėl visi susirenkam į būrį
Atšvęsti mums brangiosios Laisvės Šventės.
Į vėliavą akis įsmeigę žiūrim,
Ir šaukiam: — Kilk, Tėvyne, eik gyventi! —

Žiauriai Tave baisus likimas skriaudžia,
Ir temdo žvaigždę Tavo Laisvės Ryto.
— O kilk, Tėvyne! — mūsų širdys graudžios
Su tuo šūkiu pavirsta į granitą.

Nors mus audrų verpetai baugūs mėto,
Ne jiems nuplauti mus į užmiršimo dugną!
Kur bus lietuvis, ten kiekvienoj vietoj
Sušvis, žėruos ir degs tėvynės meilės ugnys!

Tėvynės meilė, nors laikai aptemę,
Vilties žaibais suskaldo tamsą juodą.
Mes tikime tvirtai legendoms savo žemės,
Jos padavimai mums stiprybės duoda.

Mes minime karius, narsiuosius karaliūnus,
Kurie augštuos piliakalniuos užmigo.
Ir tikim — juos prikels tautos tikrieji sūnūs,
Kaip pranašavo senų krivių knygos. — — —

Kada kančios mūs prisipildys taurė,
Trenks žaibu priešus iš dangaus Perkūnas,
Ir priespaudą smurtingą, klastą žiaurią
Sutremps pakilę iš pilių kariūnai.

Kovų ugnis vergijos degins rūdį, —
Ugnis nuo plieno taip rūdis nuvalo! —
Su ta viltim mes kenčiame ir budim,
Ir dvasios ginklų kalam arsenalą.

Kol po vargų į savo žemę grįšim,
Jos vardas mus visus į vieną jungia.
Jos vėliava — stipriausias mūsų ryšis
It atgaivina po ištrėmimo jungu.

Mes Lietuvos vardan susirenkam į būrį —
Pajuskime širdy, kai švenčiam Laisvės Šventę,
Kas laisvas užgimė, tas laisvėn veržtis turi,
Laisvės kovos idėjomis gyventi!

NEUŽMIRŠ TĖVYNĖ

DAN. MICKUTĖ-MITKIENĖ

Augo jisai po šiaudų stogu,
Po samanotu vainiku,
Iš kūdikystės dienų mokės
Pažinti piemenio vargus.
Miegą, ir alkį, ir nuobodį
Baidė jis karklo dūdele,
Valgė duonutės plutą juodą,
Ir nesiskųsdavo dalia.
Šaltą žiemužę jis per pūgas
Brido mokyklon su knyga.
Kiek paūgėjęs — paskui plūgą
Žengė garuojančia vaga.
Kai pasalūnai priešai slinko
Gaisrų ir dulkių debesy,
Ir savanorių pulkai rinkos,
Menkai ginkluoti ir basi —
Tarė jis: tėti, tu baik vagą,
Aš ginti tėviškės einu.
Trispalvį raikštį sesė sega
Ir moja motina isūnus.
Ir savanoriai nesiklausė,
Kiek daug tų priešų, tiktai: kur?
Kovose kraujas liejos gausiai —
Jos lygaus pavyzdžio neturi!
Mediniais kryžiais puošės kalvos
Šėtoj, Giedraičiuos ir Jiezne...
Tų, kurie ten paguldė galvas
Nebeužmirš Tėvynė, ne!

RYTŲ KAUTYNIŲ PRISIMINIMAS

JUOZAS KOVŪNAS

Apkasuose sugulę,
Leidom šūvį po šūvio,
Tėti, sese, motule,
Jūsų laisvei ir būviui.
Mirtim šviečiančios kulkos
Ir pavojaus raketos,
Kur kovojo mūs pulkas,
Visą naktį mums švietė.
Su aušra suliepsnojo
Kaimo varganos gryčios.
O lakštingalos gojuj
Sau čiauškėjo, kaip tyčia.
Spustelėjo man ranką
Mano geras bičiulis...
Ėmė gausti patrankos,
O mes laukėm, sugulę.
Durtuvų, automatų,
Rytmetinės atakos.
Ir staiga mes pamatom —
Ryto saulė jau teka...
Ir staiga pastebėjus
Rūką, žvilgančią rasą,
Švelniai glosto mus vėjas,
Kad geri draugai esam...
Mestą priešo granatą
Ranka draugo — kaimyno,
Prie to puikiai pripratus,
Ją atgal sugrąžina...
Bėgo dienos ir metai,
Daug draugų gerų krito.
Ir dabar širdis mato
Aną tolimą rytą.
Ir dabar, širdis regi
Draugą, mielą ir gerą,
Kuris, tanką padegęs,
Liko vieškely karo...

Moe (Australia), 1958.I.4

HĖRODOTO ISTORIJOS

Iš graikų kalbos vertė

K. KEPALAS

(Pradžia KARIO Nr. 1)

XII. O kai susitarė dėl sąmoksio, nakčiai prasidėjus (nes nebuvo paleidžiamas Gygis ir nebuvo jam jokios galimybės išvengti, bet reikėjo arba pačiam žūti arba Kandauliui) nusekė į miegamąjį paskui moterį. Ir ten ji, davusi stulgį (durklą), paslėpė jį už tų pačių durų. Ir po to, besiilsint Kandauliui, prislinko ir, nužudęs jį, gavo moterį ir karalystę Gygis. Jį ir Archilochas Parietis, tuo pačiu laiku gyvenęs, trimetriais jambais paminėjo.

XIII. Gavo karalystę ir įsitvirtino iš Delfų orakulo sprendimo. Nes kai lydai pasipiktino Kandaulio nuotykiu ir buvo apsiginklavę, susitarė Gygio šalininkai ir likusieji lydai, jei orakulas pripažins jį esant lydų karalium, jis karaliaus, o jei ne, tai atiduos Heraklaičiams valdžią. Pripažino orakulas ir įsiviešpatavo taip Gygis. Bet kartu tai pasakė Pytija, kad už Heraklaičius atkeršyta bus penktam Gygio ainiui. Tačiau į tą ištarimą nei lydai, nei jų karaliai nekreipė jokio dėmesio, kol išsipildė.

XIV. Tai tą karalystę taip gavo Mermnadai, Heraklaičius pašalinę. Gygis gi tapęs karalium nusiuntė į Delfus nemaža dovanų; bet jo sidabro dovanų yra daugiausia Delfuose; be sidabro dar daug aukso padovanojo ,tarp kitko, dar ir, kas labiausia paminėti verta, auksinės taurės skaičiumi šešios jo paaukotos; padėtos jos korintiečių iždе, svorio turinčios trisdešimt talentų; tiesą sakant, ne korintiečių valstybės yra tas iždas, bet Kypselo sūnaus Ėetiono. O tas Gygis pirmas iš barbarų, kuriuos mes žinome, Delfuose paaukojo dovanas po Gordijaus sūnaus Mido, Frygijos karaliaus. Padovanojo, mat, Midas karališką sostą, ant kurio sėdėdamas teisdavo, vertą pamatyti; guli gi tas sostas ten pat, kur Gygio taurės. O tas auksas ir sidabras, kurį Gygis padovanojo, delfiečių vadinamas Gygadas, padovanojusio vardu. Metė dabar visą kariuomenę, ir šitas, kai gavo valdžią, į Milėtą ir Smyrną ir Kolofono miestą paėmė: bet jokio kito didelio žygio jo nebuvo padaryta karaliaujant 38 metus, taigi jį paliekame, tatai paminėję.

XV. Ardį, Gygio sūnų, po Gygio karaliaujantį, paminėsiu. Jis prieniečius nukariavo ir Milėtą užpuolė: jam karaliaujant Sardėse kimeriečiai iš savo sodybų nomadų skytų išvyti, atėjo į Aziją ir Sardes be pilies paėmė.

XVI. Ardžiui iškaraliavus 49 metus, paveldėjo Ardžio sūnus Sadyatis, ir karaliavo 12 metų, o po Sadyačio Alyatis. Šitas gi su Dejoko ainiu Kiaksaru ir medais kariavo, kimeriečius iš Azijos išvijo, Smyrną, Kolofono koloniją paėmė ir Klazomenus užpuolė. Nuo tų ne kaip norėjo pasišalino, bet labai sumuštas. Bet ir kitus žygius padarė, būdamas valdžioje, kurių labiausiai atmintini tie.

XVII. Kariavo su milėtiečiais, tęsdamas karą po tėvo. Užpuolęs sugriovė Milėtą tokiu būdu. Kai buvo žemėje vaisiai subrendę, tada siuntė kariuomenę. Žygiavo su dūdų, kanklių ir moteriškų bei vyriškų fleitų muzika; o kai į Milėsiją atvyko, tai pastatų laukuose negriovė ir nedegino nei durų nenuėmė, leido viską šalyje stovėti; bet kai medžius ir vaisius žemėje sunaikino, pasišalino namo. Kadangi jūroje milėtiečiai įsigalėjo, tai nieko nepasiekė apsupdamas miestą su kariuomene. Namų negriovė lydas tuo tikslu, kad turėtų ten sugrįžę milėtiečiai žemę sėti ir dirbti, o pats jiems dirbant turėtų ką naikinti užpuolęs.

XVIII. Taip darydamas kariavo vienuolika metų, tuose dvi dideles žaizdas milėtiečiai gavo: Limenėjuje jų pačių šalyje kovojant ir Maiandro lauke. Šešerius metus iš tų vienuolikos metų Ardžio sūnus Sadyatis lydus valdė, puldamas tuomet Milėsiją su kariuomene (jis mat buvo to karo iniciatorius). Penkerius gi tų metų, sekančius po tų šešerių, Sadyačio sūnus Alyatis kariavo, paveldėjęs, kaip jau pirmiau mano paaiškinta, nuo tėvo tą karą tęsė atsidėjęs. O milėtiečiams niekas iš joniečių tame kare nepadėjo, išskyrus vienus chijiečius, jie gi padėdami jiems atsilygino; nes ir milėtiečiai pirmiau chijiečiams kare preš erytrėjus padėjo.

XIX. Bet dvyliktais metais, pasėlius naikinant kariuomenei, atsitiko toks dalykas: kaip tik buvo padegti pasėliai, smarkiam vėjui kilus, užsidegė Atėnos vadinamos Assesijos šventovė ir sudegė. Pradžioje dėl to nebuvo jokios kalbos, bet paskui kariuomenei sugrįžus į Sardes, apsirgo Alyatis. Ilgiau užtrukus ligai, siunčia į Delfus pasiuntinius, ar kam patarus ar pats nutarė, dievą atsiklausti dėl ligos. Jiems gi atvykus į Delfus, Pytija atsisakė pranašauti, pirmiau negu atstatysią Atėnos šventovę, kurią sudegino Milėsijos Assese.

XX. Iš Delfų išgirdęs sužinojau aš taip buvus. Milėtiečiai gi dar tai prideda prie to: Kypselo sūnus Periandras būdamas su Trasybulu, tuomet Milėtą valdančiu, vaišingumo draugyste labiausiai susirišęs, sužinojęs orakulo atsakymą, duotą Alyačiui, pasiuntęs pasiuntinį pranešė, kad jis sužinojęs iš anksto ką nors sumanytų. Milėtiečiai taip pat sako buvus.

XXI. Alyatis gi, kai jam tatai buvo pranešta, tuojau išsiuntęs pasiuntinį į Milėtą, norėdamas paliaubas padaryti su Trasybulu ir milėtiečiais, tam laikui kol šventovę atstatys. Kol pasiuntinys į Milėtą ėjo, Trasybulas iš anksto sužinojęs visą dalyką, ir matydamas, ką Alyatis mano daryti, sugalvojo tatai. Kiek buvo mieste maisto, kaip savo taip ir privataus, tatai viską įsakęs sunešti į aikštę, įsakė milėtiečiams, kai jis duos ženklą, visiems gerti ir valgyti ir vaišinti vienas kitą.

Atėnų centras, Agora—rinka. Čia Hērodotas yra skaitęs savo istorijas graikams. Ant kalno dunkso Akropolis —šventovė su deivės Atėnos didžiule statula.

XXII. Tai padarė ir įsakė Trasybulas tuo tikslu, kad pasiuntinys, matydamas didelę daugybę maisto suneštą ir žmones nieko netrūkstančius, praneštų Alyačiui. Taip ir įvyko, nes kai pamatęs tai pasiuntinys ir pasakęs Trasybului, kas lydo pavesta, išvyko į Sardes ,kaip aš girdžiu, ne dėl ko kito įvyko taika. Nes tikėjosi Alyatis didelį maisto trūkumą esant Milėte ir žmones patekus į kraštutinį vargą; išgirdo iš pasiuntinio, grįžtančio iš Milėto, priešingus žodžius negu kad pats manė. Paskui taika tarp jų įvyko, pagal kurią svečiai vienas kitam būtų ir sąjungininkai, ir dvi vietoj vienos šventoves Atėnai pastatė Alyatis Assesse, ir pats iš ligos pagijo. Prieš milėtiečius ir Trasybulą karą Alyatis taip baigė.

XXIII. Periandras buvo Kypselo sūnus, tas, kuris Trasybului orakulo atsakymą pranešė. Įsiviešpatavo Periandras Korinte; jam, sako korintiečiai (pritaria jiems lesbiečiai), didžiausias stebuklas gyvenime atsitikęs, būtent, Arionas Metymnietis ant delfino išjojęs prie Tainaro; jis buvęs Kitarodas (kanklininkas), kuriam tada nebuvo lygaus, ir dityrambą pirmas iš žmonių, kuriuos mes žinome, padaręs, pavadinęs ir išmokęs Korinte.

XXIV. Šis Arionas, sako, daug laiko praleidęs pas Periandrą, įsigeidęs plaukti į Italiją ir Siciliją, užsidirbęs daug pinigų, panorėjęs vėl į Korintą grįžti. Ketindamas išvykti iš Tarento, nepasitikėdamas niekam labiau kaip korintiečiams, pasisamdęs žmonių korintiečių laivą. Jie gi jūroje sumanę Arioną išmesdami gauti turtus. Jis gi sumetęs tai, ėmęs maldauti, turtus siūlęs jiems, gyvybę išprašydamas. Jie jo neklausė, bet liepė pasirinkti arba pačiam nusižudyti, kad laidotuves žemėje laimėtų, arba šokti į jūrą ko greičiausiai. Nežinodamas ką daryti, Arionas paprašęs, kadangi jie taip nutarė, leisti jam visai pasipuošus, stovint pačiam laivo gale dainuoti; padainavęs žadėjo pats nusižudyti. Ir jie įsigeidę pasiklausyti geriausio žmonių dainininko, pasitraukė iš galo į vidurį laivo. O jis apsivilkęs visu puošnumu, paėmęs kitarą, stovėdamas pačiame laivo gale, pagiedojęs giesmę, vadinamą Ortion; pabaigęs gi giesmę, metėsi į jūrą pats, kaip buvo, su visu pasipuošimu. Ir jie nuplaukę į Korintą, jį gi iškritusį sako delfinas išnešęs prie Tainaro. Išėjęs jis nukeliavęs į Korintą su tuo pat pasipuošimu ir atėjęs papasakojęs visa, kas atsitiko. Periandras gi netikėdamas Arioną laikė sargyboje niekur neišleisdamas, o susirūpinęs jūrininkais, kai jie parvyko, pasišaukęs papasakoti, ką jie žino apie Arioną. Jiems sakant, kad esąs sveikas Italijoje ir laimingą palikę Tarente, pasirodęs jiems Arionas taip, kaip buvo išsokęs į jūrą; jie išsigandę ir pagauti nebegalėjo išsiginti. Tatai dabar korintiečiai ir lesbiečiai sako; ir yra nedidelė varinė Ariono dovana prie Tainaro, ant delfino raitas žmogus.

XXV. Alyatis lydas pabaigęs karą su milėtiečiais pagaliau mirė, iškaraliavęs 57 metus. Padovanojo gi išgijęs po ligos, antras iš tų namų, Delfuose didelę sidabrinę taurę ir užgrūdytą geležinį padėklą, vertą pamatyti iš visų Delfuose esančių dovanų; Glauko Chijiečio darbas, kuris vienas iš visų žmonių išrado geležies grūdymą.

XXVI. Mirus Alyačiui paveldėjo karalystę Alyačio sūnus Kroisas, turėdamas 35 metus; jis iš graikų pirmus užpuolė efesiečius. Ten tada efesiečiai, jo apgulami, paaukojo savo miestą Artemidei, pririšdami iš jos šventovės virvę prie sienos; yra tarp senojo miesto, kuris tada buvo apgulamas ir šventovės 7 stadijų tarpas. Pirmus juos užpuolė Kroisas; paskui gi iš eilės kiekvienam iš joniečių ir aioliečių miestų, vieniems vienas kitiems kitas priežastis surasdamas, kuriems galėjo didesnes surasti, didesnes iškeldamas, o kai kuriems ir menkas.

XXVII. Kai tik Azijoj gyvenantieji graikai buvo priversti mokėti duoklę, tuojau nutarė pastatęs laivus užpulti saliečius. Kada viskas buvo paruošta laivų statymui, vieni sako, kad Biantas prienietis atėjęs į Sardes, kiti, kad Pitakas mytilėnietis, paklausus Kroisui, kas yra nauja Graikijoj, pasakęs tatai, kad sustabdytų laivų statymą: "O karaliau, saliečiai samdo dešimt tūkstančių raitelių turėdami galvoje

Sardes ir tave kariauti". Kroisas gi, tikėdamas, kad jis sako tiesą, taręs: "O kad dievai duotų tą mintį saliečiams, eiti prieš lydų vaikus su raiteliais". Taip priimant tarė: "O karaliau, nuoširdžiai man rodos nori saliečius pačiupti sausumoj, ne veltui tikėdamasis. O saliečiai ko manai kito nori, kai tik išgirdo tave norint prieš juos statyti laivus, kaip pagauti išvažiavusius lydus jūroje, kad už sausumoj gyvenančius graikus atkeršytų, kuriuos tik vergijoj laikai". Labai nudžiugęs Kroisas tos kalbos pabaiga, nes jam rodėsi sąmojingai kalbėjo, ir paklausęs nustojo statęs laivus. Ir taip su salose gyvenančiais joniečiais draugystę sudarė.

XXVIII. Sekančiu laiku, nukariavęs beveik visas šiapus Halio upės gyvenančias tautas (nes išskyrus kilikus ir lykiečius, kitus visus po savo valdžia laikė nukariavęs Kroisas; jie yra šie: frygai, mysai, mariandynai, chalybai, paflagonai, trakai, tynai, bitynai, karai, joniečiai, doriečiai, aioliečiai, pamfylai).

XXIX. Tuos nukariavus ir prijungus Kroisui prie lydų, atvykdavo į Sardes, žydinčias turtais, kaip kiti visi iš Graikijos išminčiai, kuriems tuo laiku pasitaikė būti, kaip kiekvienas jų galėjo, taip ir Solonas atėnietis; jis atėniečiams įstatymus jų įsakytas parašęs, pasišalino dešimčiai metų, neva apžiūrėti kitų išplaukęs, kad nereikėtų pakeisti kokį tų įstatymų, kuriuos parašė; patys, mat, atėniečiai savaime negalėjo tai padaryti, nes jie didele priesaika įsipareigojo dešimtį metų naudotis tais įstatymais, kuriuos jiems Solonas išleido.

XXX. Dėl tų pačių dalykų ir dėl apžiūrėjimo iškeliavęs Solonas į Egiptą atvyko pas Amasį, taipgi į Sardes pas Kroisą. Atvykęs gi buvo vaišinamas karaliaus rūmuose Kroiso. Paskui gi, trečią ar ketvirtą dieną, įsakius Kroisui Soloną tarnai apvedę apie turtus, ir parodę visa, kas buvo didžia ir turtinga. Žiūrint tai visa ir stebint, kaip jam buvo patogu, paklausė Kroisas taip: "Svety atėnieti, pas mus apie tave daug kalbų atėjo ir dėl tavo išminties ir dėl kelionės, kada dėl išminties meilės daug žemių apžiūrėdamas apėjai; dabar atėjo man noras paklausti, ką tu iš visų žmonių laikai laimingiausiu". Jis gi tikėdamas esąs iš žmonių laimingiausias tai paklausė. O Solonas niekam nepataikaudamas atsakė, bet kaip yra tarė: "O karaliau, Telą atėnietį". Nustebęs gi Kroisas susijaudinęs klausia: "Kodėl laikai Telą laimingiausiu?" Jis gi tarė: "Telui, valstybei gerai laikantis, vaikai buvo gražūs ir geri, ir jiems visiems matė vaikus gerai gimusius ir visus išlikusius, ir visą gyvenimą gerai laikantis, kaip pas mus, pabaiga gyvenimo buvo puikiausia; nes kilus atėniečiams kovai prieš kaimynus Eleusine, kovojęs ir išvijęs priešus mirė gražiausiai, ir atėniečiai viešai palaidojo jį ten, kur krito, ir labai pagerbė".

XXXI. Kai apie Telą papasakojo Solonas Kroisui kalbėdamas daug ir iškalbingai, tas paklausė, ką antrą mato po jo, tikėdamasis tikrai antrą vietą gausiąs. Jis gi tarė: "Kleobį ir Bitoną. Jiems, mat, kilmės argiečiams ir gyvenimas buvo geras ir kūno jėga tokia pat: rungtynių laimėtojai abu lygiai buvo ir apie juos yra toks padavimas.

(Bus daugiau)

KAIP MOKOMA GEOGRAFIJOS SOVIETŲ MOKYKLOSE

Mano seserėnas, lankęs sovietinėje Lietuvoje septynmetę pradžios mokyklą, padovanojo man — aplinkiniu keliu — bolševikinę "Pasaulio dalių geografiją", išleistą valstybinės pedagoginės literatūros leidyklos Kaune 1952 m. Jos autoriai du prisiekę bolševikų maskoliai "draugai" G. Ivanovas ir A. Dobrovas. Šitas geografijos vadovėlis vartojamas visose S.S.S.R. pradž. mokyklose bei šeštoje vidurinės mokyklos klasėje.

Autoriai skirsto valstybes į 2 grupes: 1) kapitalistinės, kur buržujai ir kunigai, dvarininkai ir fabrikantai engia darbo žmones, ir 2) liaudies demokratijos respublikas, kuriose viskas priklauso darbo žmonėms, išsivadavusiems (sovietams padedant) iš kapitalistų vergijos.

Vadovėlis mini šias kapitalistines valstybes: USA, Angliją, Prancūziją, Italiją, Japoniją, Indiją, Pakistaną, Australiją, Vakarų Vokietiją, na, ir žinoma, visas komunistines valstybes, kaip, pvz., Lenkiją, Čekoslovakiją, Vengriją, Rumuniją, Bulgariją, Albaniją, Mongoliją, Kiniją, Šiaurės Korėją ir Šiaur. Vietnamą.

"Draugai" Dobrovas ir Ivanovas pliekia išsijuosę kapitalistines valstybes, ypač Japoniją ir U.S.A. Aišku, daugiausia vietos skiriama melui, šlykštiems maskviniams prasimanymams bei Kremliui garbinti. Amerikos politikos vadovams patartina pasiskaityti šis sovietinės propagandos bei melo geografijos šlamštas, kuris net vadovėliu laikomas. Štai kas rašoma ir skaitoma apie USA (rašau pažodžiui):

Psl. 145: JAV šiuo metu pasireiškia kaip agresyviausia imperialistinė valstybė, kuri stengiasi įsiviešpatauti visame pasaulyje.

Psl. 156: JAV stengiasi sukurstyti naują pasaulinį karą (kad JAV kapitalistai dar labiau pralobtų).

Psl. 158: JAV Kongresas neturi teisės pareikšti vyriausybei nepasitikėjimo ir tuo priversti ją atsistatydinti.

Psl. 159: JAV vyriausybė atstovauja stambiausiųjų kapitalistų trestų interesams. JAV kišasi į kitų valstybių vidaus reikalus, stengiasi pajungti Europos šalis ir sukliudyti jų sudemokratinimą. Pasaulinėje imperialistinėje stovykloje, ruošiančioje naują karą prieš (taiką mylinčią ir žmoniją saugojančią!) TSRS (Sovietiją) ir liaudies demokratijos šalis, JAV vaidina vadovaujamą vaidmenį. 1950 m. JAV pradėjo karą prieš Korėjos liaudies demokrat. respubliką. — Įsidrąsinę JAV fašistai neretai sumuša ir net nužudo komunistus. JAV-ėse priimami įstatymai, nukreipti prieš darbininkų interesus.

Psl. 154: Didžiulė amerikiečių masė badauja, mėsa darbininkams prabanga; jie vaikščioja senais sudėvėtais drabužiais, sulopytais dešimtimis lopų. Patalpų sąlygos daugeliui žmonių nepaprastai blogos — gyvena (darbininkai) susikimšę, antisanitarinėse landynėse, lūšnose kiaurais stogais. Milijonai žmonių ištisais mėnesiais ir metais negali susirasti nuolatinio darbo ir badauja drauge su savo vaikais. Mums, so-

INDOKINIJOJE JAPONAI PUOLĖ MŪS

B. VRUBLEVIČIUS

Bevartant savo dienoraščio jau senokai pageltusius lapus ir begalvojant apie praeituosius karo laikus, štai dar vienas įvykis stojasi prieš akis, kuris įvyko 1946 m. gegužės mėn. rytą. Nors ir būdavo labai dažnai "medžioklės" kautynių, bet šios itin svarbios, nes teko susidurti vien tik su japonais.

Stovėjome bažnytkaimy Hoc-Mon, apie 25 km nuo Cochinchino sostinės Saigon (Indokinija). Tai mūsų 13-sios brigados 3-čio bataliono štabas. 7 val. ryto suruošė "medžioklę". Prie sunkiųjų 12.7 mm kalibro kulkosvaidžių, pritaisytų prie autosunkvežimių, buvome du lietuviai: A. K-s ir aš. Išvykome Thai-Nhin link. Vos pravažiavus 12 km jau mūsų laukė priešai. Buvo gudriai paruoštos pinklės jau nebe indokiniečių, bet pačių japonų (kurių buvo nemažai užsilikusių dar nuo II-jo Pasaulinio karo). Pirmoji voros mašina, užvažiavusi ant minos, buvo priversta sustoti. Kol mes susitvarkėme, japonai staiga puolė mūsų mašinas kardais ir šautuvais. Negalėdami šaudyti iš kulkosvaidžių (buvo per arti), mūsų legionieriai turėjo gintis vien šaltais ginklais: durtuvais, peiliais, "koup-koup" ir buožėmis.

Kautynės tęsėsi neilgai, bet gan žiauriai, nes japonai fanatikai, lyg žvėrys puolė kardais. Mums buvo tai neįprasta. Mums teko narsiai gintis, bet visdėlto japonams pavyko subadyti 12 mūsų legionierių ir leitenantą Bonfils.

Radijo siųstuvais pavyko prisišaukti pagalbos. Netrukus atvyko lengvieji tankai iš Cambodijos pasienio ir apsupo kautynių vietovę. Be to, atskubėję kolonialinių dalių parašiutininkai padėjo. Tai matydami, japonai patys susisprogdino, nusižudė. Nė vieno gyvo nepasisekė paimti.

Mūsų vienas draugas vokietis Bartsch replėmis iš žuvusiųjų japonų burnų traukinėjo auksinius dantis.

Susiorganizavę toliau bendromis jėgomis puolėme augštą kalną Mont-Noir (prancūziškai — Juodasis kalnas), kuriame buvo nemažai partizanų (viet-minh) ir buvo stipriai įsitvirtinę nuo karo užsilikusiuose japonų bunkeriuose. Lyg skruzdėlynas. Dienos metu neįmanoma prislinkti, todėl nutarta laukti vakaro tamsos. Prisiartinus sutartai valandai, prasidėjo puolimas. Deginome kiekvieną pėdą liepsnosvaidžiais, šaudėm, bet, deja, nepajėgėme užkopti. Ir taip visą naktį, iki 4 val. ryto, vargome, norėdami įkopti. Atsitraukėme. Buvo tai neįkandamas kąsnis.

Prisišaukėme iš Saigono naikintuvus, kurie, nusileisdami ligi keliasdešimt metrų, puolė partizanus, apšaudydami kalną ir įsitvirtinimus. Vėl puolėme. Bet netikėjome, jog būsime apsupti. Mus puolė vietiniečiai nesuprantamu fanatizmu ir jėga. Turėjome bėgti jau nuo pusės kalno. Iš kitos kalno pusės mūsų 11 kuopa buvo užpulta ir atkirsta. Rezultatai buvo gana liūdni: žuvo kapitonai Darmuzė su Brack ir 80 legionierių. Ir tik stebuklingu būdu pavyko pasprukti vienam legionieriui vokiečiui pas "Kaudajistus" ir pranešti žinią apie kautynes. Tiems pavyko atmušti priešą, bet jau pavėluotai.

Po liūdnų ir nesėkmingų kautynių mūsų 3-čias batalionas grįžo namo. Bet pakeliui vėl mūsų laukė spąstai. Tuojau mūsų mašinos seržantas Kazmaczyk šaukė: "Žemėn nuo mašinų ir gulti!" Per šaudymus vėl žuvo mūsų 17 karių ir 8 sužeisti. Mudu su K. (abu lietuviai) jautėmės laimingi, nes dar buvome gyvųjų tarpe.

Atskubėję šarvuočiai mus išgelbėjo. Grįžome privargę, vos-ne-vos galėdami pastovėti ant kojų. O mašinose pilna žuvusiųjų ir sužeistų draugų. Honck-Ton-Tai stovėjo mūsų C.L. 3 kuopa. Poilsio nedaug, nes 4 val. reikalinga sargybą atstovėti.

---

cialistinės šalies piliečiams, sunku net ir įsivaizduoti tą baisų gyvenimą, kurį gyvena dešimtys milijonų paprastų žmonių Jungtinėse Amerikos Valstybėse. (kartota pažodžiui!).

Tiek apie USA. Visų melų ir šlykštybių čia dėl vietos stokos negaliu kartoti. Panašiai rašoma ir apie kitas kapitalistines valstybes, ypač apie Japoniją ir Vak. Vokietiją, Prancūziją, Angliją, Italiją. Ten, girdi, rinkimai (seimo ar parlamento) vyksta nedemokratiniu būdu, buržuazija, kunigai, dvarininkai engia žmones, juos išnaudodami.

Visose kapitalistinėse valstybėse siaučia badas, skurdas, ligos, darbo žmonės vergauja, todėl komunistinės partijos klesti ir bujoja, nes, girdi, tik komunistai kovoja už liaudies teises bei išvadavimą. O kaip su liaudies demokratijos valstybėmis? Žiūr. p. 29—49, 92—102. Trumpai tariant, ten vyksta kūryba, ten bado nė šešėlio, ten nėra skurdo, nėra alkstančių, nėra vergaujančių, verkiančių, ten nėra išnaudojamų darbininkų, ten valdo mylimi liaudies vadai, ten visur padeda gailestinga Kremliaus valdžia, ten iš žemės dygsta fabrikai, ten nėra skurdžių, nėra išnaudotojų, ten liaudies rinktos vyriausybės, seimai, valstybių vadai — tai liaudies mylimi patarėjai ir draugai!

Šlykštu darosi, skaitant sovietų poeziją, randamą verčiant minėtus puslapius! Apie Katyno, Červenės, Rainių, Vinicos, ukrainiečių, lietuvių, lenkų, latvių, estų, suomių, vokiečių, vengrų žudynes, apie tautų skerdynes, surengtas Kremliaus valdovų noru bei įsakymu — nė šiukšt! Apie kaimyninių valstybių, Pabaltijo tautų užpuolimą 1940 m. bei jų pavergimą, apie deportacijas į Sibirą — nė žodelio! Apie milijonus vergų, veltui dirbančių Vorkutos, Jenos, Amūro, Kazakstano rajonuose, apie jų žudymą Kremliaus valdžiai įsakius bei pageidavus — nė trupinėlio! Apie sovietinį melą, apie ruošimąsi pasauliui užviešpatauti, apie nekaltų žmonių žudymą, apie budelių bei kraujagerių Lenino, Stalino, Chruščiovo, Višinskio, Bulganino, Jagodos, Serovo suruoštas žmonių skerdynes — nė ženklelio toje geografijoje nerasi!

Štai kaip mokoma geografijos visose Sovietijos (S.S.S.R.) mokyklose! O kas daroma laisvame pasaulyje šiam maskviniam melui išaiškinti bei jam pasipriešinti? Gi nieko, nič nieko! Ponai ministeriai, žurnalistai, keliautojai keliauja po Sovietiją, kalbasi su Kremliaus pasiuntiniais, dalyvauja maskvinėse puotose, geria vodką, užkandžiauja kaviaru, ir — tyli. Mat, esą, nepatogu Maskvą užgaulioti, nepatogu prabilti tiesos žodžiu. Sakyčiau: Atleisk jiems, Viešpatie, nes jie nežino, ką daro, ką sako!

Pranas L-is
Essen, Vokietija

Redaguoja Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje Laikin. Centro Vald. Darbo Prezidiumas.

SUSIMĄSTYKIME

Laisvos ir nepriklausomos Lietuvos laikais, visame krašte buvo gerai žinomas Šaulių Sąjungos gražus ir turiningas leidinys **"Vasario 16"**. 1929 metais tame leidinyje tilpo **Vygando** pasirašytas įžanginis straipsnis **"Į dvyliktuosius Lietuvos nepriklausomybės metus žengiant"**. Atidžiau pažvelgus į minėtą straipsnį, TREMTIES TRIMITUI atrodo, kad jis nemažiau aktualus bei tokio paties gilaus dėmesio vertas ir šiandien, tremtyje švenčiant 40 metų nuo Lietuvos nepriklausomybės atgavimo. Straipsnyje išreikštos mintys kaip anuomet, taip ir dabar veda prie rimto susimąstymo. O susimąstymas ypač reikalingas mums visiems dabartinėse tremties sąlygose, kur tiek daug nervingo karščiavimosi ir taip mažai ramaus, toli siekiančio žvilgsnio — tiek į save, tiek į kitus, tiek į visą tautą...

Norėdamas atkreipti visų šaulių dėmesį į augščiau minėtąjį straipsnį, TREMTIES TRIMITAS čia jį patiekia savo skaitytojams. Straipsnis perspausdinamas pažodžiui, tačiau visi pabraukimai yra TREMTIES TRIMITO.

Pernai šiuo metu šventėm mūsų nepriklausomybės atgijimo dešimties metų sukaktuves. Įėjom į kitą dešimtmetį. Štai jau praėjo metai. Pradėjom antrus. Nepajusim kaip ir kiti praeis. Trečius pradėsim... Ir neapsižiūrėsim kaip praeis antras dešimtmetis. Laikas teka nesulaikomai, kaip kokia upė, ir mus neša su savim.

Mes, paprastai, norim ilgai gyventi, linkim sau ir kitas kitam ilgo gyvenimo. **Bet ne gyvenimo ilgumas duoda jam vertę, o jo turinys.** Teisingai sako prancūzų išminčius Russo, kad "Ne tas daug gyvena, kas ilgai gyvena, bet tas, kurs daug savo gyvenime nuveikė". Daug buvo vyrų, kurie trumpai gyveno ir nuveikė didelius darbus ir jų vardas pasiliks amžinai. Dar daugiau yra tokių, kurie ilgai gyvena, bet nieko nenuveikia. Jų gyvenimas bergždžias ,tuščias, be jokios vertės.

Tas pats ir su tautomis. Paimkim, kad ir mūsų tautą. Ligi tryliktojo amžiaus apie lietuvius beveik nieko nežinoma. Jie gyvena išsimėtę tarp miškų, pelkių ir upių. Gyvena primityvišku būdu, išsiskirstę giminėmis. Neturi vieningos, visas gimines apimančios, valstybės. Bet štai tryliktame amžiuje lietuviai, tarsi, pabunda. Sukuria stiprią valstybę. Atremia gausingus puolikus — kryžiuočius. Išplatina savo sienas ir Lietuva patampa viena didžiausių ir galingiausių valstybių Europoje. Lietuvių kunigaikščiai kviečiami į įvairius Europos sostus. Lietuvos bei lietuvių vardas žinomas ir gerbiamas viso tuometinio pasaulio. Daugelis tautų ieško tvarkingoj ir gerai valdomoj valstybėj prieglaudos.

Bet tik tris amžius tęsėsi šitas turiningas lietuvių tautos gyvenimas. Nuo šešioliktojo amžiaus pradžios Lietuva pradeda smukti. Juo toliau, smunka vis labiau. Lietuviai netenka nepriklausomybės, nutausta. Net pats lietuvių ir Lietuvos vardas pradeda nykti. Lietuvybė pasislėpė į žemiausius sluogsnius ir tik čia, tarsi pelenais užpiltos žarijos, išsilaiko.

Mokslas sako, kad lietuviai šitoj vietoj gyvena jau apie du tūkstančiai metų. Bet iš to ilgo, palyginti, laiko tik tris šimtus metų buvo vaisingas gyvenimas. Septyniolika šimtų metų buvo vegetavimas, skurdimas.

Po ilgo vegetavimo, miego, mūsų tauta atbudo, atgavo nepriklausomybę. Jau vienuolika metų gyvena nepriklausomu gyvenimu. Pernai, švęsdami dešimties metų nepriklausomybės sukaktuves, apžvelgėm per tą pirmą dešimtmetį nudirbtus darbus. Konstatavom, kad padaryta daug, labai daug, bet toli gražu ne viskas. Lieka dar daug darbo. Iškovojom nepriklausomybę, sukūrėm valstybės aparatą, atgavom Klaipėdą, pastatėm ūkio ir kultūrinį gyvenimą. Bet dar trečdalis mūsų žemių su sostine yra svetimoj okupacijoj, dar daug ko mums stinga, o ką turim, tai turim tik pradžią. Vadinasi, turim dar daug ką dirbti, daug kovoti, kad pasiektumėm to, kas reikia pasiekti.

Žmonės bijo kovos, bijo darbo. Jie svajoja apie ramų gyvenimą, laisvą nuo sunkių darbų ir pareigų. Bet tai yra didelė klaida. **Kova ir darbas tai yra gyvenimas. Kur jų nėra, ten ir gyvenimo nėra.** Paimkim mūsų kūną. Čia be paliovos, be poilsio, be mažiausio pertrūkio eina darbas ir atkakli kova. Kraujas turi tekėti gyslose, širdis plakti, plaučiai kvėpuoti. Jei širdis, plaučiai arba pulsas sustotų nors minutei — žmogus jau nebūtų gyvas. Kiekviena kūno dalelė, kiekvienas narvelis turi savo pareigas, turi savo darbą, kurį nuolat dirba. Kada mūsų kūnas visiškai ilsisi ir nieko neveikia? Tik tada, kai jau guli grabe. Kol gy-

vas — turi kovoti ir dirbti. Tūkstančiai visokių pavojų, visokių priešų grąso jam kasdien. Jis turi visus juos nugalėti. Jei nenugalės — pats žus. Taigi, gyvenimas tikra prasme yra kova. Toks yra gamtos įstatymas. Visur jis veikia, visur jį matom, pradedant nuo žmogaus ir baigiant mažiausiu gyviu.

Ir tauta, jei nori gyventi, turi dirbti ir kovoti. Kai tik tauta apsileidžia darbe ir kovoj, ji menkeja, smunka, vysta, kitaip sakant — miršta.

Antras gamtos įstatymas yra tai, kad **paskiras asmuo turi tarnauti visumai.**

Kiekvienas gamtos kūnas susideda iš daugybės narvelių, kurių kiekvienas gyvena savo paskiru gyvenimu. Bet jų gyvenimo tik vienas tikslas — tarnauti visumai. Žmogaus kūnas susideda iš miliardų narvelių. Kiekvienas narvelis yra, tarsi, paskiras gyvis. Bet tų miliardų tikslas — tarnauti visam kūnui. Jei narveliai apie tą tikslą, šitą pareigą nors vienai minutei užmirštų, kūnas tuojau žūtų. Bet draug su kūnu žūtų ir narveliai. Vadinasi, **narveliai, tarnaudami kūnui, geriausiai apgina ir savo reikalus. Kur reikia žūti dėl visumos, ten narveliai tai ir daro nė kiek nesvyruodami.**

Štai, žmogus įsivaro pašiną rankon. Jis nešvarus. Ant jo daug kenksmingų mikrobų, kurie įsiveisę labai greit galą padarytų žmogui. Bet štai juos tuojau apsupa tam tikrų narvelių kariuomenė. Prasideda kova. Daug narvelių žūva, bet vis dėlto jie priešą nugali. Ir tokia kova eina kasdien, be perstojimo, be atvangos, nes priešas ne vienur, tai kitur veržiasi į žmogaus kūną. Štai, kas nori sukirsti žmogui per galvą. Rankos pačios greičiau negu žmogus suskumba pamatyti, uždengia veidą. Jos nuo to gal labai nukenčia, bet galva daug svarbesnė už rankas, nes be rankų žmogus dar gali gyventi, be galvos ne. Taip yra visoj gamtoj: paskiras elementas tarnauja visumai, tarnauja ir aukoja savo gyvybę už visumą. Jei paimsim gyvulių, žvėrių gyvenimą, visur matai tą patį. Jei kokia nors gyvių rūšis šio įstatymo nepaisytų, ji greit žūtų.

Tas pats įstatymas veikia ir tautai. **Tauta tarpsta, auga ir progresuoja, jei jos nariai tarnauja visumai, jei aukoja visumai viską, ligi gyvybės imtinai.**

Kas gyvuliui yra įgimta ir savaime suprantama, žmogui reikia vis priminti, reikia įsisąmoninti, reikia auklėti. Daugumas šito nesupranta ir nenori suprasti. Daugumas mano, kad žmogaus laimė yra nieko neveikti, neturėti jokio darbo, jokių pareigų, jokio rūpesčio. Dar blogiau su tarnavimu ir pasiaukojimu visumai. Šito ne tik nesekama, bet laikoma beveik neišmintingu dalyku.

Tremtinė — Kun. P. Brazauskas

Kas nepaiso gamtos įstatymų — tas gamtos baudžiamas. Jis nyksta ir žūva. Kas klauso gamtos įstatymų — tas tarpsta, auga ir stiprėja.

Tauta, kuri nenori suprasti pagrindinių gamtos įstatymų: dirbti, kovoti ir tarnauti visumai — turi nykti ir žūti. Ir priešingai: toji tauta, kuri šiuos įstatymus vykdo — pasiekia nepaprasto klestėjimo ir net galybės, nors būtų ir visai maža.

MŪSŲ ŠEIMOJE

— Pereitų metų gruodžio 1 d. įvykusiam Chicagos Šaulių Klubo nepaprastam susirinkime išrinktoji Klubo Valdyba pareigomis pasiskirstė sekančiai: Kun. Antanas Šeštokas — pirmininkas; Vladas Išganaitis — I vicepirmininkas; Konstancija Rožienienė — II vicepirmininkė; Vincas Abramikas — sekretorius; Pranas Tomkevičius — kasininkas; Juozas Čėsna — ūkio dalies vedėjas; Ona Dunaitienė — šaulių moterų vadovė; Antanas Gintneris — spaudos ir informacijų dalies vedėjas.

— Chicagos Šaulių Klubo Valdyba organizuoja sportinio šaudymo sekciją. Neturint savos šaudyklos, ši sekcija bus įregistruota atitinkamam amerikiečių klube, kuriam kiekvienas sekcijos narys privalės mokėti $7.50 metinį nario mokestį. Norintieji specializuotis šaudymo sporte ir sutinkantieji su čia nurodytomis sąlygomis šauliai ir šaulės registruojasi pas sekcijos vadovą Zenoną Urboną šiuo adresu: 4436 So. Albany Ave., Chicago 32, Ill.

— Dr. Vydūnas prieš daugelį metų suorganizavo Tilžėje Lietuvių Dainos Draugiją, o prieš virš 40 metų tos draugijos lyg atžalą, stiprų ir gerą chorą, kuriam jis pats davė vardą "Aida". Raudonajam slibinui antrą sykį užplūdus Lietuvą, to choro dalyviai išsisklaidė po visą pasaulį. Nedidelė jo dalis, atsiradusi Chicagoje, atkūrė tuo pačiu vardu "Aida" chorą, kurio pagrindinis tikslas per dainą palaikyti ryšį su gražaus Lietuvos pajūrio dvasia. Choro valdyba pakvietė brolius vilniečius ir šaulius papildyti choro eiles. Chicagos Šaulių Klubo Valdyba tą pasiūlymą nuoširdžiai priėmė, deleguodama tris asmenis į būsimo bendro choro valdybą ir ragindama Klubo narius skaitlingai įsijungti.

ŠAULIŲ ŽODIS JAUNIMUI

Kai suomiai pasiryžo išvyti iš savo krašto rusų kariuomenę ir rusų valdininkus, jie sudarė visame krašte karišką organizaciją, kurią rėmė visa tauta. Toji organizacija, atėjus tinkamam momentui, suvaidino labai didelį vaidmenį Suomijos išsivadavimo kovose. Tai buvo suomių šauliai. Tas suomių šaulių reikšmingas pasireiškimas buvo gražus pavyzdys ir mūsų tautai.

Atsikuriančios Lietuvos vyriausybė organizavo kariuomenę. Vyrai gausiai stojo savanoriais. Bet vis dar buvo jaučiama, kad kovotojų su Lietuvos ir lietuvių tautos priešais permažai teturime. Esame maža tauta, o priešų turime daug. Ir tautos viduje nemažai nutautėjusio arba net lietuvių tautai priešiško elemento. Visa tai matydamas, nevienas lietuvis patriotas kėlė mintį, kad greta savos kariuomenės reikia apginkluoti visus patriotiškai nusistačiusius lietuvius, kurie stovėtų sargyboje prieš vidaus priešus, o būtinam reikalui atėjus, stotų kovos fronte greta karių. Tą mintį įgyvendinti ėmėsi Vladas Putvinskis-Putvys. 1919 metų vasarą, susikvietęs jam žinomų lietuvių būrelį, jis ėmė įkalbinėti, kad mes turime sudaryti organizaciją, kokią turi suomiai. Pradžia buvo sunki, nes reikalas buvo visai naujas. Tačiau Vladas Putvys su žemaitišku atkaklumu ir ištverme darė viską, kad organizacija plėstųsi ir stiprėtų. Ši organizacija buvo pavadinta **Lietuvos Šaulių Sąjunga,** o jos nariai — **šauliai** ir **šaulės.** Kad šauliai ir šaulės jaustųsi kaip vienos šeimos nariai, kad būtų vienas kitam artimi, buvo nusistatyta vienas kitą vadinti broliais ir sesėmis.

1919, 1920 ir 1921 metais šauliai dalyvavo kovose su bermontininkais ir lenkais ir visą laiką stovėjo sargyboje prieš vidaus priešus.

1923 metais šauliai skaitlingai dalyvavo Klaipėdos sukilime.

Kai karo frontuose kovos pasibaigė, kai vidaus santvarka pakankamai sustiprėjo, Lietuvos šauliai savo energiją ir gabumus pasuko į dvasios ir kūno kultūros sritį. 120 metų trukusi rusų okupacija Didžiosios Lietuvos lietuvių dvasinę kultūrą buvo smarkiai nuslopinusi. Didesniuose miestuose jau menkai bebuvo girdima lietuvių kalba. Dvaruose ir dvareliuose dažniau buvo Lenkijos, o ne Lietuvos patriotų lizdai. Lietuviška knyga ir laikraštis tik kaimiečio — ūkininko tebuvo skaitomi. Grynai lietuviška mokykla tegalėjo būti tik slapta, todėl tokių mokyklų buvo labai nedaug. Nors mūsų tauta paskutinį dešimtmetį prieš I-jį pasaulinį karą smarkiai veržėsi į laisvę, kol svetimi pančiai nebuvo nutraukti, kol tauta neturėjo visiškos laisvės, tol negalėjo būti visoje platumoje keliama savoji kultūra. O kai atėjo Didžiajai Lietuvai nepriklausomybė — atsivėrė mums tuomet milžiniški plotai kultūros darbui.

Kas yra tautai brangesnio, jei ne savoji kultūra? Tautos kultūra yra kiekvienos tautos žiedas. Iš tų visų tautų žiedų susidaro visos žmonijos puošniausias vainikas. Mes norime, kad mūsų tautos žiedas tame vainike būtų visų gražiausias.

Ką darė šauliai savo dvasios kultūrai kelti, tautinei sąmonei stiprinti? Šauliai gaivino tautinę sąmonę bei patriotizmą paskaitomis, vaidinimais, dainomis. Poilsiui bei maloniam laiko praleidimui organizavo padorius, blaivius pasilinksminimus. Švietimui steigė kursus, knygynėlius, skaityklas. Informacijai ir propagandai leido savąjį laikraštį TRIMITĄ, šaulių moterų žurnalą ŠAULĖ ir daug vienkartinių leidinių bei knygų. Kiek plačiai Lietuvos Šaulių Sąjunga veikė ir kiek tautoje turėjo pritarimo, rodo šie skaičiai:

TRIMITO tiražas 1939 m.	25,000
Vienkartinių Šaulių S-gos leidinių, 47-iais pavadinimais, tiražas	2,220,000
Vaidybos kuopelių	400
Nuolatinių teatrų	4
Chorų	125
Orkestrų	105
Knygynėlių - skaityklų	350
Šaulių namų	72
Sporto klubų	115
Ugniagesių komandų	175

Tai buvo laisvoje nepriklausomoje Lietuvoje. O dabar, svetur, ar yra prasmės šauliams organizuotis? Jei kas dėl to abejotų, mes prašome atsiminti štai ką:

1. — Kiekvieną tautą veikia dvi priešingos jėgos: jungiančioji ir skaldančioji. Mus visus jungia mūsų kilmė ir visiems bendri tautiniai reikalai. Bet ne visi mūsų žmonės vienodai galvoja, ne visi vienodai supranta, kaip tuos bendruosius reikalus tvarkyti bei tenkinti. Dėlto neišvengiamai susidaro politinės partijos, grupės ar sąjūdžiai, kurie ima tarpusavy kovoti. Politinės partijos bei kitos panašios organizacijos yra normalus dalykas demokratinėj ir laisvoj šaly. O mes, šauliai, patys stodami už demokratinę santvarką, negalime nepritarti, kad politinės partijos veiktų. Būtų gražu ir gera, jei visos politinės partijos, besivaržydamos dėl didesnės įtakos visuomenėje, neišeitų iš pusiausvyros, tevartotų kultūringas priemones, kad bendrieji tautos ir Tėvynės reikalai yra augščiau už partinius. Deja, nevisuomet taip būna. Neretai skirtingų partijų žmonės taip susikerta, susikivirčija, taip įsikarščiuoja, kad nebemato bendrųjų tautos reikalų. Jie net ima žiūrėti vienas į kitą kaip į priešus. Tokiems aštrumams sušvelninti labai reikalinga organizacija, kur visokių pažiūrų žmonės galėtų sueiti kaip broliai ir sesės. Tokia organizacija ir yra Šaulių Sąjunga. Čia viskas iškeliama, kas mus jungia, čia ir įsikarščiavęs partietis turi progos pabendrauti su savo politiniu priešininku; ir tuo būdu skaldantis elementas visuomenėje mažėja, o vienybė stiprėja.

2. — Esame svetimuose kraštuose, svetimų žmonių apsupti. Mūsų tautinės savybės blunka. Imame užmiršti savąją kalbą, savuosius papročius. Šaulių organizacija duoda gražių progų lietuviškajam jaunimui sueiti, pabendrauti, padainuoti savo dainas, prisiminti savo šokius ir žaidimus. Savųjų tarpe mes augame ir stiprėjame kaip lietuviai.

3. — Niekas taip nenaikina lietuviškumo mūsų ateiviuose, kaip mišrios šemios su kitataučiais ar ki-

ŠAULĖ TREMTYJE

DIRBKIME ŠVIESESNEI ATEIČIAI

ŠAULĖ K. KODATIENĖ

Prieš 40 metų, po ilgos vergovės ir sunkių okupacijų, lyg iš grabo kėlėsi lietuvių tauta, ryžtingai pasiskelbdama pasauliui Nepriklausoma Valstybe.

Mūsų okupantai ir žiauriausiomis priemonėmis neįstengė numarinti galingos lietuvių tautos dvasios ir momentui atėjus ji, lyg vulkanas išsiveržė, tapusi galinga karinė jėga su daug stiyresniais priešais — savo didžiaisiais kaimynais.

Neužilgo, dar okupantams ir įvairiems plėšikams tebesiaučiant, gyvenimo aplinkybės pagimdė ir Šaulių Sąjungą; o joje rado sau tinkamą vietą ir šaulės moterys. Vėliau šaulės moterys tapo stipria kultūrine pajėga Šaulių S-goj, o tuo pačiu ir visame krašte. Kur tik veikė šauliai, organizavosi ir šaulės moterys, ir ne tik miestuose, bet ir kaimuose; ir visur, kur tik jie kūrėsi, ten kultūrinis gyvenimas buvo gyvas. Visame krašte skambėjo lietuviška daina, buvo sportuojama, mokomasi tautinių šokių, rikiuotės, šaudymo, steigiami šaulių knygynai, skaitoma lietuviška knyga. Vasarą ruošiamų moterų šaulių stovyklų metu Palangoje, visas šilas skambėdavo nuo lietuviškų dainų, o ruošiamų šauliškų švenčių, paradų metu mūsų visuomenė negalėdavo atsigėrėti šaulių organizuotumu ir drausmingumu.

Šaulės moterys buvo gerai organizuotos, visame krašte pasiskleidusi moterų organizacija su savomis tradicijomis ir savu charakteriu. Visi moterų šaulių darbai ir kūryba buvo persunkti gilia tėvynės meile ir pasiaukojimu savo krašto žmonių šviesesnei ateičiai. Šaulės buvo savo tradicijų, papročių puoselėtojos, lietuviškos dainos, tautinių šokių ir liaudies meno mylėtojos ir praktiškos vykdytojos, doros lietuviškos šeimos kūrėjos. Šaulės vengė svaiginamų gėrimų ir bereikalingų tuščių madų vaikymosi, perdėto kosmetikos vartojimo ir viso kito sumiesčionėjimo, viso to, kas jas atitrauktų nuo tikrojo grožio ar padorumo. Stengėsi įsigyti gerų charakterio savybių, žinių visais gyvenimo klausimais, būti sąmoningomis ir kaip mergaitės žmonos ar motinos likti sveikomis kūnu ir dvasia.

O, taip norėtųsi, kad minint šią Jubilėjinę Nepriklausomybės šventę 40 kartų stipriau sugaustų Laisvės Varpas, kad jo aidas suskambėtų kiekvieno lietuvio širdyje ir, kad jį išgirdę visi, o ypač mes, šaulės, naujai užsidegtume dar didesniais darbais ir kūryba.

Susimąstykime, kiek daug jau žuvo tautos keliu eidami?... Tačiau tik šis kelias šaulėms vienintelis. Nejieškodamos plačių horizontų, savo darbą pradėkime tuojau nuo savęs, nuo savo šeimos. **"Kokios bus lietuvaitės, tokios bus būsimos motinos, toks bus visas mūsų jaunimas, tokia bus visa tauta!"** Šie Šaulių S-gos kūrėjo V. Putvio žodžiai, tai labai svarbi, atsakinga šaulėms moterims skirta pareiga.

---

tatautėmis. Kas daryti, kad mišrios šeimos mūsų tarpe visai išnyktų arba bent sumažėtų? Viena tam geriausių priemonių yra padorūs, gražūs, lietuviški pasilinksminimai, pobūviai. Čia jaunimas turi progos daugiau savųjų pamatyti, susipažinti, vėliau arčiau sueiti ir sudaryti lietuviškas šeimas. Šauliai nori, kad kiekvienas šauliškas vienetas būtų kartu ir jaukus židinys gražiam mūsų jaunimo tarpusavio bendravimui.

4. — Jaunimui reikia sportuoti. Reikalinga ne tik dvasios, bet ir kūno kultūra. Šauliai nuo pat savo organizacijos pradžios įtraukė sportą į savo programą. O sportuodami mes taipgi pratinamės prie organizuoto veikimo ir pakeliame tautinę savigarbą.

5. — Nereikia vengti ir kariškos mankštos. Žmonija vis dar nesugeba apseiti be karo, nors niekas jo ir nenori. Ir šiandien tautų likimas jėga tebekraipomas. Mes gerai žinome, kad be kovos tautoms laisvės niekas neduoda. Mes norime savo tautai laisvės, todėl turime ruoštis visų lietuvių Tėvynės išlaisvinimo kovai. Kiek aplinkybės ir gyvenamojo krašto įstatymai leidžia, mes, šauliai, turėtume mokytis karo technikos, kariškai mankštintis ir pratintis prie kariškos drausmės. Tolima ir netolima praeitis mums parodė, kaip lietuvis moka aukotis savo tautai ir Tėvynei, su kokia milžinų drąsa jis gina savo tėvų žemę ir laisvę. Neatsilikime ir mes.

Sesėms šaulėms irgi pravartu pasiruošti pagelbėti broliams šauliams karo žygyje.

Baigdami šį savo žodį kraujo broliams ir sesėms lietuviams, norime pabrėžti, kad šauliai nuo pat jų organizacijos pradžios ir dabar nuoširdžiai gerbia religinius įsitikinimus, o savo moralės pagrindan deda meilę artimui.

Jaunuoliai ir jaunuolės, argi Jums neaišku, kad Šaulių Sąjunga yra kaip tik toji irganizacija, kuriai Jūs turėtumėt priklausyti. Todėl nieko nelaukdami, stokite į šaulių eiles.

LIETUVOS ŠAULIŲ S-GOS TREMTYJE
LAIKINOJI CENTRO VALDYBA

TREMTIS, 1958 m. Vasario 16 d.

LŠST LCV Jaunimo Skyriaus vadovybė:

Sėdi iš kairės į dešinę: O. Dunaitienė, L. Zabukaitė, sekretorė K. Rožienienė, A. Koverienė, A. Butkutė, G. Atkočaitytė.

Stovi iš kairės į dešinę: N. Šapalaitė, K. Ulevičius, P. Tomkevičius, Skyriaus viršininko pavaduotojas A. Gintneris, Skyriaus viršininkas V. Išganaitis, K. Juškėnas, Z. Urbonas ir Z. Žemaitaitytė.

Apačioje: Čikagos šaulių Klubo tautinių šokių būrelis.

Esame lietuvių tautos ateities kūrėjos. Nepakanka, kad mes pačios būtume geros, susipratusios lietuvės, šaulių ideologijos vykdytojos, kad esame sukūrusios, ar sukursime lietuviškas šemias, bet svarbiausia, kad pajėgtume tinkamai išauginti savo vaikus. Jiems turime perduoti ir palikti savo sielos turtus, kad jie ta pačia lietuviška meile degtų, kad išaugtų dora, sąmoninga naujoji lietuvių karta. O tokius vaikus išauginti gali, tik pačios būdamos sąmoningos, pasiaukojančios savo kraštui, meile spinduliuojančios motinos, kurios neskęsta svetimybių jūroje, bet tvirtai stovi ant savo lietuviškų pagrindų; tai lyg šviesūs švyturėliai, kurie ir tamsioj naktyj šviečia ir pajėgia sušildyti net kitas pradedančias prigesti šeimas.

Tačiau nežiūrint kaip lietuviškas darbas būtų svarbus ir reikalingas, nepateisinamas lakstymas ir visuomeniškas darbas organizacijose tų moterų, kurių šeimos lietuvišku atžvilgiu netvarkoj.

Nekaltinkime mokyklų, nei organizacijų, jei pačios nepajėgiame įkvėpti vaikams meilę savo kraštui, juk ta meilė dar daugumoje vyresniųjų įaugo širdin kartu su Lietuvos gėlėmis, o jaunesnėms susikristalizavo stovyklose kartu su mūsų pačių išgyventu vargu. Jūs dabartinės motinos tą meilę savam kraštui, tikrai norėdamos, pajėgsite perlieti į čia gimusių ir augančių vaikų širdis. Dar lopšy pradėta lietuviška daina, pirmieji sava kalba žodžiai, poteriai ir vėliau tik lietuvių kalba šeimoje, sava literatūra, knygos, lietuviškame stiliuje namų įrengimas, griežtas savų tradicijų, papročių laikymasis ir visa lietuviška namų aplinka, tai geriausios vaiko lietuviškam auklėjimui priemonės, tai savosios dvasios perliejimas iš motinos vaiko širdin.

Kiek paaugesniems vaikams jau nepakanka vien savų namų, motinos, tėvo draugystės, jiems reikia platesnės lietuviškos aplinkos, draugų. Kartais mažesniuos miesteliuos, kur gyvenama tarp svetimtaučių, kur nėra lietuviškos mokyklos nei savų organizacijų, o net ir didesniuos nuošaliau gyvenant ir tėvams nepajėgiant vaikus į mokyklą bei susirinkimus atgabenti, tokia draugystė nelengva sudaryti. Tada patartina artimiau bendrauti lietuviškom šeimom ir, kad vaikai turėtų progos dažniau susieiti ruošti taip vadinamus vakarojimus. Šiuose vakarojimuose, ne tik suaugusieji galėtų prasmingai praleisti laiką, bet ir vaikai, ypač jiems svarbu sudaryti patrauklią, įdomią programėlę, kurioje jie patys dalyvautų, reikštųsi: dainuodami, žaisdami, šokdami, deklamuodami ir t.t. Ir šią vaikams skirtą programėlę, jų užsiėmimus taip pravesti, kad jiems patiktų, būtų įdomu, kad jie norėtų ir lauktų tokių susiėjimų.

Čia šaulės moterys galėtų imtis iniciatyvos tokius prasmingus su porgramėle vakarojimus, pas save arba sudarę šeimų ratelį pas kiekvieną iš eilės ruošti. Neužmirškite ir paaugesnių vaikų — jaunuolių, sudarykite progas ir jiems susieiti, pabendrauti.

Beto, ir namie jaunosios šaulės motinos turėtų nesigailėti kuo daugiau pašvęsti laiko savo vaikams: nuolat su jais užsiimdamos, ką nors papasakodamos, parodydamos, kartu lietuviškas knygeles pavartydamos, paskaitydamos, praktiškus darbelius kartu dirbdamos.

Iš tų mažųjų išaugs, pildysis šaulių gretos. O jaunimas ir tiktai jaunimas, kaip mūsų organizacijos, taip ir visos tautos šviesioji viltis. Stenkimės savo geru pavyzdžiu, nuoširdžiu darbu ir meile jį patraukti. Ir čia šaulėms plati darbo dirva. Bendraukite su jaunimu, ką nors jam suruošdamos, pas save pasikviesdamos ir t.t. Duokite progos susipažinti su mūsų organizacija. O kur jau gražus jaunimo būrys, kaip Chicagoje ar kitose vietovėse yra, globokite jį. O mūsų šauliškas jaunimas iš savo pusės konkrečiais darbais, gyvu pavyzdžiu, judrumu stenkitės uždegti kitus, patraukiant vis daugiau jaunuolių į šaulių eiles.

Šių Jubilėjinių metų Vasario 16 proga, kviečiu visas seses šaules atsinaujinti, suspindėti savo lietuviška dvasia šeimoje ir kaskart spinduliuoti vis didesniais darbais mūsų Sąjungoje, kad mūsų veikla būtų gyva, dinamiška. Mes negalime stovėti vietoje, nes tuo pačiu jau žengsime atgal. Kurkime naujus vienetus, didinkime narių skaičių jau esančiuose, kelkime vienetų dvasią, ir kaskart vis dar su didesniu noru ir pasiaukojimu dirbkime šviesesnei mūsų tautos ateičiai. O gyvenant svetur lietuviškam, šauliškam darbui nėra ribų.

Į darbą, sese šaule, stoki —
Gražiausiu žiedu prasiskleisk!
Jėgas tėvynei paaukoki,
Širdim ir meile ją pajausk!..

TAUTOS VĖLIAVA

F. KODATIENĖ

Geltona, žalia, raudona —
Reikšminga tautos vėliava.
Ją gerbė tėvai ir senoliai,
Ją gerbs ir jaunoji karta!
Geltona — tai saulė skaisčiausia,
Ji duoda gyvybei jėgos;
Tai varpos ir grūdas prinokęs,
Savosios duonelės skalsios.
Žalia — tai viltis ištremtųjų,
Mūs pievos, miškai ir laukai;
Kur krykštėm laimingu rytojum
Ir augom, bujojom laisvai.
Raudona — tai kraujas nekaltas
Pralietas dėl laisvės šventos.
Ugnis, kur širdy dar liepsnoja
Nuo amžių akringos tautos.
Geltona, žalia, raudona —
Reikšminga tautos vėliava.
Ją gerbė tėvai ir senoliai,
Ją gerbs ir jaunoji karta!

Studentės šaulės suruoštos arbatėlės metu 1936 m. Kaune, su Moterų šaulių vade S. Mantautiene vidury, kitomis vadovėmis ir viešnlomis.

KARIAI ir JAUNIMAS

Lietuvių Tautinę Olimpiadą prisimenant

EDVARDAS ŠULAITIS

Dvidešimties metų Lietuvos laisvės sukaktį Lietuvos ir pasaulio jaunimas atšventė įspūdinga pirmosios Tautinės olimpiados šventė, įvykusia 1938 m. Kaune, kuri virto lietuvių jaunimo džiaugsmo ir pasiryžimo triumfu. Dvi savaites lietuvių visuomenė tada gyveno sportiniu džiaugsmu: tūkstančiai žmonių per tą laikotarpį turėjo progos gėrėtis Nepriklausomos Lietuvos, Vilniaus krašto ir užsienio lietuvių sugebėjimais.

Tai buvo pirmasis toks darnus, didelis ir gražiai suorganizuotas pasaulio lietuvių sportininkų pasirodymas. Ir tas pasirodymas nė vieną neapvylė; dar daugau — jis toli pranešė ir didžiausių sporto entuziastų lūkesčius. Tautinės olimpiados metu lietuviai sportininkai įvairiose sporto šakose pasiekė naujų rekordų, patikrino savo jėgas ir pamatė, jog šioje kultūros ir jaunimo auklėjimo srityje lietuviai iš tiesų yra tolokai pažengę.

Labai įspūdinga buvo Tautinės Olimpiados priesaika, kurią padarė šimtai lietuvių sportuojančio jaunimo. Ji skambėjo šitaip:

" Mes laisvosios Lietuvos ir pasaulio kraštų lietuvių jaunimas, jausdami tautos šauksmą burtis į vieną šeimą, susirinkę Pirmojon Tautinėn Olimpiadon dvidešimtaisiais Lietuvos laisvės metais, žinodami sunkius Lietuvių Tautos kovų kelius dėl jos buvimo ir nepriklausomos valstybės atstatymo, didingos Lietuvos praeities gaivinami, lenkdami galvas Tautos Karžygiams, aukojusiems jėgas ir gyvybę Lietuvių laisvei apginti, prisiekiame būti ištikimi amžiniems lietuvių tautos siekimams, ugdyti jėgas Tautos siekimams vykdyti, visur ir visuomet saugoti ir ginti Tautos garbę, varžydamiesi su pasaulio pranašiaisiais, ryžtis juos pralenkti, tvirčiau, greičiau, gražiau tarnauti Lietuvai, te Visagalis mums tai padeda".

Olimpiados programoj buvo įvairių sporto šakų varžybos. Čia kiek plačiau sustosime tik su pačia pagrindine programos dalimi — krepšinio žaidynėmis.

Reikia pasakyti, kad jos sulaukė didelio dalyvių skaičiaus ir nemažo žiurovų susidomėjimo. Vyrų grupėje čia dalyvavo 24 komandos, o pas moteris žaidė — 16. Vyrų žaidynėse, be Lietuvos krepšinio vienetų, rungtyniavo Amerikos lietuvių penketukai, Liepojaus lietuviai, Vilniaus lietuviai ir Latvijos Liet. S. S. iš Rygos, tuo tarpu kai moterų varžybose matėsi tik viena viešnių komanda — Liepojos lietuvės.

Tautinės Olimpiados vyrų krepšinio nugalėtojais tapo Amerikos lietuvių I-ji komanda, kuri, įveikusi ŠŠ Kovą, Aušrą ir Grandį, baigmėje sutriuškino LFLS 27:21. LFLS, prieš patekdama į baigmę, sudorojo Jėzuitų gimnaziją, Amerikos lietuvių II-ją komandą ir Taurą.

Moterų žaidynėse I-ji vieta atiteko LFLS penketukui, kuris be žaidimo laimėjęs pirmuosius du susitikimus, pateko į pusiau baigmę tarpu kitas finalistas — Aušros ir ten įveikė Biržų gimnaziją. Tuo mergaičių gimnazija prieš tai turėjo peržengti tris kliūtis — Šiaulių JŠO, Klaipėdos ŠSO ir C. JSO. Baigmėje LFLS nesurado didesnio pasipriešinimo ir laimėjo 13:7.

Krepšinio baigminiai žaidimai buvo įspūdinga krepšinio demonstracija. Per 6,000 žiūrovų, suplaukę į valstybinį stadioną, matė nepaprastai atkaklias kovas.

Ypatingai gražių akimirkų parodė vyrų baigminis susitikimas tarp Amerikos lietuvių I-mos komandos ir LFLS, apie kurį Lietuvos Aidas sekančią dieną štai kaip rašė: "Tai buvo kova, kokia savo sparta ir įtempimu vargu kuomet buvo valstybiniame stadione. Padėtys, antpuoliai keitėsi žaibo greitumu, nespėjus nuploti vieną gerą metimą jau kitoje pusėje irgi buvo didžiausias pavojus. Šioje audringoje kovoje brolių amerikiečių klasė sužibėjo tikrai nepalyginamai ryškiai. Komandinis darbas buvo toks tikslus ir staigus, jog reikėjo tik gėrėtis. Šį kartą iš atskirų žaidėjų išsiskyrė Ruzgys, kuris pastebėtinai sugebėjo palaužti ir Lubino dengimą ir pasiekė daugiausia taškų — 13. Amerikiečių pergalė buvo aiškiai pelnyta, ypač pagrįsta pirmojo kėlinio pranašumu. LFLS sukovojo taip pat gerai ir buvo vertas varžovas, žinoma, Lubino dėka".

Baigminių rungtynių komandų žaidėjai: **Amerikos lietuvių I:** Pečiukaitis, Avelis, Ruzgys, Petraitis, Pečiulis, Jankaitis, Tenzis; **LFLS:** Hofmanas, Mažeika, Andrulis, Lubinas, Kepalas, Ilgūnas.

Rungtynėse dėl trečios vietos kovojo Grandis ir Tauras, kur pergalę — 25:16 pelnė grandiečiai. Čia Grandis pasirodė aiškiai pranašesnė ir laimėjo labai tvirtai. Tačiau kova buvo didelės spartos, judri ir įdomi. Laimėtojus atstovavo: Jurgėla, Valiulis, Žeruolis, Puzinauskas, Saladžius, Zaroskis ir Paliušis.

Moterų baigminis susitikimas davė labai įtemptą kovą ir čia pirmame kėlinyje kombinuotoji Aušros-Kazimieriečių komanda buvo lygiavertis varžovas. Antras kėlinys vis dėlto nulėmė pergalę LFLS

TAUTINĖ VĖLIAVĖLĖ

Šių Jubilėjinių Nepriklausomybės metų proga pasistenkime, kad kiekvienos šaulės butas ar kambarėlis būtų papuoštas tautine vėliavėle. Ja lengva pačioms pasisiūti iš trispalvių kaspinėlių arba medžiagos. Koteliai labai pigia kaina gaunami gatavi geležies ir kitose krautuvėse. Stovelį taip pat lengva pasidaryti: gali būti išpjautas iš medžio, išlietas iš gipso ar net smulkių gėlelių gražus vazonėlis panaudotas. Taip pat gali būti įvairi stovelio forma: apskrita, keturkampė, trikampė, pailga, ar net natūralaus medžio, šakos ar šaknies gabalas panaudotas. Stovas ir kotelis gali būti nulakuotas arba nudažytas.

Tautinė vėliavėlė tebus simbolis ir skatintoja lietuviškam darbui.

Laukiama

Dar kartą kreipiuosi į visas, seses šaules, prašydama prisiųsti žinių ir nuotraukų iš jūsų veiklos. Pageidaujama ir ilgesni straipsniai, atsiminimai, jūsų kūryba. Taip pat laukiu ir jūsų pasisakymų, nuomonės bei pageidavimų mūsų skyrelio atžvilgiu.

Jūsų Redaktorė

J. A. VALSTYBĖS

Rusijai paleidus mėnulėkus (sputnikus) Amerika subruzdo. To pasėkoje atsirado trys garsūs raportai: Gaither, Rockefeller ir ORO (Operations Research Office) raportas. Pagal paskutinįjį Amerikos saugumas ir karinis pajėgumas, lyginant su Rusijos, yra prasčiausias. Jame konstatuojama, kad 1. Amerikos saugumas yra pavojuj, 2. laikas veikia Rusijos naudai, 3. atsigriebti tačiau galima. Reikia skubiai bei planingai dirbti ir gynybai skirti daug pinigų — kasmet po 15 bilijonų dolerių daugiau, negu dabar skiriama. Išlaidų tikslas — būti tiek ginkluotiem ir stipriem, kad iš Rusijos gavus pirmą smūgį, dar liktų užtektinai pajėgų ir noro atsikeršyti ir sunaikinti užpuolėją Rusiją.

Raportai preventyvinio karo nepataria, nes nuo tokio karo pradėjimo smarkiai nukentėtų Amerikos etika ir moralė, nors pasirengiant preventyviniam karui, saugumo kaina sumažėtų. Kadangi Amerika nenori pažeisti moralės ir nori gyventi, tai už saugumą turi mokėti augštąją kainą.

Rusija jokios etikos bei moralės nepripažįsta. Ją nuo puolimo sulaikys tik šaltas apskaičiavimas, kad ji negali laimėti.

Vien gynimasis yra nevaisingas ir brangus. Veiklumas, grąsinimas, puolimas papildo, palengvina bei atpigina gynimąsi. Tai privalo pasireikšti politine, ūkine ir karine iniciatyva, o tam yra labai geras tikslas — išlaisvinti Rusijos pavergtas tautas. To siekimas savaime Amerikos saugumą bei gynimąsi atpigina, nes tas pasunkina Rusijos saugumo ir pajėgumo problemas.

Bet prieš pradedant paminėtą išlaisvinimo kompaniją, reikia turėti tokią karinę jėgą, kuri tikrai atsvertų rusiškąją.

Ta pačia proga pasigirdo balsų reikalaujančių pertvarkyti augštosios karinės vadovybės organizaciją. Vadovybė turėtų būti apjungta. Siūloma įsteigti generalinį štabą prieškarinės Vokietijos gen. štabo pavyzdžiu. Greičiausia tokio štabo Kongresas ir kitos jėgos neleis sudaryti. Bet kokių nors pakeitimų ta kryptimi bus padaryta. Tam reikalui yra sudaryta speciali komisija, kurion įeina buvę esamo Jungtinio Štabo pirmininkai gen. O. N. Bradley, adm. A. W. Radford ir dabartinis gen. N. F. Twining.

Spaudoje pasirodo samprotavimų, jog Amerika neturėtų atsisakyti preventyvinio karo minties. Atominiame kare pirmas smūgis gali būti ir lemiamas, taigi ar verta tokio laukti.

SOV. RUSIJA

Rusijos tradicinė doktrina buvo gynimasis. Rusai galvojo, jog Rusija yra perdidelė, kad būtų nugalėta. Atrodo, komunistai savo galvojimą keičia. Pasisakymai rusų karinėje spaudoje ir ginklavimosi linkmė yra ženklai, kurie rodo, kad rusai rengiasi puolimui. Nuo gynimosi doktrinos prie puolimo pereita 1955 metais, kada Chruščiovas pasidarė diktatorium.

Žinoma, rusai galvoja apie preventyvinį karą, kuriam priežasčių jiems nereiks ieškoti. Jau 1955 m. dabartinis gen. štabo v-kas marš. Sokolovski "Izvestijose" rašė, kad rusai privalo neleisti užpuolėjui išnaudoti netikėtumo teikiamą pirmenybę. Atominiai ginklai ir tolimų atstumų raketos, kuriuos Rusija turi, duoda galimybę rusams tai vykdyti. Gen. P. Kuročkinas raše "Karinėj mintyje" 1955 m., kad rusai privalo būti pilnai pasiruošę ir žinoti kaip priešui, kuris pasiryžęs mus užpulti, suduoti smūgį pirmiau, negu jis pajudės. Marš. Rotmistrovas aiškina, kad rusų

---

pusėn. Komandose žaidė: **LFLS:** Jazbutienė, Kalvaitienė, Miuleraitė, Markevičienė, Marcinkienė, Žiginskaitė; **Aušra - Kazimierietės:** Vailokaitytė, Cypaitė, Karumnaitė, Kuzmickaitė, Makūnaitė.

Trečiosios vietos išaiškinimui susitiko C. JSO ir Biržų gimnazija, kur pirmoji parodė tvirtesnį žaidimą, ir išplėšė 9:6 pergalę. Už laimėtojas žaidė: Didžiulytė, Bulzgienė, Vaškelytė, Mazurkevičiūtė, Klibavičiūtė.

Čia atskirai dar verta prisiminti Amerikos lietuvius sportininkus, kurie irgi gausiai šioje olimpiadoje dalyvavo. Štai ką apie jų išlydėjimą tėvynėn rašė Amerikos liet. laikraštis Dirva (1938 m. birželio 6 d.):

"Chicagos sportininkai į pirmutinę Lietuvos tautinę Olimpiadą išlydėti iškilmingai ir entuziastiškai. Išleistuvių pusryčiai buvo suruošti konsulo Daužvardžio ir ponios Daužvardienės. Pusryčiuose dalyvavo sportininkai, jų giminės bei rėmėjai ir Atletikos Sąjungos valdyba, iš viso apie 50 asmenų...

Sportininkams visi linkėjo malonios kelionės ir gražių pasisekimų Lietuvoje. Teisėjas Žuris kiekvienam sportininkui įteikė rašytas instrukcijas ir davė nurodymus žodžiu. Konsulas Daužvardis pabrėžė pirmutinės Lietuvos Olimpiados ir joje Amerikos lietuvių dalyvavimo reikšmę ir stipriai akcentavo tai, kad Olimpiadon vykstantiems svarbu ne tik būti gerais sportininkais ir tikrais džentelmenais, bet taip pat būti ir gyvais lietuviais — vartoti sklandžiai lietuvių kalbą. Kalbos pasklandinimui pasiūlė kelionės metu kalbėtis vien tik lietuviškai.

Traukinys buvo papuoštas lietuviškomis spalvomis ir turėjo didelę iškabą su atitinkamu Olimpiados užrašu. Sportininkams ir iš Chicagos vykstantiems lietuviams buvo paskirtas atskiras vagonas. Tą vagoną išlydėtojai taip apspito, kad prie jo net ir traukinio tarnautojai negalėjo prasimušti.

Sportininkų graži sudėtis, jų imponuojančios uniformos ir išlydėtojų gausinga minia darė labai gražų ir imponuojantį įspūdį".

Šiandien, minint 40 metų sukaktį nuo Nepriklausomybės paskelbimo, lietuviai sportininkai, gaila, pavergtoje Lietuvoje negalės susirinkti panašiai Tautinei Olimpiadai, o taip pat vargu ten bus galima prisiminti 1938 metais įvykusiąją. Tad laisvojo pasaulio lietuviams sportininkams reikėtų kiek galint iškilmingiau paminėti šią retą sukaktį.

smūgis privalo būti priešui pilnas netikėtumas laiko, jėgų bei priemonių, greičio ir metodų požiūriais.

Amerikoje visi kartoja — mes nepulsime, mes tik ginsimės ir užpulti keršinsim. Rusai to negirdi ir nenori girdėti. Jiems Amerika yra agresorius, kurį reikia sunaikinti. Tokios mintys skiepijamos kariuomenėje, taip pat ir visuomenėje.

Rusijos diplomatija jau išėjo vykdyti pirmąjį smūgį prieš Amerikos bazes. Pasipylė eilė gąsdinimų ir grąsinimų dėl bazių laikymo ar apginklavimo raketomis. Ypač raketos jiems nepatinka, nes jos sumažina galimybę pirmąjį smūgį padaryti lemiamu.

Gal jau šiandien Rusija nėra pajėgi suduoti Amerikai lemiamą smūgį, nes jos tolimų atstumų raketos dar nepatikimos arba jų neturima užtektinai. Bet paskutinės žinios apie rusų pažangą raketose ir aviacijoj verčia amerikiečius susirūpinti rimčiau. Rusai pranešė, kad jų tolimų atstumų raketa, vairuojama radio priemonėmis gali kliudyti taikinį 6 mylių tikslumu. Antra, rusai išmoko savo sprausminius bombonešius papildyti kurą ore. Tas jiems leidžia atskristi iš Rusijos gilumos Amerikon ir sugrįžti nenusileidžiant.

Teoretiškai tokie sugebėjimai labai svarbūs užpuolamajame kare, kiek jie pasireikš praktikoje parodys ateitis. Tik viena yra aišku, kad Rusija rengiasi preventyviniam karui, ko iš jų prie dabartinio ginklavimosi ir galima laukti.

J. L.

KANADOS KARINĖS ŽINIOS

Kanados gynybos ministeris pranešė, kad 1957-8 finansiniais metais, kurie baigsis š. m. kovo 31 d. krašto gynybai bus išleista $1,723,000,000, kas sudaro apie trečdalį visų Kanados vyriausybės išlaidų. Nenumatoma, kad Kanados karinis biudžetas būsiąs apkarpytas artimiausioje ateityje, kol tarp rytų ir vakarų nebus susitarta dėl realaus, apčiuopiamo ir efektyvaus nusiginklavimo plano.

Ligi 1957 m. lapkričio mėn. Kanados vyriausybei kaštavo $89,640,000 projektams ir pastatymui naujo lėktuvo CF-105 (supersoniško sprausminio naikintuvo), kuris dar tik šiais metais būsiąs išbandytas.

Kanados kariniai ekspertai prisipažįsta, kad šiuo laiku, neturima jokio efektyvaus ginklo prieš rusų tarpkontinentinę vairuojamąją raketą tačiau atsargoje esąs karo aviacijos vice-maršalas, dabar vienas augščiausių pareigūnų sprausminius lėktuvus gaminančioje AVRO bendrovėje, J. L. Plant, pareiškė, kad geriausia gynyba būtų iššovimas smėlio sluogsnio į padanges, nes atskrendanti į Kanadą vairuojamoji raketa pati sudegtų dėl trinties, kada ji turėtų praskristi smėlio sluogsnį. Beliekа tik problema, kaip iššauti smėlį padangėn...

Š .m. pradžioje Kanados karinis dalinys iš 600 pėstininkų atliko 10 dienų žiemos pratimus prie Kirkland Lake, Ontario, kur temperatūra nukrisdavo net ligi —40 °F. Pratimų tikslas apmokyti kareivius veikti ir gyventi sąlygose, panašiose į arktikos tundras. Iš 600 vyrų pratimams pasibaigus, tik 16 kareivių gavo didesnius ar mažesnius nušalimus.

Didesnių Kanados miestų civilinės gynybos centrai bus aprūpinti judriomis radio stotimis, kurių uždavinys būtų pakeisti subombarduotas ar evakuotas pastovias radio stotis ir palaikyti ryšį su evakuojamais civiliais gyventojais. Kiekviena tokia judri radio stotelė su priekaba tarnybai gyventi kaštuosianti virš $25,000, o tarnyba — keturi žmonės — 3 pranešėjai ir 1 šoferis.

J. Skardis

* * *

Prieš metus NATO taryba paskyrė komisiją peržiūrėti ir praplėsti NATO funkcijas. Tą komisiją sudaro trys "išminčiai": Lester Pearson iš Kanados, Dr. Gaetano Martino iš Italijos ir dr. Halvard Lange iš Norvegijos.

Pearsonas yra gerai žinomas esąs "minkštas" komunizmui ir pagarsėjęs Normano aferoje. Martino susiderėjo su Molotovu seniau, kad už Italijos įsileidimą į UNO jis palaikys raudonosios Kinijos kandidatūrą. Langė gi paruošė Maskvoje draugišką sutartį tarp Norvegijos ir Sovietų Sąjungos. Vienu žodžiu, jie visi trys yra aiškūs persona grata Kremliuje. Todėl yra visai suprantamas ir Daily Workerio džiūgavimas dėl jų paskyrimo.

1957 m. sausio mėn. tie trys NATO "išminčiai" nustatė vakarų valstybėms tikslus: "surasti saugų ir garbingą pagrindą varžytis ir pagaliau bendradarbiaujant sugyventi su komunistiniu pasauliu". (Nežinia ar šis dėsnis NATO tiksluose buvo diktuotas paties Chruščiovo ar ne, bet labai galimas dalykas, kad tai jo darbas).

Taigi, štai kam bus išleisti mūsų sudėti NATO reikalams 284 bilionų dolerių, kas sudaro didesnę sumą pinigų, kaip visa amerikiečių valstybinė skola, paimta kartu. (R. H. W. Welch, A. M.)

PADĖKA LIETUVAI

Elizabeth Pfeiler nesenai V. Vokietijoje pasirodžiusioje knygoje: "Badas, neapykanta ir geros rankos" aprašo savo keliones į Lietuvą. Rusams užėmus, Rytprūsiuose kilo neapsakomas skurdas ir badas. Tarp mirtinai išbadėjusių žmonių sklido magiškas išgelbėjimo žodis — Lietuva. Gelbėdamasi nuo mirties, autorė keliolika kartų slapstydamasi nuo rusų policijos traukiniu keliavo į Lietuvą, buvo pasiekus net Vilnių. Lietuvoje ji radusi "gerąsias rankas", kurios ją kaip daugelį išbadėjusių tautiečių išgelbėjo nuo bado mirties. Savo gyvybės išgelbėjimą, ji priskiria pirmiau nepažįstamiem lietuviams ir jiems dėkoja. Autorė apie Lietuvą rašo:

—Nepaprastu laiku ir sąlygoms, kada pasaulis praėjusio karo žaizdose vaitojo ir skendo tautų neapykantoje ir terore, virš visko iškyla lietuvių žmoniškumo pavyzdys. Šios mažos žemdirbių tautos, barbarų nusiaubtos, kryžiuojamai teroro ir nesibaigiančių įsakymų priespaudos, širdyje dega žmoniškumo ugnis.

Lietuvoje dvasiškija virš visų rodė artimo meilės ir pagalbos pavyzdį. Beveik visi sutikti kunigai kalba vokiškai. Jie nedarė jokio skirtumo dėl religijos, visi nuoširdūs, kilniadvasiai ir dosnūs. Pažymėtina viena, ką pastebėjau visam krašte — lietuviai yra nepajudinamai tautinio išdidumo ir savigarbos pilni iki mažiausio žmogaus. Jo tauta reiškia jam viską!

Tačiau virš visko stato žmogų! Tą aš pati su tūkstančiais kitų, nelaimingų tautiečių patyriau, apie tai aš viešai skelbiu ir už tai dėkoju. Tas leidžia mums visiems tikėti, kad ateityje bus galima tarp tautų bendrą kalbą rasti, taikingam kaimynystės sugyvenimui bendrą pagrindą statyti.

Gal būt seks po mūsų generacija, kuri, kaip ir ši maža tauta, savo istorijon auksinėm raidėm įrašys žmoniškumo ir artimo meilės darbus augščiausiu savo gyvenimo tikslu, ji bus daugiau vertinama istorijoje, negu didžiosios praeities valstybės.

V. Š.

ST. BUTKAUS "VYRAI GEDIMINO KALNE"

Lietuvių memuarinė literatūra ir vėl praturtėjo viena knyga — pirmūno ir savanorio kūrėjo, Stasio Butkaus, atsiminimais, pavadintais "Vyrai Gedimino Kalne". Tai "Aušros" leidinys, spauda ir įrišimas: MZ — Verlagsdruckerei Gm bH., Memmingen (Vokietijoj), 1957 m., 225 pusl., kaina — nepažymėta, viršelio aplankas dail. Alf. Krivicko.

Knyga išleista gražiai, įrišta į kietus viršelius, aplanko piešinys — trijų spalvų: geltonos, žalios ir raudonos. Taigi, mūsiškės tautinės vėliavos simbolis, deja, ką tas moderniškas piešinys vaizduoja — nevisiems bus lemta suprasti...

Atsiminimai suskirstyti į du didokus skyrius: "Prieš Aušrą" ir "Vyčio Ženkle", o tie du skyriai — paskirstyti į daugelį mažų poskyrių, atskiromis antraštėmis. Truputį keistoka, kad knygoj nėra jokios turinio rodyklės, pagal kurią būtų galima lengviau susirasti skyrius, o, tuo labiau, knygos poskyrius, kurių yra gana daug ir kiekviename poskyriuje išdėstytoji tema atitinka antraštę.

KNYGOS TURINYS

Atsiminimų autoriaus aprašomasis laikotarpis užgriebia gana toli. Tas laikotarpis, galima sakyti, prasideda su Didž. Karo pradžia — 1914 m. ir, tarytum raudonu siūlu, tęsiasi knygos puslapiuose, aprašant aną tremtį Rytuose, kada autorius, dar bebūdamas piemenėlis, su savo darbdavio karvių banda, atsidūrė Rusijoj, Jaroslavlio gubernijoj. Iš tenai autoriaus kelias vedė į bežlungančią caro armiją. Vėliau — su įvairiausiais nuotykiais, sunkia vargo dalia, prigyventa iki Rusijoj įvykusios revoliucijos. O tuomet — gundymai stoti į raudonąją armiją, kuri, tačiau, lietuvių neviliojo ir jie veržėsi į mėginamus formuoti lietuvių tautinius dalinius. Tokių lietuviškų dalinių, nežiūrint didelių trukdymų, vis dėl to, buvo susikūrusių įvairiose vietose ir įvairiais pavadinimais, kaip: Vitebsko ir Smolensko lietuvių batalionai, Rovne 1-masis dragūnų divizionas iš 2 eskadronų, Rumunijos fronte buvę leista organizuoti vieną lietuvišką diviziją, Ukrainoje vieną lauko ligoninę, Sibire — buvęs Vytauto Didžiojo batalionas. Deja, bolševikams Rusijoj įsigalėjus, nei divizijos, nei lauko ligoninės nebesuskubta suorganizuoti. Lietuvių divizijai skirti ginklai ir municija patekusi rumunams.

Bolševikams ėmus šnairuoti į lietuvių kareivius Rusijoj ir nuolat, vis kaskart atkakliau, ėmus versti įsijungti į raudonuosius dalinius, lietuviai pajudėjo Lietuvos link. Deja, pasiekus Polocką, kur lietuvių karių susirinkę apie 2000, jie buvo vokiečių sulaikyti ir užskaityti belaisviais ir kurį laiką laikyti labai blogose sąlygose. Pagaliau, nuvežus juos į Šiaulius ir tenai palaikius dar desėtką dienų, buvę leista visiems skirstytis į namus.

Gi iš tėviškės — iš namų jau kelias vedė į lietuvių kariuomenę, kur daug vargo perkęsta, daug sunkių kovų kovota, beginant Lietuvos laisvę ir beatkovojant nepriklausomybę. Šiam laikotarpiui atvaizduoti autoriaus pašvęstas didokas antrasis knygos skyrius "Vyčio Ženkle". Autoriui teko kovoti prieš visus tris anuometinius Lietuvos priešus: bolševikus, lenkus ir bermontininkus.

KOREKTŪROS KLAIDOS IR KITOS NEIGIAMYBĖS

Knygoje jų, deja, neišvengta. Vienur rašoma Užnemunė, kitur — Ušnemunė (7 pusl.), 1914 įm. — vietoj metais (ten pat), stipras — turėtų būti stiprus (10 pusl.), gyvuliai ir paukščiai linksmi (gal laisvi?) vaikščiojo po laukus (11 pusl.).

"...surinkome visas karves, trūko tik vienos". (Jeigu "visas" — tai, atrodytų, nebeturėjo trūkti nė vienos... 11 pusl.).

Neėjo lauk (turėtų būti nėjo), žiūrime (vietoj žiūrime) — 16 pusl.

"Jau neberėkdavo ant mus" (turėtų būti "ant mūsų" — 74 pusl.), iš dviejų pulių (vietoj pusių — pusl. 107), kariniui mokslui (turėtų būti kariniam) — pusl. 118, Didysis Sekmadienis (gal penktadienis, nes tokio visai nėra — 161 psl.), vokiečiai iš Kauno išėjo liepos 11 m. (? — 167 pusl.), tad nuo ir kilo bermontininkų vardas (trūksta žodelio "to" — pusl. 210), grįžtamieji (vietoj grįžtantieji — pusl. 211), Riesės (vietoj Riešės — pusl. 221), mūsį (vietoj mūšį — pusl. 224), pagaliau, netgi poskyrio antraštėj dvi klaidos — Didvyryskos kautynės (Didvyriškos kautynės — pusl. 154) ir t.t.

AUTORIUS IR JO KNYGA

St. Butkus, labai nuoširdžiai tenka pripažinti, pirmiausia yra širdžia, kūnu ir dvasia karys. Jis priverstas tarnavęs rusų caro armijoj, savanoriu kovojęs visose Lietuvos Nepriklausomybės kovose, kur, daugelyje atvejų, parodęs didvyrišką narsumą ir už tai apdovanotas Vyties Kryžiumi, o po to, jau civiliniame gyvenime, būdamas itin pasišventęs žurnalistas, didžiąją dalį savo plunksnos darbo pašventė karinei spoudai. Nežiūrint kas Lietuvos karių žurnalą "Karį" redagavo — Kaune, Vilniuje ar, pagaliau, Brooklyne (JAV) — visur jis buvo ir dabar tebėra vienas iš redakcijos narių.

Pasirodo, St. Butkus yra gabus ne tik kaip žurnalistas, redaktorius, bet ir atsiminimų rašytojas. Šioji jo knyga parašyta lengvu ir gyvu stiliumi, atmieštu vietomis lengvu humoru ir intriguojančiais vaizdais. Tiesa, knygoje netenka jieškoti ypatingų literatūrinių įmantrumų, bet autorius atsiperka savo nuoširdumu ir meile aprašomiems įvykiams.

Reikia pripažinti autorių turint itin puikų įžvalgumo jausmą. Jis dažnai iš pažiūros atrodančius smulkius nuotykėlius moka skaitytojui perduoti tokia forma, kad jie skaitomi su didžiausiu malonumu ir susidomėjimu. O tai jau yra geras atsiminimų rašytojo privalumas.

Knyga rekomenduotina perskaityti visiems, o ypatingai kariams ir šauliams, kaip ypač akivaizdus ir gražus laisvės kovų paminklas.

Ats. gusaras Pr. Alšėnas

A. A. ADM. LTN. ALFONSAS MICKEVIČIUS

1957 m. rugsėjo 23 d. sukako lygiai 12 metų, kaip Čekoslovakijoje Ašoje buvo nužudytas savanoris - kūrėjas, teisininkas, adm. ltn. Alfonsas Mickevičius. Velionis buvo vienas iš tos pirmosios vienuolikos savanorių grupės, atvykusios į Vilnių 1918 m. spalių 16 d., kur jie pirmieji per vakarinį patikrinimą Antakalnio kareivinėse pradėjo giedoti Lietuvos Himną.

Alfonsas Mickevičius buvo gimęs 1897 m. sausio 3 d. Papilės miestelyje, Šaulių apskr., kur jo tėvas Kipras buvo vietos katalikų bažnyčios vargonininkas. Savo vaikystės dienas praleido istorinėje Papilės apylinkėje, kurios kapinėse ilsisi didžiojo lietuvio kun. Daukšos ir istoriko Simano Daukanto palaikai. Paūgėjęs jis lankė Papilės pradžios mokyklą, kurią baigęs, įstojo 1910 m. į Liepojos gimnaziją.

1915 m. rusų armijoms traukiantis iš Pabaltijo, buvo iš ten evakuotos ir visos mokyklos, o su jomis ir mokiniai į Rusijos gilumą. Velioniui drauge su kitais lietuviukais pavyko apsigyventi Voronežo mieste, kur įsikūrus Martyno Yčo gimnazijai, jam pavyko įstoti tos gimnazijos auklėtiniu. Tą gimnaziją jis baigė 1918 m. pradžioje.

Kaip tik tuo metu pasibaigė I Pas. karas ir lietuviai pabėgėliai pradėjo grįžti į Lietuvą. Ir velioniui pavyko pasiekti savąjį gimtąjį kraštą. Grįžęs į Lietuvą, jis apsistojo Vilniuje. Pajutęs, kad Lietuva ruošiasi nepriklausomam gyvenimui, velionis, nieko nelaukdamas, įstoja į Lietuvos kariuomenę savanoriu. Jaunam savanoriui būta sunkių laikų; mažam skaičiui kareivių esant, labai dažnai reikėjo įvairias sargybas eiti, naktimis patruliuoti Vilniaus miesto gatvėmis, kurios buvo pilnos įvairaus plauko legionierių. Mat, tuo laiku Vilniuje organizavo savo legionus ir lenkai ir gudai ir lietuviai komunistai. Netruko ir banditų, su kuriais velioniui nekartą teko susikauti. Jis dalyvavo ir 1918 m. sausio 1 d. Gedimino kalne, iškeliant Lietuvos vėliavą ir prie jos ėjo sargybą.

Priartėjus prie Vilniaus miesto bolševikų pulkams, iš sausio 1 į 2 d., drauge su Vyriausybės nariais ir kitų įstaigų tarnautojais, velionis persikėlė į Kauną. Kaune jis buvo paskirtas į naujai organizuojamą Kauno Karo Komendantūrą administracijos raštvedžiu.

Kauno Karo Komendantūroje jis ištarnavo iki 1924 m. Komendantūroje velionis iš karto buvo pakeltas į karo valdininkus, o vėliau pakeltas adm. leitenantu. Iš Kauno Komendantūros jis buvo perkeltas į kariuomenės teismą raštvedžiu. Teisme ištarnavo iki 1925 m. ir tais pačiais metais išėjo iš kariuomenės ir perėjo dirbti į Kauno Apygardos teismą. Kauno Apygardos teisme tarnaudamas, jis ėjo įvairias pareigas: teismo kandidato, teismo anstolio, taikos teisėjo ir pagaliau Kauno Apygardos Teismo nario. Tarnaudamas visą laiką Kaune, studijavo teisę ir ją baigė 1926 m.

Komunistams 1940 m. okupavus Lietuvą, velionis buvo iš teismo atleistas ir nukeltas į Biržus notaru. 1941 m. okupavus Lietuvą vokiečiams, velionis buvo nukeltas į Vilnių ir dirbo Vilniaus teisme iki pasitraukimo į Vakarus.

1944 m. liepos mėn. kaip ir daugumas kitų tarnautojų, su šeima pasitraukė į Vakarus, pateko į Čekoslovakiją ir apsistojo Ašoje. Kiek pabuvojęs su šeima, persikėlė į Austriją. Iš ten, palikęs šeimą, grįžo į Ašą pasiimti likusių daiktų. Vyko dviračiu. Jam bevažiuojant, iš pasalų buvo nušautas. Velionies palaikai buvo palaidoti Ašos kapinėse.

Velionis nepriklausomybės laikais priklausė įvairioms organizacijoms: teisininkų, savanorių-kūrėjų, atsargos karininkų, gaisrininkų ir kt.

Vyriausybės buvo apdovanotas: Gedimino ordinu, 10 m. Nepriklausomybės, ir savanorio-kūrėjo medaliais bei ugniagesybos ženklais.

Velionis buvo sukūręs ir išaugino grynai lietuvišką šeimą. Paliko žmoną Teofilę Gustaitytę, dukrą Rūtą-Klevą Stankūnienę ir sūnų Tada Stasį su šeima.

A. a. Alfonso Mickevičiaus ankstyva mirtis buvo labai didelis nuostolis ne tik jo šeimai, bet ir lietuvių tautai.

Pov. Dirkis

Bičiulį Ramovėną

ALEKSANDRĄ VAKSELĮ

ir jo šeimą,
mirus mylimai motinai

ALEKSANDRAI VAKSELIENEI,

nuoširdžiai užjaučia

Z. Raulinaitis
ir šeima

Lietuvių Veteranų Sąjunga
"RAMOVĖ"
Centro Valdyba
Chicago, 1958 m. sausio 30 d.

Bendraraštis Nr. 38

Liečia: Lietuvių Veteranų Sąjungos "RAMOVĖ" Centro organų rinkimus.

Visuotinio Skyrių Atstovų Suvažiavime 1956 metais kai kurie atstovai pareiškė pageidavimą, kad, dėl kelionių brangumo ir kitų nepatogumų, atstovų suvažiavimus daryti rečiau, Centro organus rinkti korespondenciniu būdu. Tačiau tas klausimas suvažiavime formaliai nebuvo iškeltas ir nutarimo tuo reikalu nėra.

Atsižvelgiant į tai Centro Valdyba posėdyje 1957. X. 26 dėl 1958 m. Centro organų rinkimų nutarė atsiklausti visus Skyrius. Skyrių Valdybos **prašomos sukviesti narių susirinkimus, kuriuose pasisakyti šiais klausimais:**

1. Kokiu būdu 1958 metais gegužės - birželio mėn. turėtų būti renkami Lietuvių Veteranų Sąjungos "RAMOVĖ" Centro organai:
   a) **šaukiant Skyrių Atstovų Suvažiavimą** ar
   b) **korespondenciniu keliu.**

Jeigu pageidaujama suvažiavimo, tai kur jis turėtų įvykti: Chicagoj, Clevelande, New Yorke, ar dar kur kitur?

2. **Iš kurio Skyriaus Centro organai turėtų būti renkami:** Centro Valdyba, Kontrolės Komisija ir Garbės Teismas.

Gyvenimo praktika rodo, kad darbui naudingiausia, kada visi Centro organai reziduoja vienoje vietovėje. Tačiau esant dideliam norui Garbės Teismas galėtų būti renkamas ir iš kito kurio skyriaus.

Skyrius, iš kurio bus pageidaujama išrinkti Centro organus, savo sudėtimi turi būti pajėgus pasiūlyti reikalingus kandidatus: į Centro Valdybą 12—15, į Kontrolės Komisiją ir į Garbės Teismą po 6—8.

3. **Duoti siūlymus, kokie organizacijos klausimai suvažiavime ar korespondencijos keliu norima svarstyti.**

4. Centro organų rinkimo reikalu Skyrių Valdybos prašomos susirinkimų protokolus prisiųsti Centro Valdybai nevėliau š.m. balandžio 1 d.

P. Plechavičius — Pirmininkas
M. Reklaitis — Sekretorius

Bendraraštis Nr. 39

Liečia: Amerikos Lietuvių Bendruomenės Tarybos ir atstovų į Lietuvių Pasaulinį Seimą rinkimus.

VETERANŲ VEIKLA

Lietuvių Veteranų Sąjungos "RAMOVĖ" Centro Valdyba randa reikalinga priminti Skyrių Valdyboms, kad eiliniuose susirinkimuose paragintų savo narius aktyviai dalyvauti Amerikos Lietuvių Bendruomenės organų rinkimuose.

Motyvai tokie: Lietuvių Bendruomenė yra vienintelė organizacija, kuri rūpinasi visuomeniniais, kultūriniais ir kitais svarbiais lietuvių išeivijos reikalais. Čia įeina:

1. Priaugančio jaunimo švietimas, auklėjimas, gabesnių jaunuolių parama ir šelpimas.
2. Kultūros Fondo telkimas.
3. Propaganda ir spauda.
4. Lietuvybei plėsti ir palaikyti veiksniai: kalba, muzika, dainos, tautiniai šokiai, teatras, būtiniausi leidiniai bei spausdiniai.

Labiausiai koncentruojamas mūsų dėmesys į artėjančius Amerikos Lietuvių Bendruomenės Tarybos ir atstovų į Pasaulinį Lietuvių Seimą rinkimus, kurie numatomi š. m. balandžio 27 d.

Netrukus turės būti paskelbti kandidatų sąrašai. Jau tada svarbus mūsų aktyvus pasireiškimas. Nepraleiskime progos viešai — susirinkimuose ar per spaudą — pasisakyti dėl kandidatų tinkamumo. Sveikos, objektyvios mintys visada naudingos. Į Lietuvių Bendruomenės vadovybes turi patekti švarūs, lojalūs, darbingi, pasiaukoją žmonės.

Nors šis bendraraštis daugiausia liečia Jungtinių Amerikos Valstybių Ramovėnus, ryšy su šiame krašte artėjančiais rinkimais, bet taip pat jis liečia ir kitų kraštų Ramovėnus, kur veikia Lietuvių Bendruomenė, kad ir kitą vardą teturinti, pav., Anglijoje — Lietuvių Sąjunga.

P. Plechavičius — Pirmininkas
M. Reklaitis — Sekretorius

IŠ TORONTO SAVANORIU KŪRĖJŲ VEIKLOS

Negausus Toronto Savanorių - Kūrėjų S-gos skyrius. Kitaip, žinoma, ir negali būti, nes pasiekusių Vakarus savanorių skaičius ir nebuvo milžiniškas, o, be to, negailestingoji mirtis ir taip retina jų eiles. Toronto skyriuje šiuo metu, berods, yra 27 nariai. Šio meto skyriaus valdybą sudaro: Prof. Dr. A. Zubrys — pirmininkas, p. Banelis — sekretorius ir p. Kazlauskas — iždininkas.

Torontiškis Savanorių - Kūrėjų skyrius yra labai veiklus. Jis, bene, veikliausias visam Vakarų pasaulyje. Yra surengęs gana daug kultūringų parengimų, organizuotai dalyvaująs įvairiuose minėjimuose ir sudaręs visą eilę rinkliavų, kurių metu sukėlęs gražias sumas pinigų ir sušelpęs į vargą patekusius savo kovų draugus, ypač tuos, kurie tebeleidžia vargo dienas Vokietijoj.

Vieną kultūrinį parengimą prisimenant

Vasario 8 d. 7:30 val. Šv. Jono Krikštyjojo parapijos salėje torontiečiai lietuviai savanoriai-kūrėjai surengė pažymėtinai puikų ir kultūringą parengimą - balių su itin plačia ir turininga menine programa.

Programos išpildytojais buvo Jonės Kvietytės-Urbonienės šokio išraiškos studijos mokinės: Jūratė Dailydaitė, G. Karasėjūtė, D. Kviecinskaitė, Vida Tamulaitytė, Nijolė Ščepanavičiūtė ir L. Vasiliauskaitė.

Be to, scenoje pasirodė aštuonmetė Gražina Pacevičiūtė, padeklamuodama B. Brazdžionio eilėraštį "Ir maža kregždutė", solistas Algis Simanavičius, akomponuojant muz. St. Gailevičiui, išpildė pora dalykų ir Vyt. Kastytis — padeklamavo savo kūrybos humoristinių eilėraščių "Šiapus ir anapus" temomis.

Kaip matome, kultūrinės programos išpildytojų skaičius buvo nemažas ir įvairus. Šitoks vaizdas atitiko vietos savanorių-kūrėjų baliaus rengimo intencijas, nes, kaip pirm. Dr. A. Zubrys pabrėžė, jis buvo ir rengtas, kad propaguoti ir puoselėti lietuviškąjį meną ir sukelti šalpai pinigų.

Ką parodė išraiškos šokėjos

Prie jų kiek ilgėliau norisi sustoti, nes šokėjos jau gražiai pažengusios į priekį ir padariusios pažangą šioje meno srityje.

Jos išpildė keturis šokius, nors šiuo kartu, kaip pati studijos vedėja pabrėžė, be didelių pretenzijų ir be ypatingų kostiumų.

1-mas šokis, pagal Bela Bartok muziką, susidėjo iš keturių dalių: įžangos, trumpų solo įvairiose nuotaikose ir bendros linksmos pabaigos.

2-ruoju išpildomu dalyku — parodytos "Spalvų impresijos". Tai pačių šokėjų bandymas individualiai išreikšti įvairias spalvas, kitaip

sakant, spalvų sudaromą nuotaiką.

3-čias "Valsas", pagal Andre Kostalanez muziką ir 4-tas — Rimsky — Korsakov "Ryto saulei".

Israiška — tai, anot mūsiškės Enciklopedijos, yra vidinės psichinės būsenos perdavimas kitiems daugiau ar mažiau suprantamais būdais, kaip žvilgsniu, mimika, balso tonu, raštu, eisena, kūno laikysena ir įvairiai, kartais lengvai pastebimais, o kartais labai subtiliais gestais bei veiksmais. Pats išraiškos šokis — tai teatrinio šokio kryptis, atsiradusi XX a. pradžioje. Tai naujas šokio meno principas, skirtingas nuo klasikinio baleto principų. Torontiečiai lietuviai džiaugiamės savanorių - kūrėjų veikla, o ypač šiuo kultūringu parengimu. **Fr. Alš-nas**

Sophie Barcus ir Augustas Barcus, lietuviškos radio valandos vedėjai Čikagoje, švenčia 25 m. darbo sukaktį.

PRO DOMO SUA

Skaičiau p. Balio Gražulio straipsnio, atspausdinto "Santarvėj", o vėliau pakartoto "Vienybėje", mintis apie didvyrius ir didvyriškumo sąvoką, taip pat skaičiau "Karyje" Lietuvos Laisvės Kovų Invalidų Draugijos atsakymą į ano straipsnio teigimą, kaip p. Gražulis tebesupranta didvyrio sąvoką ir kokius žmones tokiais didvyriais jis laiko.

Minėtame straipsnyje, o taip pat ir pakartotinam teigime, štai, kaip B. Gražulis samprotauja:

"Dabar didžiausiai nusipelniusiais tėvynei laikoma dėl jos kalėjusį ar kaip kitaip nukentėjusį. Per tautos švenčių minėjimus garbės prezidiume matome įvairius veikėjus šioje šalyje, dažniausiai klebonus, savanoriams atstovauja i n v a l i d a s ar šiaip augštesnio laipsnio karys, o pogrindžio kovotojams — politinis kalinys. Taigi, didvyriškumas, arba, kitaip sakant, nuopelnas tėvynei, jei ne mirtimi, tai kančia matuojami. Tikrumoje gi, tikrasis didvyriškumo simbolis yra vyties kryžiaus kavalierius. Yra kavalierių ir invalidų tarpe, bet, bendrai imant, **sveikatos nustojimas dėl tėvynės ar tai kare, ar kalėjime, nėra nuopelnas, o tik nelaimė.** (Mano pabr. Pr. Al.). Jiems priklauso mūsų užuojauta ir parama, bet kelti juos augščiau už pasižymėjusius kovoje ir sveikais išlikusius nevisai tikslu"... Tad, štai, p. Gražulio straipsnio pagrindinės mintys.

Rašąs šias eilutes, tiesa, nėra nei savanoris, nei laisvės kovų invalidas, nei vyties kryžiaus kavalierius (taip pat, kaip ir p. Gražulis), o tik Nepr. Lietuvos kariuomenės gusaras. Tada, kuomet buvo kovojamos laisvės kovos — jis tebegyveno vaikystės dienas. Gi atsiliepiu į p. Gražulio straipsnio mintis — tik teisybės vardan (pro domo sua — kaip antraštėj esu užrašęs).

Deja, mano galvojimas, toli gražu, nepateisina p. Gražulio straipsnio minčių, kurios, atrodo, buvo rašytos tik tam, kad išmarginus popierių. Nors autorius, besiaiškindamas, sakosi gvildenęs didvyriškumo sąvoką jaunimo paruošimui ateities kovoms, tačiau tokios intencijos siekis — skaitytinas nepavykusiu. O Laisvės Kovų Invalidų Draugija — visiškai pagrįstai atsišaukia, nes ji tikrai neapgalvotų p. Gražulio minčių neužtarnautai yra įžeista.

Įsiskaičius ir įsigilinus į p. Gražulio straipsnio, o taip pat ir jo atsakymo Invalidų Draugijai mintis, kyla klausimas: kas gi vertė p. Gražulį nemušamą rėkti? Arba, kitaip sakant, kas paskatino jį užstoti niekieno neskriaudžiamus vyties kryžiaus kavalierius? Juk tikroji teisybė tegalėtų teigti, jog švenčių minėjimų prezidiumuosna visuomet yra kviečiami pagal vietoves tokie garbingi ir nusipelnę asmenys, kokių toj kolonijoj gyvenama. Vienoj kolonijoj yra pogrindžio kovotojas — politinis kalinys ar, kaip p. Gražulis rašo, bent augštesnio laipsnio garbingas karys, bet, toli, gražu, tenai nėra nei laisvės kovų savanorio ar invalido, o tuo labiau, vyties kryžiaus kavalieriaus, kitoj kolonijoj — pasitaiko, kad nėra nė vieno anų kategorijų asmens — tad tenka kviesti už prezidiumo stalo ir "vietos kleboną arba kitokį veikėją", anot p. Gražulio. Tačiau, kad kas nors ir kur nors būtų sąmoningai ignoravęs vyties kryžiaus kavalierius, jų nepagerbiant bent niekad neteko girdėti. Tad ko gi p. Gražulis norėjo pasiekti anuo savo straipsniu? Ko jis tenai aimanavo?..

Savam atsakyme p. Gražulis ir dar pabrėžtinai teigia, jog, esą, "...mes tik verkšlename ir matome ne pergalę, o vien mirtį, kad gerbiame tik žuvusius, o užmiršome gyvuosius didvyrius..."

Dar keistesnis p. Gražulio aiškinimas, jog "sveikatos nustojimas dėl Tėvynės ar tai kare, ar kalėjime, nėra nuopelnas, atseit, didvyriškumas, o tik nelaimė".

Jeigu jau bekovojant dėl Tėvynės laisvės ar ginant ją nuo užpuolikų netekimas kojų, rankų, regėjimo ar kitokių organų skaitytinas tik paprastos nelaimės įvykiu, tai, bent rašantysis šias eilutes, — neberanda jau kitokio paaiškinimo į tai — nebent, tai naujos, niekad negirdėtos, filosofijos pradmenys?..

Norėdamas dar kartą skaitytoją įtikinti, kad sužeidimas fronte — ne nuopelnas, bet nelaimė, p. Gražulis graibstosi dar ir už tokio teigimo, jog, esą, karys galįs būti sužeidžiamas net užfrontėje. Į tai dar norėtųsi pridurti: ir atostogose, nelaimingo atsitikimo metu... Deja, tokie kariai nejieškojo sau vietos Laisvės Kovų Invalidų Draugijoj ir nejieškos...

Invalidai savame atsakyme, kaip rašantysis šias eilutes suprato, nesityčiojo iš vyties kryžiaus kavalierių (kaip p. Gražulis teigia) — jie į kabutes ėmė tik p. Gražulio naujosios sąvokos didvyrius, kitaip sakant, nesamus "nukentėjėlius", kurių nūn į prezidiumus niekas nebekviečia...

NEPATINKA VIENODA STATYBA

Du naujieji ateiviai traukiniu važiuoja ir pro langus stebi Amerikos gamtovaizdį. Važiuoja pro vieną naujai pastatytą miestelį, kurio namai beveik vienodi.

— Va, žiūrėk, Juozai, visi namai kaip vienas. Man būtų nuobodu čia gyventi, — pastebi Simas.

— O man būtų visai neįmanoma čia gyventi, — atsako Juozas. — Pasigėręs ir per šimtą metų čia savo namų nesurasčiau. **D. P.**

KEIČIASI MANDAGUMO SUPRATIMAS

Seniau: Koks jis mandagus. Užleido senam žmogui vietą atsisėsti.

Šiandien: Koks jis mandagus. Užleido mano vaikui vietą atsisėsti.

K. S.

NEREIKĖJO GYDYTOJO

— Kur mano akys buvo, kad už tokio asilo ištekėjau! — supykusi barasi žmona. — Ištikrųjų turėjau būti akla.

— Džiaukis, žmonele, gavusi tokį vyrą, — ramina vyras. — Už manęs ištekėjusi ir be akių gydytojo pasveikai ir praregėjai. **D. P.**

LAIDOTUVIŲ KOPLYČIOJE

Senutė Veronika karštą vasaros dieną užėjo į vieną laidotuvių koplyčią savo mirusios pažįstamos aplankyti. Koplyčioje oras vėsinamas. Sukaitusiai Veronikai patiko. Kreipiasi į drauge atėjusią dukrą:

— Dukryte, kaip čia gera, vėsu. Jeigu aš vasarą mirsiu, būtinai čia mane pašarvokite. Nereikės man prakaituoti. **K. S.**

KAS KAM RŪPI

Tėvas, žiūrėdamas pro langą į smarkiai ir ilgai pilantį lietų, nusikeikė:

— Jau, turbūt, dangus prakiuro, kad taip be perstojimo pila.

Tai išgirdęs jo mažasis Vytukas, pribėgęs prie tėvo, patarė:

— Tėveli, tu užlopyk skylę danguje, kad angeliukai neiškristų.

D. P.

Čia pat dargi pažymėtina, jog ir vyties kryžiaus kavalierių bejieškant — daugiausia reikėtų eiti ne kur kitur, tik į Laisvės Kovų Invalidų eiles, nes tenai jų daugiausia esama. Taip bent mano intuicija diktuoja...

Pr. Alšėnas

Ir geros intencijos gali būti nesuprastos. Jautrūs žmonės kartais užsigauna ten kur nereikėtų užsigauti. Mūsų bendradarbiui B. Gražulis savo iškeltą naują ir įdomią mintį turės gal tiksliau apibūdinti, o dar geriau, kūrybiškai ją pavaizduoti. **Red.**

Salzgitter'io - Lebenstedt'o
Bendruomenės Valdyba
1958 m. sausio 6 d.

Brangūs Tautiečiai!

Jau eilė metų gauname mūsų mielą "Karį". Jis čia labai laukiamas ir mylimas. Jį godžiai skaito ne tik buvęs Lietuvos kariai, bet ir mūsų priaugantis jaunimas, ypač vietos skautų "Geležinio Vilko" Draugovės nariai.

Gyvenant svetimųjų tarpe, "Karys" padeda išlaikyti lietuviškumą jaunimo tarpe dėdamas mūsų praeities žygių aprašymus, kas priartina mūsų svetur gimusį jaunimą prie Tautos.

Šia proga prašau priimti mūsų nuoširdžius linkėjimus Naujiesiems 1958 Metams.

Kazys Masiliūnas
P.L.B. Apyl. Švietimo Vadov.

GERB. P. REDAKTORIAU

KARYJE radęs žinutę apie naują leidinį Žymieji Karo Vadai, tuoj įsigijau jį ir godžiai perskaičiau.

Tariau sau, mūsų rašytojai visko prirašo ir apie mergvaikius ir puskvailius ir prasigėrusius pusinteligenčius ir apie visokius kitokius žymius įvykius ar asmenis.

Pagaliau, sakau sau, pasiskaitysime apie tikras pasaulines garsenybes ir didelius, pasaulį judinusius įvykius. Tikrai, ir asmenys ir įvykiai toje knygoje aprašyti yra milžiniški, tačiau taip norisi pabarti autorių, kodėl taip trumpai apie viską! Nespėji susipažinti su Aleksandru, jau baigta, skaityk apie cezarį, tik pradedi juo "gardžiuotis", jau ir tas baigtas, pradedi Džengischaną ir t.t.

Tai vis asmenys, blogi ar geri, bet sukrėtę pasaulį, palikę tokių žymių jame, kad ir laikas jų neišdildo. Norėtųsi daugiau apie juos žinoti. O kai angelskai gerai neįkerti žmogus, tai taip nieko daugiau ir nežinai.

Vos spėjau knygą "suryti", štai gi nors knygelė lengvai parašyta ir t.t.... nerandame jos būtinai reikalinga lietuviško skaitymo skylei užkišti... ką darysi, kad išeina ne tokios lietuviškos knygos, kurių daug labiau reikėtų".

Štai tau, boba, ir pupos! Žinoma, mums trūksta ir Lietuvių Kalbos Žodyno ir Lietuvių Enciklopedija nebaigta ir dešimttomės Lietuvos Istorijos trūkstame ir daug kitų. Būtinai būtų reikalinga ir tokia knyga apie lietuviškus "jenerolus". Bet kaip gi gali kaltinti aptiekorių, kad neparašė astronomijos vadovėlio? Juk rašytojas rašo tą, kas jam prie širdies, ką jis randa rašytino, juk ir apie parapijinius didvyrius prirašė knygų.

O pagaliau gyvename karingiausią istorijoje amžių, tai ar neverta geriau susipažniti su karu ir karo vadais? Kiek tų lietuviškų knygų apie karą išleista? Na gi beveik nė vienos. O nuo ko mes nukentėjom? Na gi nuo karo! Nesidomėti juo tai tik užsimerkti prieš pavojų, įkišti į smėlį galvą strausiškai.

Man atrodo, kad kiekvienas protingas ir subrendęs žmogus turi turėti pakankamai žinių apie karą, kuris dar ir šiandien tvarko pasaulio reikalus, ir net atskirų individų gyvenimą. Įvykus nelaimei, mes tik mąstome, kai tas kalakutas, kol galvą nusuka.

J. Vaičeliūnui sakau ačiū, kad davė knygą, kokios senai mums trūko.

A. L., Brooklynas

Kaina 2 ct

ADMINISTRACIJOS PRANEŠIMAI:

1. 1957 m. gegužės — rugpjūčio mėn. administracija išsiuntinėjo sąskaitas (paraginimus) prenumeratoriams, kurie dar nebuvo sumokėję prenumeratos mokesčio už 1957 m. Dalis prenumeratorių, gavę virš paminėtas sąskaitas, atsiskaitė, kita dalis — sąskaitas palaikė kvitais, ir su jais tenka aiškintis, koks yra skirtumas tarp sąskaitos ir kvito, o **didesnė dalis — dar iki šiol neatsiskaitė.**

Neatsiskaičiusius už 1957 m. maloniau prašau nedelsti ir galimai greičiau sumokėti prenumeratos mokestį.

Šis pranešimas liečia tik tuos prenumeratorius, kurie yra gavę virš paminėtas sąskaitas.

2. Prenumeratoriai, pakeitę gyvenamą vietą, maloněkite nedelsiant pranešti administracijai **naują** ir **seną adresą.**

Skaitytojui pakeitus gyvenamą vietą, pašto pranešimai dažnai būna trumpi ir aiškūs — **"moved", "unknown"** ir t.t. Be to, labai dažnai pasitaiko, kad pašto užrašyto naujo adreso neįmanoma įskaityti. Šiuo atžvilgiu administracija yra priversta sulaikyti žurnalo siuntinėjimą (nežinia kur siųsti), ir atsiduria nemalonioje situacijoje prieš skaitytoją, kuris yra sumokėjęs prenumeratos mokestį, o žurnalo nebegauna.

Adresus maloněkite pranešinėti aiškius: Vardas, pavardė, namo numeris, gatvės pavadinimas (prašau tiksliai žymėti ar tai St., Ave., Rd., Ct., Pl. ir t.t.), miesto pavadinimas, pašto zonos Nr., valstybė.

Administratorius

AUKOJO KARIUI

1.	Kun. "Birutės" D-ja, Chicago, Ill.	$20.00
2.	Agurkis Juozas, Nebr.	5.00
3.	Venclauskas Kazys, Ill.	5.00
4.	Abaravičius Kazys, Ill.	4.00
5.	Rumša Zigmas, Ill.	4.00
6.	Vaičeliūnas J., Canada	4.00
7.	Bukšnys Jurgis, Nebr.	2.00
8.	Kenkstavičius A., Canada	2.00
9.	Klimas Antanas, Canada	2.00
10.	Kuras Povilas, Conn.	2.00
11.	Lukas A., Mich.	2.00
12.	Misiūnas Stasys, Nebr.	2.00
13.	Ramoška J., Ill.	2.00
14.	Totilas Pranas, Nebr.	2.00
15.	Barvydas, St., Mich.	1.00
16.	Drabišius P., Ohio	1.00
17.	Grigaliūnas Mikalojus, Ill.	1.00
18.	Lesčinskas Justas, Mass.	1.00
19.	Marcinkevičius V., Canada	1.00
20.	Narvydas Pranas, N. Y.	1.00
21.	Sajauskas Antanas, Md.	1.00
22.	Šaudzis Vincas, Pa.	1.00
23.	Šepetys Jonas, Mich.	1.00
24.	Usas Bronius, Ill.	1.00
25.	Židžiūnas Vladas, Mass.	1.00
26.	Žiedas Vladas, N. Y.	1.00

KARYS dėkoja aukotojams.

JURGIS REKEŠIUS

LIETUVIS LAIKRODININKAS

65-39 A Grand Ave., Maspeth 78, N. Y.
Tel. TWining 4-7327

★

Gerai atliekami taisymo darbai ir parduodami nauji laikrodžiai

KAS LAUKIA ATSTATOMOS LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS, TAS SKAITO

'NEPRIKLAUSOMĄ LIETUVĄ'

bendruomeninį, nepartinį ir nesrovinį, savaitraštį — rimtą ir objektyvų.

Prenumerata: Kanadoje 5 dol., visose Amerikose 5.50, visur kitur 6 dol. metams.

Adresas: Nepriklausoma Lietuva, 7722 George St., Ville Lasalle, Montreal 32, P. Q., Canada.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

JONAS AISTIS, **KRISTALINIAME KARSTE.** Eilės, MCMVII. Išleista prel. M. Juro lėšomis. 45 psl.

ANTANAS ŠKĖMA, **ŽVAKIDĖ,** dviejų veiksmų vaidinimas, laimėjęs 1955 m. DARBININKO premiją 500 dol. Išleido Darbininkas, 1957 m., Brooklyne. 101 psl.

STEPONAS KAIRYS, **LIETUVA BUDO.** Atsiminimai, išleido ALS Sąjungos Literatūros Fondas New Yorke, 1957 m. Tiražas 1,500 egz. 416 psl. Įrišta.

JONAS MINGIRDAS, **SMULKIOJI TAUTOSAKA.** Patarlės, priežodžiai, posakiai. 182 psl. Minkštais viršeliais $3.00, kietais — $3.50. Knyga galima gauti: Lietuvių Dienų adm.: 9204 S. Broadway, Los Angeles 3 Calif. ir pas platintoją: Giedra Blažys, 1132 N. Hyperion Ave., Los Angeles 29, Calif.

DIRVA ★★★ THE FIELD

LIETUVIŠKAS SAVAITRAŠTIS

Prenumerata metams:

J. A. Valstybėse —	$5.00
Kanadoje —	$5.50
Kitur — —	$6.50
Atsk. Nr. kaina 10 centų	

Adresas:
1272 E. 71st St., Cleveland 3, Ohio

ATSKIRO NR. KAINA — 60c.

Laisvoji Lietuva

LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS

Prenumerata:

Metams	— —	$4.50
Pusei metų	— —	$2.50
Atsk. Nr.	—	10 centų

Adresas:
911 W. 32nd ST., CHICAGO 8, ILL.

KARIO LEIDINIAI

gaunami pas KARIO platintojus:

H. Sienkievičiaus KRYŽIUOČIAI,
istorinis romanas
I tomas
$3.50
II tomas
$3.50
III tomas
$3.50

KARIO skaitytojai, užsisakydami tiesiai iš KARIO, visus tris tomus gauna tik už $8.00.

DARBININKAS
VISŲ LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS!
Išeina du kartu per savaitę

Kaina metams	$6.00
Brooklyne	6.50
Užsienyje	6.50

680 BUSHWICK AVENUE,
BROOKLYN 21, N. Y.

Phone: PRospect 8-5374

BALYS RADIO & TELEVISION
SALES - SERVICE

Electrical Appliances - Gifts - Records
Cards - Films

2646 West 71st St., Chicago 29, Ill.

CLEVELAND, OHIO
LIETUVIŲ RADIJO KLUBAS
savo savaitinę programą transliuoja kiekvieną penktadienį 7:30 iki 8:15
per WDOK, banga 1260.
Klubo pirmininkas ir bendrųjų reikalų vedėjas Juozas Stempužis, 1152 Dallas Rd., tel.: SW 1-2245

Programos vedėjas
Balys Auginas, 2838 Hampshire Rd., Cleveland HTS 18, Ohio. Tel.: CE 1-5904

SANTARVĖ

Rezistencinis visuomeninių ir kultūros reikalų žurnalas. Administracija J. A. V.:

SANTARVĖ, c/o M. ŽIDONIS,
78 Nash Street, New Haven, Conn.

★

Prenumerata $4.50 metams
Užsisakyti galima per KARIO administraciją.

Prenumerata JAV ir užsienyje: Metams — $6.00, pusmečiui — $3.00, atsk. nr. — 60c. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:
L. BILERIS, c/o KARYS,
916 Willoughby Ave.,
Brooklyn 21, N. Y., U. S. A.

Keisdami adresą nedelsdami pranešite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.
KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją dvi savaitės prieš išleidimą.